

*Sūduvos krašto kaimo gyventojų
gyvenimo kokybės gerinimas*

2008 m.

Sūduva – regionas pietinėje-pietvakarinėje Lietuvos dalyje. Sūduva yra etninės sūduvių, apie I tūkstantmečio vidurį atsiskyrusių iš didelio baltų vieneto – jotvingių, etninės žemės. Sūduviai iš visų dabartinės Lietuvos etninių regionų gyventojų rašytiniuose šaltiniuose yra paminėti anksčiausiai.

Nuo Sasnos iki Višakio upių, kurios įteka į didžiausią Sūduvos krašto upę Šešupę vakaruose ir Kazlų Rūdos, Plutiškių, Sasnavos miškų rytuose šio krašto žmonės ir šiandien yra darbštūs sumanūs, iniciatyvūs. Jie dirba kuria gerovę sau ir savo kraštui.

Pagrindinis jotvingių-sūduvių verslas nuo I tūkstantmečio pradžios buvo ir yra žemdirbystė. Sūduvoje anksčiau nei kitose Lietuvos vietose

panaikinta baudžiava, žemdirbystei palankios derlingos žemės bei darbštumas leido regiono gyventojams tapti turtingiausiais XIX – XX a. Lietuvos ūkininkais.

Sūduviai garsėja kaip racionalūs, sumanūs, be galo taupūs – apie jų taupumą net anekdotai sklinda, tačiau tai netrukdo Sūduvos krašto žmonėms būti vaišingais, kiekvieną svečią priimti iš visos širdies.

Sūduviai kepa skanią duoną ant ajerų lapų; mėgsta dainuoti vingrių melodijų vienbalses dainas. Dabar dainos skamba ne darbymečio metu, o po darbų kaimų bendruomenių rengiamose šventėse.

Sūduva – plačių lygumų ir derlingų žemių kraštas, kur net akmenį sunku surasti. Laukų platybėse sutūpusios medžiais apšodintos sodybos atrodo tarsi žalios salos.

Turinys

I. SŪDUVOS VIETOS VEIKLOS GRUPĖ	5
1.1. Kūrimosi istorija	5
1.2. VVG misija.....	7
1.3. VVG atstovavimas teritorijai.....	7
1.4. VVG valdymo struktūra ir funkcijos	10
1.5. Pagrindinės procedūros.....	13
1.5.1. Sprendimų priėmimas.....	13
1.5.2. Naujų narių priėmimo ir išstojimo iš VVG tvarka	14
1.6. Veiklos sklaida ir gyventojų aktyvinimas	15
1.7 Socialiai pažeidžiamų ir atskirtų asmenų įtraukimas į kaimo plėtros procesus	19
1.8. VVG kompetencija	19
1.9. VVG valdybos narių kompetencija	21
1.10. Planuojami strategijos įgyvendinimo viešinimo veiksmai	26
II. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS SITUACIJOS IR POREIKIŲ ANALIZĖ.....	28
2.1. Sūduvos VVG teritorijos vientisumas	28
2.2. Geografinė padėtis ir gamtos ištekliai	28
2.3. Seniūnijos	29
2.4. Gyventojai ir socialinė būklė	32
2.4.1. Demografija	32
2.4.2. Užimtumas ir nedarbas	34
2.4.3. Skurdas ir socialinė atskirtis	37
2.5. Ekonominė būklė	38
2.5.1. Pramonė, verslo sektorius ir investicijos	38
2.5.2. Statyba	41
2.5.3. Turizmas	41
2.5.4. Žemės ūkis.....	43
2.6. Viešoji infrastruktūra ir paslaugos.....	45
2.6.1. Susisiekimas	45
2.6.2. Švietimas ir ugdymas	46
2.6.3. Komunalinis ūkis ir būstas	48
2.6.4. Socialinė apsauga ir socialinės paslaugos	51
2.6.5. Sveikatos apsauga.....	52
2.6.6. Sporto įstaigos ir jų veikla	53
2.6.7. Kultūra	54

2.6.8. Kaimo bendruomenės ir jų veikla.....	56
2.6.9. Viešasis saugumas	58
2.7. Vietos gyventojų teritorijos būklės ir plėtros tendencijų vertinimai	61
2.8. Sūduvos VVG teritorijos kaimo plėtros dalyvių poreikių analizė.....	63
III. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS SSGG ANALIZĖ	68
IV. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS PLĖTROS VIZIJA, PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS	72
4.1. Sūduvos VVG teritorijos vizija	72
4.2. Strategijos prioritetai ir priemonės	72
4.3. Strategijos prioritetų suderinamumas su savivaldybių, regioniniais ir nacionaliniais prioritetais.....	78
4.4. Strategijos atitikimas LEADER metodo reikalavimams. Strategijos novatoriškumas ir integruotas požiūris	84
4.5. Strategijos atitiktis bendrosioms sritims (horizontalus lygmuo)	86
V. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PLANAS	89
5.1. Strategijos įgyvendinimo etapai ir jų pagrindimas	89
5.2. Strategijos įgyvendinimo finansinis planas ir jo pagrindimas.....	91
5.3. Strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema	94
5.3.1. Strategijos įgyvendinimo priežiūra.....	94
5.3.2. Strategijos įgyvendinimo vertinimas.....	95
VI. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS RENGIMO METODIKA.....	97
PRIEDAI	102

I. SŪDUVOS VIETOS VEIKLOS GRUPĖ

1.1. Kūrimosi istorija

Sūduvos VVG teritorijoje nuo seno buvo gyvos bendruomeniškumo tradicijos. 2002 metų pradžioje buvo įregistruotos pirmosios kaimo bendruomeninės organizacijos (Plutiškių, Bebruliškės, Antanavo ir Jūrės kaimo), kurių pagrindinis tikslas – aktyvinti kaimo žmones, stiprinti pilietiškumą ir bendromis jėgomis pagerinti bendruomenės narių gyvenimo sąlygas. 2003 metais buvo užregistruota jau 12 bendruomeninių organizacijų.

Galimybė pasinaudoti Europos Sąjungos lėšomis ir pagerinti gyvenimo kokybę, vis dažniau ragino sukurti visus kaimo žmones. Lietuvoje startavus LEADER+ programai aktyviausi kaimo žmonės, bendruomenės ir institucijos ėmė burtis į vietos veiklos grupes (VVG) tam, kad galėtų gauti finansavimą mokymams, kaimiškos vietovės strategijai rengti ir, sėkmės atveju, projektų įgyvendinimui.

Siekiant pagrįstai susisteminti ir subalansuoti Suvalkijos etnografinės kaimiškosios teritorijos raidai svarbiausius sprendimus, 2004 metais buvo įkurta Suvalkijos vietos veiklos grupė, kuri vienijo net 5 savivaldybes: Kazlų Rūdos, Marijampolės, Kalvarijos, Šakių ir Vilkaviškio. 2006 m. birželio 27 d. įvykusiame Suvalkijos krašto VVG valdybos susirinkime buvo diskutuojama apie Suvalkijos krašto vietos veiklos grupės veiklą po to, kai paaiškėjo, kad Suvalkijos VVG negavo finansavimo bandomajai strategijai įgyvendinti. Supratome, kad per daug plati teritorija, per daug skirtingi interesai. Tai paskatino mus natūraliam skilimo procesui. 2006 metais įsikūrė Šakių, Vilkaviškio, Sūduvos, Kalvarijos ir 2007 metais Marijampolės vietos veiklos grupės.

Sūduvos VVG atstovauja Kazlų Rūdos savivaldybės bei Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūnijos kaimiškąją teritoriją. Tai sudaro 554 km² Kazlų Rūdos savivaldybės ir 131,97 km² Sasnavos seniūnijos kaimiškosios teritorijos. Iš viso Sūduvos VVG teritorijoje gyvena apie 11 tūkst. gyventojų.

Sūduvos VVG steigėjai:

1. Juridiniai asmenys:
 - a) Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacija, atstovaujama pirmininkės Redos Kneizevičienės;
 - b) Antanavo bendruomenė, atstovaujama valdybos nario Romo Liutkaus;
 - c) Bagotosios bendruomenė, atstovaujama pirmininkės Zanės Krupavičienės;
2. Fizinis asmuo Vilius Bastys.

2006 m. rugpjūčio 28 d. buvo įsteigta Sūduvos vietos veiklos grupė. Kadangi pagal „LEADER+ pobūdžio priemonės“ nuostatas VVG teritorija turėjo apimti ne mažiau 10000 gyventojų, Sūduvos VVG steigėjų pirmasis uždavinys buvo susirasti partnerius, nes Kazlų Rūdos savivaldybės kaimiškoje teritorijoje gyvena tik 7500 gyventojų. Esame labai laimingi, kad į mūsų kvietimą atsiliepė ir bendroje veikloje sutiko dalyvauti Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūnija, su joje esančiomis 4 bendruomenėmis – Tautkaičių, Gavaltuvos, Sasnavos ir Puskelnių.

2006 m. rugsėjo 14 d. įvykusiame visuotiniame susirinkime į grupės veiklą įsilieti buvo raginami aktyvūs vietos gyventojai, organizacijos, kaimo verslininkai, ūkininkai.

1.1 pav. 2006 m. rugsėjo 14 d. visuotinio susirinkimo dalyviai

Šiame susirinkime dalyvavo 26 įvairių sektorių atstovai: kaimo bendruomenių verslininkų, ūkininkų, Kazlų Rūdos ir Marijampolės savivaldybės administracijos atstovai. Susirinkimo metu 8 dalyviai pasirašė išpareigojimą iki rugsėjo 19 d. pateikti dokumentus dėl stojimo į Sūduvos VVG. 2006 m. rugsėjo 26 d. VšĮ „Kazlų Rūdos verslo inkubatoriuje“ įvyko visuotinis narių susirinkimas, kurio metu išrinkta 18 narių valdymo organas – Valdyba, VVG pirmininkas (Reda Kneizevičienė) ir Valdybos pirmininkas (Vilius Bastys), Priežiūros komisija (3 asmenys). Iš 18 Valdybos narių 13 asmenų iš Kazlų Rūdos savivaldybės ir 5 asmenys iš Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūnijos. 2006 m. buvo parengtas veiklos planas ir 2006 m. rugpjūčio mėn. 28 d. pateikta paraiška strategijai rengti.

2006-10-18 d. vyko valdybos posėdis, kuriame aptarta mokymo programa, išrinktos temos seminarų organizavimui bei numatytos narių aktyvinimo priemonės.

2007 metais po vietos savivaldos rinkimų pasikeitus Kazlų Rūdos savivaldybės Tarybos bei administracijos sudėčiai, pasikeitė vietos valdžios sektoriaus atstovai bei 2007-11-23 visuotinio susirinkimo metu buvo nuspręsta sumažinti valdybos narių skaičių iki 16 narių (8-socialiniai partneriai, 4 - vietos savivaldos ir 4 verslo atstovai) ir pakeisti verslo sektoriaus atstovavimą. Atskiri verslo atstovai sutiko būti Sūduvos VVG nariais, o valdyboje verslo

sektorių atstovauja Kazlų Rūdos verslo klubas, ir VŠĮ „Kazlų Rūdos verslo inkubatorius“, R. Mažeikos firma „Avansas“ bei K. Kirnos ekologiškas ūkis.

1.2. VVG misija

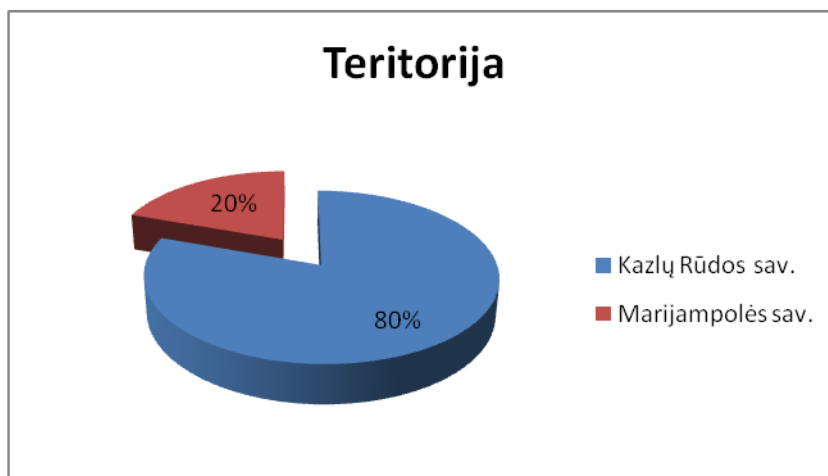
Sūduvos VVG vizija buvo patvirtinta 2007-08-10 d. valdybos posėdyje pateikus seminarų metu apibendrintas idėjas. Vizija ir misija buvo formuojama pagal LEADER principą – „iš apačios į viršų“. Kiekviena bendruomenė kūrė savo vizijas ir misijas bei teikė savo pasiūlymus dėl bendros Sūduvos VVG misijos ir vizijos. Seminarų metu darbo grupėse bei valdybos posėdžiuose buvo diskutuojami visi pateikti pasiūlymai ir 2007-11-23 visuotiniame susirinkime konsensuso būdu patvirtinta vizija ir misija.

Sūduvos VVG misija:

1. Stiprinti partnerystę tarp įvairių sektorių, siekiant subalansuotos kaimo plėtros.
2. Skatinti pilietiškumą ir bendruomeniškumą, siekiant ugdyti atsakingą pilietį.
3. Gaivinti kaimo paveldą, puoselėti senuosius verslus
4. Konsultuoti ir teikti metodinę pagalbą kaimo plėtros veikėjams ir organizacijoms, įgyvendinant vietos plėtros strategiją.

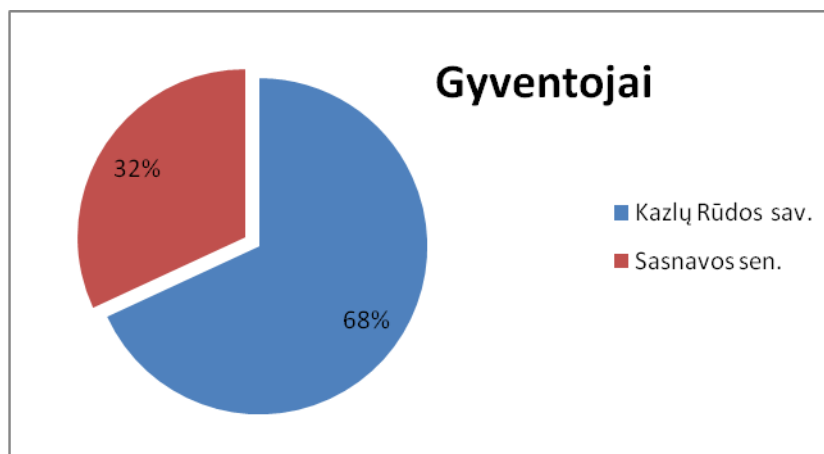
1.3. VVG atstovavimas teritorijai

Sūduvos VVG atstovauja Kazlų Rūdos savivaldybės kaimiškąją teritoriją bei Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūniją. Kazlų Rūdos savivaldybėje yra 14750 gyventojų, iš kurių: kaimiškoje teritorijoje - 7477 ir Kazlų Rūdos mieste - 7273 gyventojų, t.y. viršija 6000 gyventojų skaičių. Sūduvos vietos veiklos grupė atstovauja tik kaimišką Kazlų Rūdos savivaldybės teritoriją ir Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūniją.

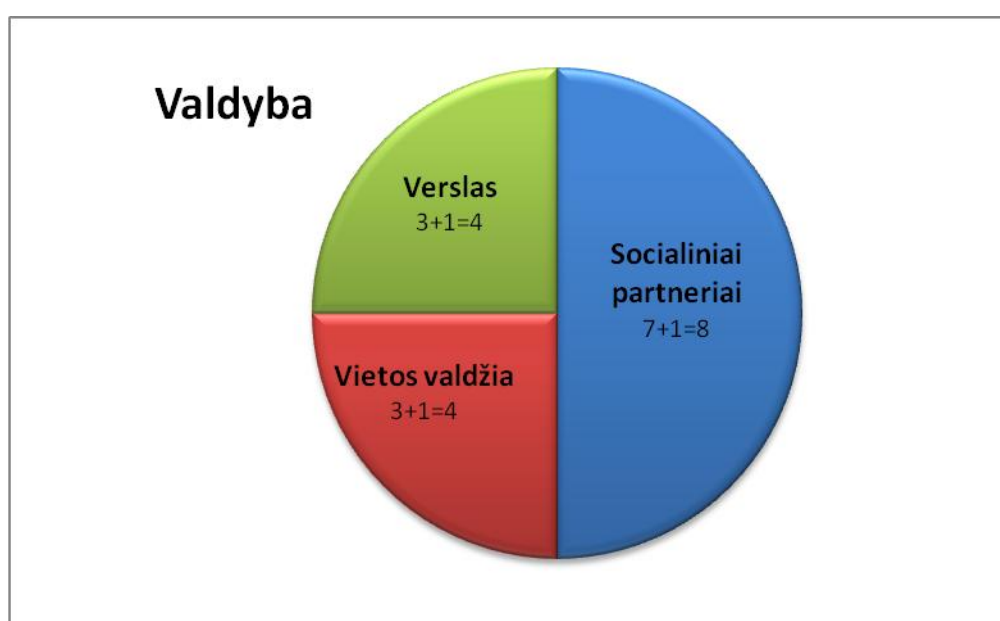
1.2 pav. Sūduvos VVG teritorijos pasiskirstymas pagal savivaldybes

Pagal statistikos departamento duomenis 2006 m. Kazlų Rūdos sav. kaimiškoje teritorijoje gyvena 7477 žmonės, Sasnavos seniūnijoje - 3500 žmonių. Iš viso Sūduvos vietos veiklos grupės teritorijoje gyvena 10977 žmonės.

1.3 pav. VVG teritorijos gyventojų pasiskirstymas

Kaip jau buvo minėta, 2007-11-23 visuotinis surinkimas vadovaujantis valdybos siūlymu pakeitė valdybos narių skaičių nuo 18 iki 16 asmenų. Priežastis - lengviau pasiskirstyti pagal atstovaujama teritoriją bei sektorius. Kita vertus, esant nedidelei VVG teritorijai, gali ir mažesnė valdyba tinkamai ją atstovauti. Suformuota 16 narių valdyba (4 vietos valdžios, 4 verslo atstovai ir 8 socialiniai partneriai). Valdybos narių CV pridedami. Valdyboje yra 12 atstovų iš Kazlų Rūdos savivaldybės ir 4 atstovai iš Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūnijos. Sūduvos vietos veiklos grupės valdymo organą – valdybą – sudaro: 50 proc. socialiniai ir ekonominiai partneriai (8 nariai), 25 proc. – vietos valdžios atstovai (4 nariai) ir 25 proc. – verslo atstovai (4 nariai).

1.4 pav. Valdybos narių pasiskirstymas pagal sektorius

Valdymo organe išlaikoma lyčių pusiausvyra. Iš 16 valdybos narių 7 vyrai ir 9 moterys. Tai sudaro 43,75 proc. - vyrai ir 56,25 proc. moterys. Valdymo organe yra net du asmenys iki 25 metų amžiaus - Jaunimo klubo atstovas Vilius Bastys ir jaunas ūkininkas Tomas Krepenskas. Valdymo organe yra asmuo, kompetentingas aplinkosauginiais klausimais - aplinkosaugininkė Roma Cikanienė. Trečdalis VVG narių turi kvalifikacijos tobulinimo pažymėjimus pagal neformaliojo tęstinio mokymo programą „Vietos veiklos grupės kūrimo ir Leader+ pobūdžio priemonės strategijos rengimo principai“.

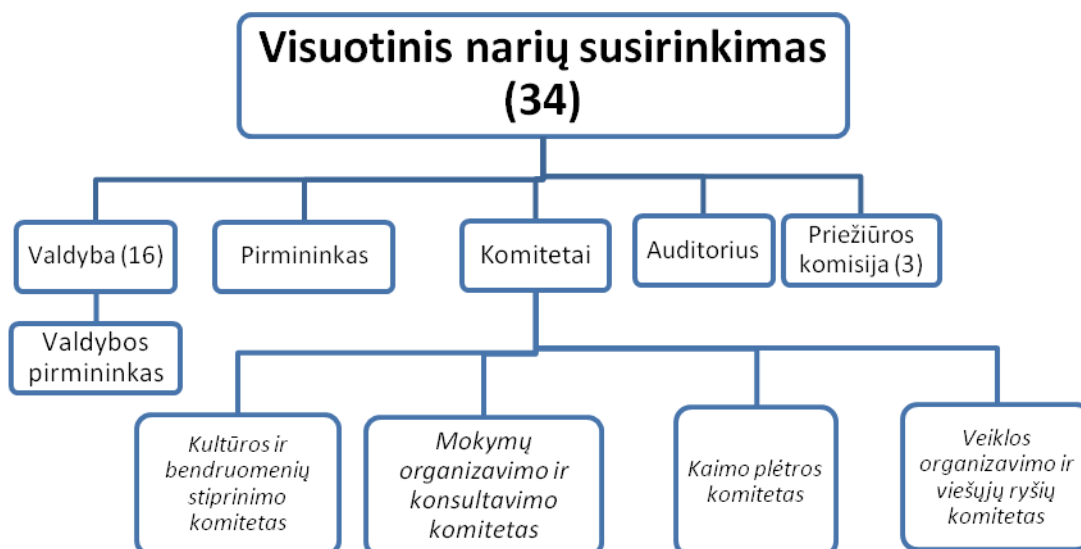
1.1 lentelė. Sūduvos vietos veiklos grupės valdybos nariai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Atstovaujama organizacija ir pareigos	Atstovaujamas sektorius
1.	Reda Kneizevičienė	Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociaciją	Socialiniai partneriai
2.	Zanė Krupavičienė	Bagotosios bendruomenė	Socialiniai partneriai
3.	Aidas Vaišnora	Fizinis asmuo	Socialiniai partneriai
4.	Vilius Bastys	Antanavo jaunimo klubas „Draugai“	Socialiniai partneriai
5.	Norgenija Steponaitienė	Draugija „Viltis“	Socialiniai partneriai
6.	Virginija Bulotienė	Gavaltuvos bendruomenė	Socialiniai partneriai
7.	Alvydas Miliauskas	Tautkaičių bendruomenė	Socialiniai partneriai
8.	Roma Cikanienė	aplinkosaugininkė	Socialiniai partneriai
9.	Rasa Avietynienė	Kazlų Rūdos savivaldybė	Vietos valdžia
10.	Arūnas Žemaitis	Kazlų Rūdos savivaldybė	Vietos valdžia
11.	Rūta Gudelevičienė	Kazlų Rūdos savivaldybė	Vietos valdžia
12.	Nijolė Smilgienė	Marijampolės savivaldybė	Vietos valdžia
13.	Kęstutis Kirna	K. Kirnos ūkis	Verslas
14.	Renata Mažeikienė	Š. Mažeikos įmonė „Avansas“	Verslas
15.	Judita Simonavičienė	Kazlų Rūdos verslo inkubatorius	Verslas
16.	Algimantas Bučinskas	Kazlų Rūdos verslo klubas	Verslas

Šiuo metu Sūduvos VVG yra 34 nariai: 13 kaimo bendruomeninių organizacijų, 1 jaunimo klubas, 1 sutrikusio intelekto draugija „Viltis“, aplinkosaugininkė, 3 fiziniai asmenys, 3 kaimo turizmo atstovai, 5 vietos valdžios atstovai (Kazlų Rūdos ir Marijampolės savivaldybės administracijos ir Kultūros centro atstovai), 2 juridiniai verslo partneriai (Kazlų Rūdos verslo klubas ir VŠĮ „Kazlų Rūdos verslo inkubatorius“), 2 ekologiško ūkio atstovai, 2 UAB atstovai, 1 individualios įmonės atstovas.

1.4. VVG valdymo struktūra ir funkcijos

Sūduvos VVG valdymo struktūra pateikta schemeje (žr. 1.5 pav.). Visuotinis narių susirinkimas yra aukščiausias valdymo organas, kuris renka kolegialų valdymo organą – valdybą; vienasmenį valdymo organą – pirmininką bei priežiūros komisiją.

1.5 pav. Organizacinė Sūduvos VVG valdymo struktūra

2007-02-21 įvykusiame valdybos narių susirinkime buvo supažindinta su strategijos rengimo tvarkaraščiu bei biudžetu, patvirtinta viešųjų pirkimų tvarka, taisyklės, išrinkta komisija bei paskirti atsakingi asmenys vykdantys viešuosius pirkimus. Taip pat susirinkimas patvirtino projekto administratorius: vadovą ir buhalterį bei aptarė strategijos rengimo viešinimo priemones.

2007-04-27 valdybos susirinkime buvo suformuota projekto darbo grupė, kurią sudarė 6 asmenys iš įvairių sektorių bei nuspręsta suformuoti ekspertų grupę, kurie nuolat būtų supažindinami su darbo grupės darbo rezultatais ir galėtų pateikti savo pastabas.

1.2 lentelė. Projekto darbo grupės pasiskirstymas funkcijomis rengiant strategiją

Eil Nr.	Vardas Pavardė	Atstovaujamas sektorius	Atsakinga sritis
1.	Reda Kneizeivičienė	Socialiniai partneriai	Strategijos rengimo administravimas, bendradarbiavimas su Lietuvos VVG
2.	Vilius Bastys	Socialiniai partneriai	Viešieji ryšiai, darbas su bendruomenėmis
3.	Rūta Gudelevičienė	Vietos valdžia	Suderinamumas su Kazlų Rūdos savivaldybės strateginiu planu, situacijos analizė Kazlų Rūdos savivaldybėje
4.	Nijolė Smilgienė	Vietos valdžia	Suderinamumas su Marijampolės savivaldybės strateginiu planu, situacijos analizė Sasnavos

			seniūnijoje
5.	Renata Mažeikienė	Verslas	Verslo poreikių analizė
6.	Judita Simonavičienė	Verslas	Tarptautinis bendradarbiavimas

2007-08-10 valdybos posėdyje buvo patvirtintas valdybos darbo reglamentas (žr. 1 priedą), bylų nomenklatūra, teritorijos plėtros vizija, vyko diskusijos dėl Sūduvos VVG veiklos kryptių, misijos, SSGG analizės, valdybos narių indėlio nustatymo. Pasikeitus savivaldybės tarybos sudėčiai, pakeitimai buvo neišvengiami, todėl vyko diskusijos dėl valdybos sudėties. 2007-11-23 visuotinis surinkimas, vadovaujantis valdybos siūlymu pakeitė valdybos narių skaičių iki 16 asmenų.

Vietos veiklos grupės narių **visuotinis narių susirinkimas** keičia įstatus, priima sprendimą dėl VVG likvidavimo, nustato valdybos narių skaičių, renka (dviejų metų laikotarpiui) ir atšaukia valdybos narius, renka VVG pirmininką dviejų metų laikotarpiui, tvirtina veiklos programą, metinę finansinę atskaitomybę, vietos veiklos grupės veiklos ataskaitas, gali skirti nepriklausomą auditorių, svarsto ir tvirtina pirmininko ataskaitas, nustato stojamojo įnašo ir nario mokesčių dydžius, jų mokėjimo tvarką, tvirtina dokumentų ir kitos informacijos pateikimo nariams tvarkos taisykles, pareigybines instrukcijas, priima sprendimą dėl kitų juridinių asmenų steigimo ar dėl tapimo kitų juridinių asmenų dalyviu bei svarsto kitus klausimus, kurie neprieštarauja vietos veiklos grupės įstatams (žr. Sūduvos VVG įstatus). Susirinkimas šaukiamas ne rečiau kaip kartą per metus.

Valdyba vykdo susirinkimo sprendimus, tvirtina valdybos veiklos programas, organizuoja jos numatytus renginius, renka valdybos pirmininką dvejų metų kadencijos laikotarpiui bei vykdo kitas veiklas, nurodytas įstatų 32 punkte.

1.6 pav. Valdybos posėdis

Valdybos darbui vadovauja valdybos pirmininkas, kurį iš savo narių išsirenka valdybos nariai. Valdyba gali būti atstatydinta, jei paprasta vietos veiklos grupės narių balsų dauguma jai pareiškiamas nepasitikėjimas.

1.3 lentelė. Sūduvos VVG veiklos kryptys

Eil. Nr.	Veiklos kryptys	Tikslas	Rezultatas	Darbų sąrašas	Atsakingas padalinys
1.	VVG veiklos administravimas	Siekti užsibrėžtų tikslų, laiku vykdyti užduotis	Nenutrūkstama VVG veikla užtikrina subalansuotą kaimo plėtrą regione	Vadovavimas VVG; Žmoniškųjų išteklių valdymas; Komunikacija VVG viduje; Išorinė komunikacija; Darbo organizavimas; Finansų valdymas.	Veiklos organizavimo ir viešųjų ryšių komitetas
2.	Veiklos viešinimas	Informuoti visuomenę	Skaidri veikla	Straipsnių parengimas; Lankstinukų leidyba; Susitikimų organizavimas; Informacijos pateikimas žiniasklaidai; Internetinės svetainės sukūrimas; Logotipo kūrimas.	
3.	Tikslų projektavimas	Suprojektuoti bendruomenės tikslus, veiklos kryptis	Bendruomenių veiklos strategijos įgyvendinimas	Poreikių analizė; Prioritetų numatymas; Vizija; Tikslų, uždavinių ir priemonių sukūrimas; Priežiūros ir kontrolės darbai; Naujų strategijos krypčių formavimas.	Strateginis kaimo plėtros komitetas
4.	Projektų inicijavimas, rengimas ir vertinimas	Pritraukti lėšas, parengti kokybiškus projektus, sėkmingai juos įgyvendinti	Kaimo plėtra	Informacijos paieška ir sklaida apie įvairius paramos fondus; Paskirti asmenis projektų administravimui; Partnerių ir rėmėjų paieška.	
5.	Mokymų organizavimas	Gilinti ir atnaujinti žinias	Profesionali bendruomenė	Situacijos poreikių analizė; Seminarų, mokymų organizavimas; Metodinės medžiagos rengimas; Praktiniai užsiėmimai.	Mokymų organizavimo ir konsultavimo komitetas
6.	Konsultavimas	Teikti nuolatinės kokybiškas konsultacijas	Sėkmingai vykdoma veikla	Narių pasiskirstymas konsultuojamomis sritimis; Tobulinimasis, žinių gilinimas konkrečiose srityse.	
7.	Bendruomeniško formavimas	Siekti narių vienybės, susitarimo	Bendra veikla – stipri bendruomenė	Bendri renginiai, šventės; Įvairių socialinių grupių įtraukimas į veiklą; Geros patirties sklaida, išvykos; Bendradarbiavimas tarp bendruomenių.	Kultūros ir bendruomenių stiprinimo komitetas
8.	Paveldo išsaugojimas, palikimas ateities kartoms	Išsaugoti, atgaivinti puoselėti vertybes	Krašto etnokultūros išsaugojimas	Vietos išteklių paieška; Tradicijų, amatų atgaivinimas; Kermošiai, mugės, gegužinės ir kt.; Parodų, ekspozicijų organizavimas.	

Valdybos nariai yra pasiskirstę, kurias Sūduvos VVG veiklos sritis kuruoja. Sudaryti šie komitetai: a) Veiklos organizavimo ir viešųjų ryšių komitetas, skirtas VVG veiklos administravimui bei veiklos viešinimui (atsakinga VVG pirmininkė - Reda Kneizevičienė); b) Kaimo plėtros komitetas, skirtas tikslų projektavimui bei projektų inicijavimui, jų rengimui ir vertinimui (atsakingas VVG valdybos pirmininkas Vilius Bastys); c) Mokymų organizavimo ir konsultavimo komitetas (atsakinga valdybos narė Rūta Gudelevičienė); d) Kultūros ir bendruomenių stiprinimo komitetas, skirtas bendruomeniškumo formavimui ir paveldo išsaugojimui (atsakinga valdybos narė Zanė Krupavičienė). Šie komitetai numatė veiklos kryptių tikslus, siekiamus rezultatus bei artimiausių darbų sąrašus (žr. 1.3 lentelę).

VVG veikla yra paremta vertybiniais pagrindais. Susitikimų metu buvo diskutuojama dėl VVG vertybių, kurios pavirtinos 2006-09-26 visuotiniame susirinkime. Sūduvos VVG vertybės:

- 1) Kiekvienas žmogus – vertybė;
- 2) Atsakomybė už žodžius ir darbus;
- 3) Sąžiningumas;
- 4) Kantrybė;
- 5) Pareigingumas;
- 6) Pasitikėjimas;
- 7) Teisingumas;
- 8) Atkaklumas;
- 9) Nuoširdumas;
- 10) Nuoseklumas.

1.5. Pagrindinės procedūros

1.5.1. Sprendimų priėmimas

Sūduvos VVG įstatuose yra nurodyta, kad visuotinio susirinkimo sprendimai priimami paprasta susirinkime dalyvaujančių vietos veiklos grupės narių balsų dauguma, dar 2006-09-26 visuotiniame narių susirinkime buvo nuspręsta, kad visi sprendimai bus priimami konsensuso būdu. Įstatų 22-27 punktuose yra nurodyta eilinio ir neeilinio susirinkimo sušaukimo procedūros.

Vykdydama savo funkcijas sprendimus priima ir VVG kolegialus valdymo organas – valdyba. Valdyba organizuoja darbą pagal iš anksto sudarytą grafiką, kuriame numatoma posėdžių tematika, planuojamos posėdžių datos ir asmenys, atsakingi už klausimų parengimą, kiti valdybos darbai. VVG valdybos posėdžiai turi vykti ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Valdybos posėdžių rūšys:

1. Eiliniai. Juose svarstomi klausimai pagal VVG vadovo pasiūlytą ir valdybos priimtą ketvirčio planą;

2. Neeiliniai. Neeilinio valdybos posėdžio sušaukimo iniciatyvos teisę turi kiekvienas valdybos narys, VVG vadovas, jei jis nėra valdybos narys, kuris dėl neeilinio valdybos posėdžio sušaukimo kreipiasi raštu į valdybos pirmininką, kartu pateikdamas posėdžio nutarimo projektus. Valdybos posėdžius veda jos pirmininkas, o kai jo nėra – jo pavaduotojas.

Valdybos nariai, kurie negali dalyvauti posėdžiuose, savo nuomonę svarstomais klausimais gali išreikšti raštu. Į valdybos posėdžius patarimojo balso teise turi būti pakviestas VVG vadovas. Gali būti kviečiami kiti darbuotojai, kitų valdymo organų nariai, revizorius, auditorius. Medžiagą posėdžiams rengia VVG darbuotojai. Atskiriems klausimams rengti gali būti pakviesti ekspertai (specialistai ir konsultantai). Kiekvieno posėdžio pabaigoje aptariama kito posėdžio darbotvarkė. Pasiūlymus darbotvarkei teikia valdybos nariai ir VVG vadovas. Valdybos pirmininkas, jo pavaduotojas ar kitas valdybos narys privalo nusišalinti, kai posėdyje svarstomi klausimai, galintys sukelti VVG ir asmeninių interesų konfliktą.

2007-08-10 valdybos posėdyje buvo patvirtintas valdybos darbo reglamentas ir valdybos narių indelio nustatymo metodika (žr. priedus). Interesų konfliktai sprendžiami diskusijų metodu, diskutuojant mažose grupėse, išklausant įvairias sprendimų alternatyvas sprendžiamu klausimu.

1.5.2. Naujų narių priėmimo ir išstojimo iš VVG tvarka

Vadovaujantis įstatų nuostatomis, vietos veiklos grupės nariu gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys pritariantys vietos veiklos grupės tikslams. Vietos veiklos grupės nariai turi lygias teises, nesvarbu kokio dydžio jie moka stojamąjį ar nario mokesčius, ar teikia paramą. Stojantysis į narius vietos veiklos grupės valdybai pateikia raštišką prašymą. Juridiniams asmenims kartu su prašymu būtina pateikti organo, kuris pagal įstatus turi teisę nuspręsti stojančiojo tapimą kitų juridinių asmenų dalyviu, sprendimą ir juridinio asmens registravimo pažymėjimo kopiją. Prie prašymo taip pat teikiama CV, motyvacinis laiškas bei pildoma VVG nario indelio kortelė. Nariu tampa gavus teigiamą raštišką valdybos sprendimą ir sumokėjęs stojamąjį įnašą.

Vietos veiklos grupė gali turėti garbės narius, kurie renkami visuotiniame narių susirinkime už nuopelnus vietos veiklos grupei.

Narystė vietos veiklos grupėje pasibaigia išstojus arba nariui nesilaikius vietos veiklos grupės įstatų. Nariai, norintys išstoti iš vietos veiklos grupės, raštu informuoja apie tai vietos veiklos grupės valdybą. Narių, nesilaikančių vietos veiklos grupės įstatų, narystę sustabdo ar nutraukia vietos veiklos grupės valdyba priimdama atitinkamą sprendimą. Valdybos sprendimas gali būti apskundžiamas visuotiniame narių susirinkime. Nariui išstojus ar jį išbraukus iš narių sąrašo, stojamasis įnašas, nario mokestis ir perduotas turtas jam negražinami. Pagal patirtintą

valdybos reglamentą, valdybos nariai privalo saugoti VVG komercines paslaptis ir įstatymų nustatyta tvarka atsako už jų atskleidimą.

1.6. Veiklos sklaida ir gyventojų aktyvinimas

Vadovaujantis 2006-09-26 visuotinio susirinkimo patvirtintu veiklos planu, buvo organizuojami susitikimai Kazlų Rūdos ir Marijampolės savivaldybės bendruomenėse supažindinant su LEADER programa, finansavimo galimybėmis bei rengiama strategija.

1.7 pav. Susitikimas Sasnavos seniūnijoje

2007-04-30 vyko susitikimas Kazlų Rūdos savivaldybėje, kur vietos valdžios atstovams buvo pristatytas strategijos rengimo planas, galimos grėsmės bei aptarti konsultantų, VVG narių ir savivaldybės atstovų įsipareigojimai.

1.8 pav. Susitikimas su Kazlų Rūdos savivaldybės administracijos darbuotojais

2007-05-14 vyko VVG valdybos ir visuotinis susirinkimas, kuris numatė konsultantų susitikimus kaimo seniūnijose. Tokie susitikimai vyko Antanave, Sasnavoje ir Kazlų Rūdos seniūnijos Gudelių kaime.

2007-11-23 visuotinis narių susirinkimas patvirtino Sūduvos VVG veiklos kryptis, kuriose numatytas nemažas dėmesys ir viešinimui. Nuspręsta viešinimą organizuoti dviem

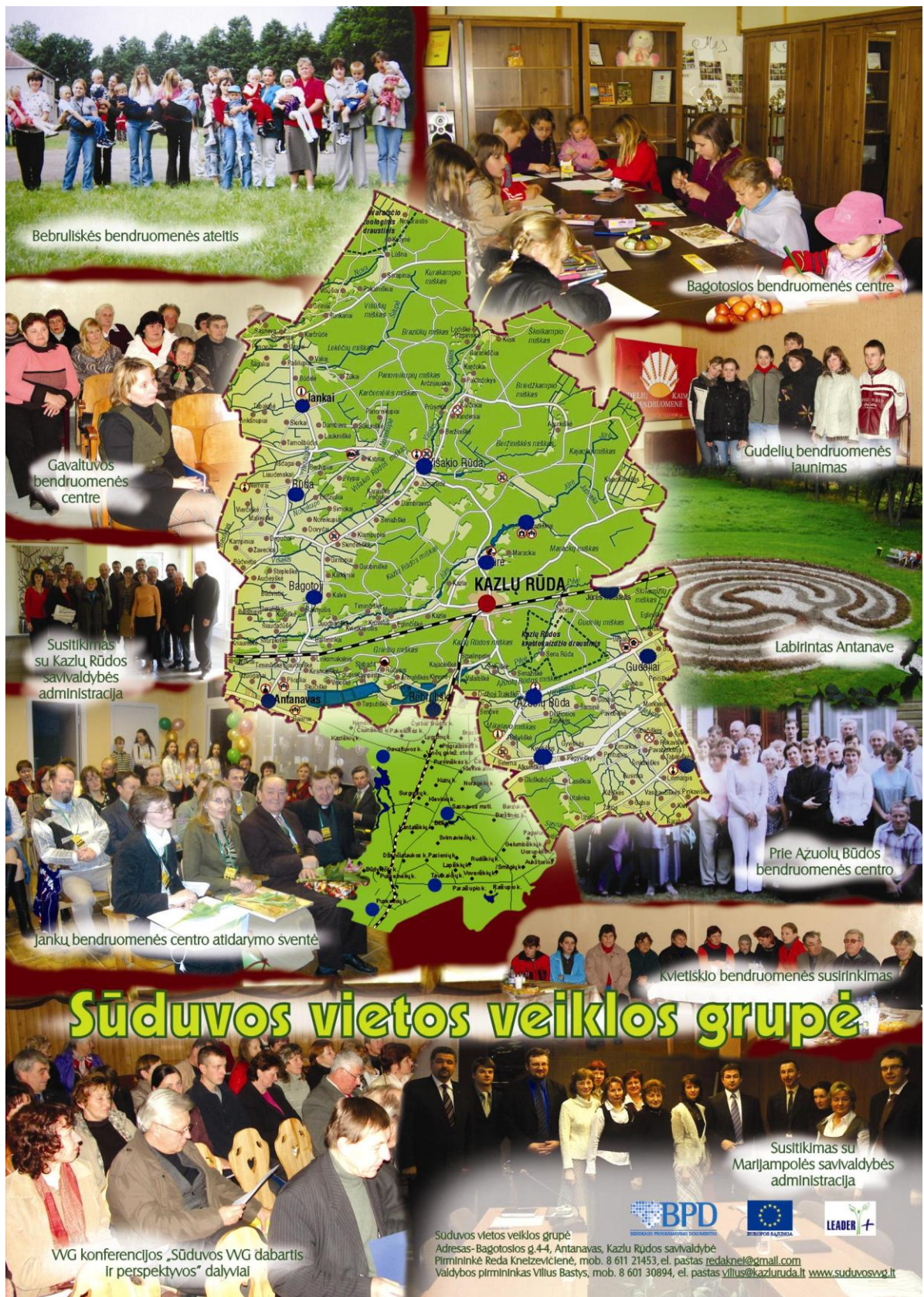
kryptimis – VVG darbo organizavimo ir VVG veiklos viešinimo. Už viešuosius ryšius atsakinga VVG pirmininkė ir projekto vadovė Reda Kneizevičienė.

Kadangi vienijame dvi savivaldybes, 2008 m. sausio 21 d. buvo surengta bendra diskusija Marijampolės savivaldybės administracijoje. Buvo svarbu susitarti, kokių principu bus įsisavinamos strategijos lėšos. Susitikime aptarta Žemės ūkio ministro 2007 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr. 3D-544 Sūduvos VVG strategijai įgyvendinti 2007-2013 m. laikotarpiu patvirtinta parama. Patvirtinta 6,33 mln. Lt, iš kurių – 1,33 mln. Lt – planuojama skirti Sasnavos seniūnijos bendruomenių ir kitų organizacijų įgyvendinamiems projektams. Buvo aptartas poreikis savivaldybės koofinansavimui būsimiems Sasnavos seniūnijos organizacijų projektams.

1.9 pav. Susitikimas su Marijampolės savivaldybės meru, administracijos direktoriumi ir Marijampolės VVG nariais

Kiekviename valdybos posėdyje buvo aptariami susitikimų ir viešinimo darbai. 2008-01-21 suorganizuotas išplėstinis valdybos posėdis su verslo atstovais, pristatant jiems Sūduvos VVG rengiamą strategiją ir vyko diskusijos dėl verslo sektoriaus atstovavimo VVG valdyboje. Buvo nuspręsta, kad verslo sektorių valdyboje atstovaus juridiniai vienetai – Kazlų Rūdos verslo klubas ir VŠĮ „Kazlų Rūdos verslo inkubatorius“ bei R. Mažeikos firma „Avansas“ ir K. Kimos ekologiškas ūkis. 2008-02-01 visuotiniame susirinkime buvo patvirtintas siūlymas dėl verslo atstovų delegavimo į valdybą bei patvirtinta Sūduvos VVG teritorijos SSGG, logotipas.

1.10 pav. Projekto viešinimui išspausdintas VVG plakatas

Nuo pat veiklos pradžios buvo rengiamos įvairios veiklos viešinimo priemonės. Tai straipsniai apskrities laikraštyje „Suvalkietis“, Kazlų Rūdos savivaldybės laikraščiuose „Kazlų Rūdos laikraštis“ ir „Kazlų Rūdos kronika“. Taip pat informaciniai straipsniai ir apie strategijos

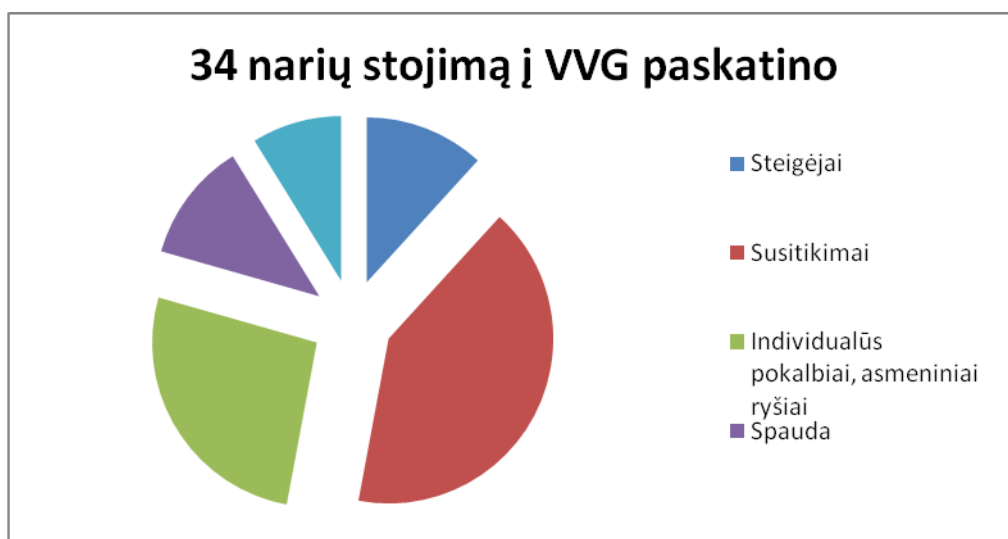
rengimą bei viešinimo renginius internetiniuose puslapiuose - www.kazluruda.lt, www.marijampole.lt, www.krb.lt, www.3sektorius.lt , www.savivaldybes.lt .

Strategijos rengimo laikotarpiu buvo parengti 2 leidiniai, skrajutės bei plakatas viešinimo renginiams, kurie buvo dalinami renginių metu. Strategijos rengimo metu buvo surengtos dvi konferencijos: 2007 m. Kazlų Rūdoje “Sūduvos VVG: dabartis ir perspektyvos”, kurios metu savo patirtimi dalinosi Prienų, Vilkaviškio, Marijampolės, Kauno VVG atstovai bei buvo nemažai dėmesio skirta atsakomybės pasidalijimui tarp visų trijų sektorių: NVO, vietos valdžios ir verslo. 2008 m. liepos 18 d. įvykusioje konferencijoje “Sūduvos VVG kaimo plėtros integruotos strategijos pristatymas” buvo pristatyti strategijos prioritetai, priemonės bei lėšų pasiskirstymas, Žemės ūkio ministerijos kaimo plėtros departamento direktorė J. Stakėnienė kalbėjo apie 2007-2013 m. kaimo plėtros perspektyvas bei svečiai iš Šilalės, Kupiškio, Tauragės, Pasvalio, Šilutės, Marijampolės dalinosi savo patirtimi. Taip pat apie Sūduvos VVG veiklą bei rengiamą strategiją buvo kalbėta Lietuvos radijo laidoje „Gimtoji žemė“, buvo interviu LTV laidoje „Gimtoji žemė“, Marijampolės regiono televizijos reportažas apie baigiamąją konferenciją, pristatant parengtą vietos plėtros strategiją.

1.11 pav. 2008 m. liepos 18 d. konferencijos dalyviai

Žemiau pateiktoje diagramoje pavaizduoti naujų narių stojimą į Sūduvos VVG paskatinę informacijos šaltiniai.

1.12 pav. Narių įstojimo į VVG motyvai

Ateityje taip pat numatomi įvairūs gyventojų aktyvinimo veiksmai. Visa informacija apie Sūduvos VVG veiklą bus talpinama internetinėje svetainėje – www.suduvosvvg.lt. Tai sudarys sąlygas viešai skleisti informaciją institucijoms, suinteresuotoms kaimo plėtra, ir visiems asmenims besidomintiems vietos veiklos grupės veikla, strategijos įgyvendinimo eiga. Elektroninė svetainė leis aktyviai bendrauti ne tik su Lietuvos, bet ir su užsienio partneriais. Taip pat toliau bus rengiami viešinimo renginiai ir periodiškai susitikimai su kaimų gyventojais. Vyks reguliarūs visos vietos veiklos grupės susitikimai, kuriuose bus ieškoma įvairių veiklos viešinimo formų. Uolus komandos darbas, bei nuolat besimokantys ir tobulėjantys VVG nariai efektyviai panaudos visus įmanomus žmogiškuosius išteklius bei finansines investicijas, siekiant subalansuotos kaimo plėtros vizijos.

Sūduvos VVG naujai rengiamose administracinėse patalpose bus nuolat teikiama informacija bei konsultuojami potencialūs projektų pareiškėjai. Taip pat numatoma pastovi diena (viena savaitėje) konsultacijoms Sasnavos seniūnijoje.

1.7 Socialiai pažeidžiamų ir atskirtų asmenų įtraukimas į kaimo plėtros procesus

Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacija, Antanavo bendruomenė bei Plutiškių bendruomenė aktyviai dalyvauja Lietuvos pagyvenusių žmonių organizacijos „Gabija“ veikloje. Neįgaliųjų draugija kaimiškosiose vietovėse turi savo skyrius, kurie vykdo įvairius projektus pagal narių poreikius. Sutrikusio intelekto žmonių globos draugijos pirmininkės pavaduotoja, Sūduvos VVG valdybos narė Norgenija Steponaitienė buvo atsakinga rengiant strategiją už bendradarbiavimą su socialiai pažeidžiamais ir atskirtais asmenimis.

Strategijos II prioriteto 1 priemonėje „Bendruomeniškumo ugdyimas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi“, numatyta remti įgyvendinamus socialinės integracijos projektus, į aktyvią visuomeninę veiklą įtraukiant visų socialinių grupių atstovus.

1.8. VVG kompetencija

Sūduvos VVG inicijuoja Kazlų Rūdos savivaldybės tarybai prašymą, kad buvusiam policijos komisariato pastate būtų įkurtas NVO centras, kuriame patalpomis veiklai galėtų naudotis įvairios Kazlų Rūdos savivaldybės NVO (jaunimo, moterų klubai ir kitos NVO). Šiame pastate taip pat numatoma įrengti Sūduvos VVG administracines patalpas.

Sūduvos VVG 2007 metais iš Valstybės paramos kaimo bendruomenėms ir vietos veiklos grupėms gavo paramą projektui „Sūduvos VVG materialinės bazės stiprinimas ir internetinės svetainės sukūrimas“, kurio dėka įsigytas nešiojamas kompiuteris, multimedijos įranga, sukurta interneto svetainė - www.suduvosvvg.lt.

Sūduvos VVG yra partneris Šakių euroregiono turizmo informacijos centro projekte „Partnerystės tinklo ir nevyriausybinių organizacijų sektoriaus stiprinimas ir plėtra "Šešupės"

euroregione“. Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE) ir Norvegijos finansinių mechanizmų paramai gauti. Šiame projekte numatyta įsigyti įrangos, organizuoti intensyvius anglų kalbos kursus bei vykti partnerystės užmezgimo tikslu į Prancūziją ir Norvegiją.

Sūduvos VVG teritorijos 7 kaimo bendruomenės 2006 metais įgyvendino Valstybės paramos finansuotus projektus, kurių vertė 110492,33 Lt. 2007 m. buvo parengti ir įgyvendinti 8 projektai, kurių vertė 129835,87 Lt. 2008 metais pateikta 12 projektų, kurių vertė virš 28000,00 Lt. Lėšos buvo naudojamos bendruomenių patalpų remontui, baldų, kompiuterinės ir kitos biuro įrangos įsigijimui, renginių organizavimui, leidybai.

Višakio Rūdos bendruomenė ne pirmus metus įgyvendina Kultūros ministerijos projektus puoselėjant senąsias tradicijas. Antanavo bendruomenė jau antri metai vykdo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos projektą „Antanavo vaikų dienos centras „Draugai“. Taip pat iš Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos projekto lėšų įrengė dušą bei įsigijo skalbimo mašiną. Nuo 2008 m. kovo mėn. teikiamos skalbimo bei prausimosi paslaugos. Plutiškių bendruomenė 2008 m. įgyvendina Olandijos fondo projektą ir rengia bendruomenės centro patalpas. 2007 m. Bebruliškės bendruomenė įgyvendino Nyderlandų fondo projektą ir įsigijo treniruoklius jaunimui. Visus šiuos projektus bendruomenės administravo pačios.

2008 m. pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su Marijampolės apskrities VVG (Kalvarijos, Marijampolės, Vilkaviškio, Šakių), Šilutės VVG „Lamatos žemė“ bei Prienų VVG.

2008 m. balandžio mėn. Sūduvos VVG lankėsi Lenkijos VVG atstovai.

1.13 pav. Lenkijos VVG „Warmia“ narių viešnagė

2008 m. Liepos mėn. 18 d. strategijos pristatymo konferencijos metu pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Lenkijos VVG „Warmia“. Tai sudarys sąlygas dalyvauti

1.14 pav. Lenkijos VVG „Warmia“, Šilalės, Tauragės, Kupiškio, Pasvalio VVG atstovai po bendradarbiavimo sutarčių pasirašymo

Tarptautinio bendradarbiavimo Baltijos jūros regiono ir bendradarbiavimo per sieną tarp Lietuvos - Lenkijos ir Rusijos Federacijos programose, nes partneriai Lenkijoje priklauso Baltijos jūros regionui ir yra Kaliningrado srities pasienio regione. Taip pat konferencijos metu buvo pasirašomos bendradarbiavimo sutartys su Kupiškio, Pasvalio, Tauragės bei Šilalės VVG.

1.9. VVG valdybos narių kompetencija

Reda Kneizevičienė. Sūduvos VVG pirmininkė, projekto „Sūduvos VVG kaimo plėtros integruotos strategijos rengimas“ projekto vadovė. Atstovauja Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijai, yra Antanavo bendruomenės pirmininkė. Yra atsakinga už veiklos organizavimo ir viešųjų ryšių komiteto darbą. Daugiau kaip 20 metų dirba Antanavo kultūros namų vedėja, turi patirties organizuojant kultūrinę veiklą įvairaus amžiaus žmonėms. Psichologijos žinios studijuojant Vytauto Didžiojo universitete Religijos mokslus bei įgyta andragogo kvalifikacija padeda organizuoti darbą bendruomenėje bei Sūduvos VVG. 2008 m. baigtos išlyginamosios studijos Lietuvos Žemės ūkio universitete Kaimo plėtros ir administravimo katedroje, nuo 2008 m. - Lietuvos Žemės ūkio universiteto magistro studijų studentė. Nuo 2001 metų dalyvauja NVO veikloje. Nuo 2004 metų administravo 15 įvairių projektų (Baltijos-Amerikos partnerystės programos, Lietuvos suaugusiųjų švietimo centro, Žemės ūkio ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Pasaulio banko). Reda yra ne tik išklausiusi daug seminarų kaimo plėtros ir bendruomenių organizavimo temomis, bet pati skaito pranešimus kaimo bendruomenėse LEADER programos temomis bei veda seminarus “NVO teisinė aplinka”, “Pradinis kompiuterinis raštingumas”, “Projektų administravimas”. Ji pagal BAPP projektą “Filantropijos plėtra Lietuvoje” stažavosi Lenkijoje ir Vokietijoje ir įgijo filantropo eksperto kvalifikaciją.

Judita Simonavičienė. Valdybos narė, atstovaujanti verslo sektorių. 2003- 2007 m. dirbo mero patarėja viešiesiems ryšiams ir ryšiams su užsieniu. Judita yra Mykolo Riomerio

universiteto viešojo administravimo studijų magistrantė. Šiuo metu yra VŠĮ „Kazlų Rūdos verslo inkubatoriaus“ direktorė, Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos narė. Sūduvos VVG yra atsakinga už viešuosius ryšius su užsieniu, nes laisvai kalba vokiečių, rusų, lenkų, anglų, prancūzų kalbomis. Judita yra asociacijos „Žinių ekonomikos forumas“ ambasadorė Kazlų Rūdos savivaldybėje bei turi daug patirties įgyvendinant ES remiamus verslumo skatinimo projektus.

Aidas Vaišnora. Valdybos narys, Sūduvos VVG priežiūros komiteto pirmininkas. Baigęs Kauno technologijos universiteto, viešojo administravimo magistro studijas. Magistrantūros tezių tema „Decentralizacijos ir centralizacijos ypatumai bei įtaka savivaldai Lietuvoje“. 2000-2004 m. mero pavaduotojas, o 2004-2007 m. Kazlų Rūdos savivaldybės meras. 2000-2003, 2003-2007, 2007-2011 m. kadencijų Kazlų Rūdos savivaldybės Tarybos narys. 2000 - 2007m. Marijampolės regiono plėtros tarybos narys. Nuo 2003 birželio mėn. Lietuvos delegacijos ES Regionų komitete tikrasis narys stebėtojo teisėmis. 2004-2006 m. ES Regionų komiteto tikrasis narys. 2006-2010 m. kadencijos ES Regionų komiteto tikrasis narys, komiteto biuro narys. 2004-2007 m. Euroregiono „Šešupė“ tarybos narys. Šiuo metu yra UAB „Girių Bizonas“ Techninės tarnybos vadovas.

Renata Mažeikienė. Valdybos narė, atstovauja verslo sektorių. UAB „Avansas“ vadybininkė, aktyviai dalyvaujanti Sūduvos VVG veikloje. Ji šeši metai yra Sasnavos miestelio bendruomenės pirmininkė, 2007 ir 2008 metų Valstybės paramos kaimo bendruomenėms ir vietos veiklos grupėms projektų vadovė. Renata yra Marijampolės verslo klubo narė, turinti daug verslo partnerių visoje Lietuvoje. Sūduvos VVG rengiant strategiją buvo atsakinga už verslo situacijos analizę.

Kęstutis Kirna. VVG valdybos narys, atstovaujantis verslo sektorių, nes turi ekologišką ūkį, augina bites. Kęstutis yra Kazliškių bendruomenės pirmininkas, festivalio „Bardų naktys“ organizatorius. Kęstutis ne kartą lankėsi ES šalyse, domėjosi kitų šalių patirtimi įgyvendinant LEADER metodą ir rengiant strategiją pateikė novatoriškų idėjų vietos gyventojų verslumo skatinimo srityje.

Roma Cikanienė. VVG valdybos narė, aplinkosaugininkė. Roma baigė Kauno technologijos universiteto Cheminės technologijos fakulteto aplinkos inžinerijos bakalauro studijas. Taip pat yra dalyvavusi specialiuose kursuose, skirtuose aplinkosaugos srities problemoms spręsti, naudojant strateginį planavimą. Šiuo metu dirba technologė UAB „Jūrės ažuolas“. Yra atsakinga už aplinkosaugą. Kadangi įmonėje džiovinant ruošinius katilinė kūrenama biokuru, ypatingas dėmesys yra skiriamas išmetamiems teršalams į atmosferą. Vienas iš pagrindinių darbo tikslų - siekti, kad technologinio proceso poveikis aplinkai būtų minimalus, diegiant pažangias švaresnės gamybos technologijas, laiku vykdant technologinių ir valymo

įrenginių remontą ir priežiūrą. Roma yra atsakinga už aplinkosauginės veiklos organizavimo tobulinimą bendradarbiaujant su partneriais.

Nijolė Smilgienė. VVG valdybos narė, atstovauja Marijampolės savivaldybės vietos valdžios sektorių. Turi aukštąjį universitetinį ekonomisto - organizatoriaus išsilavinimą. Nuo 2002 m. dirba Sasnavos seniūne, dalyvauja Sūduvos krašto seniūnų klube. Nijolė dalyvavo Suvalkijos VVG veikloje, kuriai iširus aktyviai tęsia savo veiklą Sūduvos VVG. Seniūnė yra aktyvi bendruomenių renginių dalyvė ir pirmoji pagalbininkė sprendžiant vietos problemas. Jos iniciatyvos dėka įsikūrė keturios seniūnijoje bendruomenės. Yra išklausiusi daug įvairių seminarų bendradarbiavimo su bendruomenėmis, projektų administravimo klausimais ir nuolat savo patirtimi dalinasi su kaimo bendruomenėmis.

Zanė Krupavičienė. VVG valdybos narė, Bagotosios bendruomenės pirmininkė, Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijos pirmininkės pavaduotoja, Bagotosios kaimo moterų klubo narė. Zanė yra pradinių klasių mokytoja Bagotosios pagrindinėje mokykloje. 2006 ir 2007 m. Zanė administravo Bagotosios bendruomenės projektus, finansuotus Valstybės paramos lėšomis ir įkūrė kaimo veiklos centrą, kuriame veikia kaimo bendruomenė, moterų klubas ir jaunimo klubas „Bigeris“. Bendruomenės pirmininkės iniciatyva kasmet Bagotosios gyvenvietėje vykdomas tęstinis projektas „Kuriamė grožį visiems“, kurio dėka kuriamas poilsio parkas, rengiamos vaikų žaidimų aikštelės.

Stasys Arcikauskas. VVG valdybos narys, atstovaujantis Ažuolų Būdos bendruomenę, buvęs bendruomenės pirmininkas. Jo dėka Ažuolų Būdoje pradėtas kurti bendruomenės centras parapijos namuose bei kasmet organizuojama kraštiečių šventė. Kadangi ilgą laiką dirbęs kolūkio pirmininku, buvęs Tarybos narys bei apylinkės pirmininkas, yra puikiai susipažinęs su kaimo infrastruktūros problemomis, jų sprendimo galimybėmis.

Norgenija Steponaitienė. VVG valdybos narė, atstovaujanti sutrikusio intelekto draugiją „Kazlų Rūdos Viltis“. Rengiant strategiją buvo atsakinga už bendradarbiavimą su socialiai pažeidžiamais ir atskirtais asmenimis. SIŽG bendrija „Kazlų Rūdos Viltis“ vienija Kazlų Rūdos savivaldybės teritorijoje gyvenančius sutrikusio intelekto vaikus, jaunuolius ir suaugusius, jų šeimas, globėjus bei kitus jų interesais veikiančius asmenis, skatina visapusišką jų integraciją į visuomenę. Bendrija vykdo įvairius sveikatingumo ir socialinės integracijos projektus, teikia nestacionarias socialines paslaugas.

Virginija Bulotienė. VVG valdybos narė, Gavaltuvos bendruomenės tarybos narė. Virginija yra aktyvi bendruomenės narė, renginių organizatorė. Rengiant Sūduvos VVG strategija buvo atsakinga už ryšius su Sasnavos seniūnijos bendruomenėmis. Virginija dalyvavo visuose VVG rengiamuose semianruose, įgijo patirties ir 2008 metais parengė projektą Žemės ūkio ministerijos projektą valstybės paramai gauti.

Alvydas Miliauskas. VVG valdybos narys, Sasnavos seniūnijos Taukaičių bendruomenės narys. Šiuo metu baigia Marijampolės kolegijoje kultūros vadybos studijas. Kadangi Alvydas yra skiedrų pjovimo meistras ir domisi Sūduvos krašto tradiciniais amatais, rengiant strategiją buvo atsakingas už Sūduvos krašto amatų plėtojimo skatinimą. Jo dėka Taukaičių klijavimo teatre kasmet rengiami tautodailininkų plenerai, puoselėjamos Sūduvos krašto medžio drožimo tradicijos.

Algimantas Bučinskas. VVG valdybos narys, atstovaujantis verslo sektorių. Šiuo metu yra „UAB „Šamoto centras“ direktorius. Algimantas 2000-2004 ir 2004-2007 m. buvo Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos narys, gerai susipažinęs su kaimiška Kazlų Rūdos savivaldybės dalimi. Nuo 2007 m. yra Kazlų Rūdos verslo klubo pirmininkas, Kazlų Rūdos bendruomenės valdybos narys. Jo vadovaujama įmonė yra nuolatinė kaimo bendruomenių renginių rėmėja.

Rasa Avietynienė. VVG valdybos narė, Kazlų Rūdos savivaldybės Ekonominės plėtros skyriaus vedėja. 1986 metais įgijo ekonomisto – organizatoriaus bakalauro diplomą Lietuvos žemės ūkio universitete. 2006 metais įgijo vadybos ir verslo administravimo magistro diplomą Kauno technologijos universitete.

Nuo 2000 metų dirba Kazlų Rūdos savivaldybėje Ekonominės plėtros skyriuje, užima vedėjos pareigas. Vykdydama valstybės tarnautojo pareigas R. Avietynienė sistemina ir analizuoja informaciją apie planuojamus, rengiamus ir įgyvendinamus Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų tarptautinių programų finansuojamus projektus, taip pat projektus Lietuvos Respublikoje esančių ir administruojamų programų bei fondų finansinei paramai gauti.

Organizuoja paraiškų finansinei paramai gauti iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų tarptautinių programų, Lietuvos Respublikoje esančių ir administruojamų programų bei fondų, rengimo procedūras. Koordinuoja vykdomų projektų įgyvendinimo procesą. Organizuoja bendrų projektų su socialiniais - ekonominiais partneriais rengimą.

Organizuoja Savivaldybės strateginio plėtros plano rengimo bei jo koregavimo darbus. Koordinuoja kaimo bendruomenių rėmimo programos įgyvendinimą. Koordinuoja smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo programos įgyvendinimą.

Rūta Gudlevičienė. VVG valdybos narė, Kazlų Rūdos savivaldybės Ekonominės plėtros skyriaus vyriausioji specialistė. Rūta nuo 2001 m. dirba Kazlų Rūdos savivaldybėje. Nuo 2006 m. užima Ekonominės plėtros skyriaus vyresniosios specialistės pareigas. Turi aukštąjį išsilavinimą, verslo vadybos bakalauro laipsnį.

Rūta vykdydama valstybės tarnautojo funkcijas įgyvendina savivaldybės Bendruomenių rėmimo programą, įgyvendina savivaldybės Smulkiojo ir vidutinio verslo rėmimo programą, vykdo Euroregiono bendrų projektų, iš dalies finansuojamų iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, administravimo, valdymo ir kontrolės tvarkų nuostatas.

Pagal pareigybei priskirtą kompetenciją teikia informaciją reikalingą bendriems Euroregiono projektams įgyvendinti; darbuotojui, atsakingam už viešosios informacijos sklaidą bei atsako už šios informacijos išsamumą, teisingumą ir pateikimą laiku; bendruomenėms projektų rengimo klausimais. Rengia strateginio plėtros plano įgyvendinimo ir koregavimo metodiką, Savivaldybės strateginių veiklos planų rengimo tvarką. Moka rusų, anglų kalbas. Turi gerus darbo kompiuteriu įgūdžius.

Arūnas Žemaitis. VVG valdybos narys, Kazlų Rūdos savivaldybės Ūkio skyriaus vedėjo pavaduotojas. 2006 metais A. Žemaitis įgijo Elektros inžinerijos bakalauro laipsnį Kauno technologijos universitete. Vykdydamas savo pareigas atlieka šias funkcijas:

- vykdo Savivaldybės tarybai nuosavybės teise priklausančio, patikėjimo teise valdomo ir įgyjamo turto kiekybinę apskaitą;
- koordinuoja ir kontroliuoja Savivaldybės biudžetinių įstaigų veiklą energijos tiekimo ir vandentvarkos srityje, teikia įstaigoms konsultacijas;
- konsultuoja Savivaldybės biudžetines įstaigas ir gyventojus energetikos tiekimo klausimais;
- organizuoja Kazlų Rūdos savivaldybėje vandens tiekimo, nuotekų nuvedimo ir valymo įrenginių eksploataciją, techninę priežiūrą, remontą; užtikrina vartotojų aprūpinimą elektros energija, šiluma, kitais energijos ištekliais;
- tvarko savivaldybės turto ir ūkinių objektų inventorizaciją ir ruošia dokumentus jų teisinei registracijai;
- rūpinasi savivaldybės nekilnojamojo turto eksploatacija, statinių priežiūra, rengia negyvenamųjų patalpų nuomos ir panaudos sutarčių projektus;
- kontroliuoja savivaldybės nekilnojamojo turto rangovų atliekamų statybos-montavimo darbų kokybę, statybos - rangos darbų eigą, atsako už jų atitikimą projektų reikalavimams ir kitai statybinei dokumentacijai;
- dalyvauja ES bei kitų finansavimo šaltinių projektų įgyvendinimo procese.

Prieš užimant pareigas Kazlų Rūdos savivaldybėje, dirbo įvairiose Lietuvos įmonėse elektriku, meistru, energetiku. Moka rusų, vokiečių kalbas. Turi gerus darbo kompiuteriu įgūdžius.

Vilius Bastys. VVG valdybos narys, jaunimo atstovas, Kazlų Rūdos savivaldybės Ekonominės plėtros skyriaus vyriausiasis specialistas.

V. Bastys 2007 metais įgijo vadybos ir verslo administravimo magistro laipsnį Lietuvos žemės ūkio universitete. 7 metus studijavo LŽŪU, Ekonomikos ir vadybos fakultete, Administravimo ir kaimo plėtros katedros Kaimo plėtros administravimo studijų programoje.

Yra dviejų NVO steigėjas: asociacijos „Sūduvos vietos veiklos grupė“ ir jaunimo organizacijos Antanavo kaime „Draugai“.

Nuo 2007 metų Vilius užima Kazlų Rūdos savivaldybės Ekonominės plėtros skyriaus vyriausiojo specialisto pareigas. Siekiant savivaldybės strateginių tikslų, rengia paraiškas finansinei paramai gauti iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų tarptautinių programų, Lietuvos Respublikoje esančių ir administruojamų programų bei fondų, koordinuoja ir administruoja savivaldybėje vykdomų projektų įgyvendinimo procedūras.

Taip pat priima bendruomenių paraiškas Savivaldybės bendruomenių rėmimo programai, palaiko ryšius su savivaldybės teritorijoje veikiančiomis bendruomenėmis, teikia joms informaciją, metodinę pagalbą projektų rengimo, paraiškų pildymo klausimais.

Nuo 2004 m. konsultuoja kaimo bendruomenės finansinės paramos gavimo iš Nacionalinių ir ES struktūrinių fondų, taip pat NVO veiklos organizavimo klausimais.

Vilius yra parengęs 12 projektų paraiškų Nacionalinėms programoms ir fondams, taip pat bendraujant su socialiniais partneriais yra parengęs 2 paraiškas ES struktūrinių fondų paramai gauti.

Įgyvendinti projektai:

1. ES, BPD 2004 – 2006 m. projekto „Suvalkijos VVG bandomosios integruotos kaimo plėtros strategijos parengimas“, 2004-2006 metais - projekto vadovas.

2. Projektas pagal LR Žemės ūkio ministerijos nacionalinę programą „BO Jankų bendruomenės salės renovacija“ – projekto vadovas.

3. Projektas pagal LR Žemės ūkio ministerijos nacionalinę programą „BO Gudelių kaimo bendruomenės salės renovacija“ - projekto vadovas.

4. Kūno kultūros ir sporto rėmimo fondo Projekto „Kazlų Rūdos miesto stadiono materialinės bazės stiprinimas“ – vadovas.

Moka rusų, vokiečių ir anglų kalbas. Turi gerus darbo kompiuteriu įgūdžius.

Kiekvienos VVG valdybos nario kompetencijos įrodo, kad visa valdyba karu sudėjus turi pakankamus projektų administravimo, aplinkosaugos ir bendradarbiavimo srityse.

1.10. Planuojami strategijos įgyvendinimo viešinio veiksmai

Numatoma, kad prasidėjus projektui bus pagamintas aiškinamasis stendas, kuriame bus nurodyti Sūduvos vietos veiklos grupės kontaktiniai duomenys, integruotos vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etapai, finansavimo šaltiniai, partneriai ir rėmėjai. Aiškinamasis stendas bus įrengtas prie Sūduvos VVG administracinių patalpų.

Įgyvendinant Sūduvos VVG integruotą vietos plėtros strategiją, bus skelbiami kvietimai teikti paraiškas pagal strategijoje numatytas priemones. Kvietimai teikti paraiškas bus skelbiami

vietinėje spaudoje, Marijampolės ir Kazlų Rūdos savivaldybių bei Sūduvos VVG internetiniuose puslapiuose. Taip pat žiniasklaidoje bus periodiškai skelbiama informacija apie strategijos įgyvendinimą, įgyvendinamus vietos projektus, strategijos finansavimo šaltinius, socialinius ir ekonominius partnerius.

Siekiant užtikrinti skaidrumo principą, bus organizuojami nuolatiniai Sūduvos VVG informaciniai renginiai, tam kad visuomenė žinotų apie VVG vykdomą veiklą, strategijos įgyvendinimo efektyvumą ir įgyvendinamų projektų naudą kaimo gyventojams.

Informacijos sklaidai užtikrinti bus periodiškai parengiami bukletai ir plakatai, kuriuose bus pateikiama aktuali informacija kaimo gyventojams, kaimo verslininkams, ūkininkams kitiems kaimo plėtros veikėjams norintiems teikti vietos projektų paraiškas pagal Sūduvos VVG skelbiamus kvietimus.

II. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS SITUACIJOS IR POREIKIŲ ANALIZĖ

2.1. Sūduvos VVG teritorijos vientisumas

Sūduvos vietos veiklos grupė yra viena iš nedaugelio Lietuvos VVG, kurios teritorija nesutampa su šalies administraciniu suskirstymu (savivaldybių ribomis). Tačiau pažvelgus į žemėlapi, tai – kompaktiška vientisa teritorija, kurią sieja ir bendra istorija.

1930 m. buvo sudarytas Kazlų Rūdos valsčius, kurio centras nuo 1931 m. sausio 1 d. perkeltas į Kazlų Rūdą. Naujo valsčiaus sudėtin įėjo 63 kaimai, kurie sudarė 14 seniūnijų. Kazlų Rūda tapo tikru prekybos ir verslo centru. 1950 m. smulkinant Lietuvos administracinį padalinimą, įkurtas Kazlų Rūdos rajonas, kuriam priskirta 12 apylinkių ir vienas miestelis. 1962 m. Kazlų Rūda su didesne buvusios rajono teritorijos dalimi prijungta prie tuometinio Kapsuko rajono, vėliau pavadinto Marijampolės rajonu. Dabartinių Sasnavos ir Antanavo seniūnijų teritorija prieš Marijampolės rajono padalinimą priklausė vienai seniūnijai. 1999 m. pabaigoje, vykdant Lietuvos Respublikos administracinę teritorinę reformą, buvo numatyta Marijampolės rajoną suskaidyti įsteigiant naujus administracinius teritorinius vienetus – Kazlų Rūdos ir Kalvarijos savivaldybes, taip sumažinant Marijampolės savivaldybės teritoriją.

Po daugelio administracinių reformų ir teritorijų perskirstymų, vietos gyventojai nėra labai prisirišę prie administracinių ribų, o bendra krašto istorija ir vieningos problemos sudaro palankias sąlygas kartu spręsti teritorijos plėtros klausimus.

Prieš įsikuriant Sūduvos VVG, visų Marijampolės apskrities savivaldybių teritorijas vienijusi Suvalkijos VVG, rengė bandomąją vietos plėtros strategiją. Šiame procese Kazlų Rūdos savivaldybės ir Sasnavos seniūnijos atstovai glaudžiai bendradarbiavo. Todėl įkūrus Sūduvos VVG nebuvo sunku susikalbėti, kurti ateities planus.

Taigi, Sūduvos VVG teritorija – tai naujas, dinamiškas, išsiskiriantis miškų gausa, vientisas Sūduvos etnografinio regiono darinys, turintis pakankamą plėtros potencialą.

2.2. Geografinė padėtis ir gamtos ištekliai

Sūduvos VVG teritoriją sudaro Kazlų Rūdos savivaldybė, išskyrus Kazlų Rūdos miestą, kuris, vadovaujantis LEADER metodo nuostatomis, negali būti VVG teritorijoje, nes jame gyventojų skaičius viršija 6 tūkst., ir Sasnavos kaimiškoji seniūnija, priklausanti Marijampolės savivaldybei. Visa Sūduvos VVG teritorija priklauso Marijampolės apskričiai.

Bendras Sūduvos VVG teritorijos plotas 683 km². 2007 m. pradžios duomenimis teritorijoje gyvena 10,9 tūkst. gyventojų. Ją sudaro 5 seniūnijos: Antanavo, Jankų, Kazlų Rūdos, Plutiškių (Kazlų Rūdos sav.) ir Sasnavos (Marijampolės sav.).

Per teritoriją teka šios upės: Šešupė, Sasna, Pilvė, Valčiuva, Utalina.

Sūduvos VVG teritorija – miškinga. Kazlų Rūdos savivaldybės miškingumas – 64 proc. Miškuose vyrauja (67 proc.) spygliuočių medynai (pušynai, eglynai), 33 proc. medynų ploto užima minkštųjų lapuočių medynai (juodalksnynai, beržynai). Sasnavos seniūnijos miškingumas mažesnis – 25 proc.

Vertinant vietos gamtinius ir kitus fizinius išteklius, gyventojai geriausiai įvertino miškų gausą ir būklę. Net 38,2 proc. apklaustųjų nuomone miškų būklė yra gera. Kitas elementas, kuris surinko 30,4 proc. gerų vertinimų yra unikalūs gamtos ištekliai ir jų įvairovė. Visiškai kitokia situacija yra su vandens telkiniais ir jų būkle. 39,5 proc. gyventojų mano, kad jų būklė yra bloga ir 41,8 proc. nurodė, kad ši būklė dar ir blogėja.

Teritorijoje įsteigtime Kazlų Rūdos kraštovaizdžio draustinyje saugomas aliuvinių lygumų, suraižytų upelių slėniais, kraštovaizdis. Į teritoriją patenka nedidelė dalis Novaraisčio ornitologinio draustinio, garsėjančio retųjų paukščių gausa ir įvairove. Dalis šio draustinio yra Šakių ir Kauno rajonuose.

VVG teritorijoje yra trys savivaldybės lygio draustiniai: Raudonplynio kraštovaizdžio, Višakio slėnio botaninis ir Kazlų Rūdos botaninis – zoologinis. Raudonplynio kraštovaizdžio draustinyje yra unikalių žemyninių kopų fragmentų. Višakio slėnio botaninio draustinio šlapiuose biotopuose auga reti augalai. Savitų augalų bendrijų yra ir Kazlų Rūdos botaninio – zoologinio draustinio juodalksnynuose.¹

Sūduvos VVG teritorija turi patogų susisiekimą su kitais Lietuvos miestais. Teritoriją kerta automobilių magistralė Via Baltica, geležinkeliai Kaunas – Šeštokai, Vilnius – Kaliningradas.

Kadangi Kazlų Rūdos miestas Sūduvos VVG teritorijai nepriklauso, šioje teritorijoje miestų nėra. Sūduvos VVG teritorijoje yra Sasnavos miestelis (700 gyventojų). Didžiausios gyvenvietės yra Sasnava, Puskelniai ir Antanavo kaimas, kuriuose gyvena taip pat po 700 gyventojų.

2.3. Seniūnijos

Sūduvos VVG teritorijoje yra 5 seniūnijos (skliausteliuose – seniūno būstinė): Antanavo seniūnija (Antanavas), Jankų seniūnija (Jankai), Kazlų Rūdos (Kazlų Rūda), Plutiškių seniūnija (Plutiškės), Sasnavos seniūnija (Sasnava).

Antanavo seniūnija. Seniūnijoje iš viso yra 14 kaimų. Teritorijos plotas – 1 898 ha, iš jų 1 560 ha užima žemės ūkio naudmenos. Teka Šešupės ir Pilvės upės.

¹ Lietuvos gamta. Saugomos teritorijos / M.Kirstukas (sud.) ir kt. – Kaunas: Lututė, 2004. – 392 p.

Seniūnijoje yra paštas, geležinkelio stotis, pagrindinė mokykla, biblioteka, kultūros namai, medicinos punktas, koplyčia (architektūros paminklas), Plioplių kapinėse koplytėlė (paminklas), atminimo kryžius 1863 m. nukankintiems sukilėliams atminti, dvarininko Stasio Šabunevičiaus buvęs dvaras, maldos namai, Gaisrių k. kapinės, Plioplių k. kapinės.

Taip pat seniūnijoje Antanavo bendruomenės centre įkurtas vaikų dienos centras, veikia Antanavo bendruomenė, neįgaliųjų draugijos Antanavo skyrius bei Antanavo jaunimo klubas „Draugai“.

Seniūnijoje yra UAB „Suvalkijos agrocentras“ Antanavo filialas, elektros variklių remonto dirbtuvės, veterinarijos paslaugų įmonė, miško ruošos įmonė, metalų supirktuvė „Subarė“, veikia 4 parduotuvės.

Jankų seniūnija. Į seniūnijos teritoriją įeina 46 kaimai, kuriuose gyvena 1 424 gyventojai. Iš viso seniūnijos plotas užima 16 949,48 ha. Didžiausi gyventojų skaičiumi yra Jankų ir Būdos kaimai. Į seniūnijos teritoriją įeina Novos, Višakio Rūdos, Klevinių girininkijų miškai. Miškų plotas – apie 6400 ha. Per seniūniją teka Novos, Šilupės, Noreikupio upeliai. Seniūniją kerta rajoninės reikšmės keliai: Kudirkos Naumiestis–Zapyškis, Kazlų Rūda–Bliuviškiai, Karčrūdė–Jankai–Baltrušiai ir apie 47 km vietinės reikšmės kelių.

Seniūnijoje veikia 2 mokyklos: Jankų pagrindinė ir Būdos pradinė. Nemirų kaime yra Šv. Dvasios bažnyčia ir kapinės. Būdoje veikia vieninteliai seniūnijoje kultūros namai. Ir Būdoje, ir Jankuose yra medicinos punktai, bibliotekos, parduotuvės. Jankuose yra paštas, priešgaisrinė tarnyba. Seniūnijos gyventojus bendrai veikia Jankų kaimo bendruomenė.

Seniūnijoje veikia 4 lentpjūvės. Daugelis gyventojų verčiasi žemės ūkiu, dirba miško ruošos darbus, augina žilvičius, ruošia jų žaliavą.

Kazlų Rūdos seniūnija. Kazlų Rūdos seniūnija yra didžiausia iš savivaldybės seniūnijų pagal plotą ir gyventojų skaičių. Teritorija užima apie 36 tūkst. ha, gyvena 12454 žmonės. Tačiau į VVG teritoriją neįeina pats Kazlų Rūdos miestas, kuriame gyvena 7162 gyventojai (2008 01 01).

Didžiąją seniūnijos ploto dalį užima miškai. Per teritoriją teka nedidelės upės: Pilvė, Jūrė, Judrė. Kazlų Rūdos seniūnijos teritoriją kerta automagistralė Via Baltica, geležinkeliai Vilnius–Karaliaučius, Sankt Peterburgas–Varšuva.

Seniūnijoje gausu istorinę vertę turinčių senųjų kapinių, Višakio Rūdoje yra garsusis šaltinėlis ir koplyčia. Prie Kazlų Rūdos geležinkelio stoties pastatytas paminklas tremtiniam. Seniūnijos teritorijoje labai daug medinių koplytstulpių bei medžio skulptūrų žymiems krašto ir Lietuvos veikėjams atminti.

Seniūnijoje be paties miesto švietimo įstaigų veikia Ažuolų Būdos ir Bagotosios pagrindinės mokyklos. Kazlų Rūdos pradinė mokykla turi 4 skyrius – Višakio Rūdoje, Jūrės

kaime, Bebruliškėje, Jūrės miestelyje. Kazlų Rūdos kultūros centras rūpinasi krašto gyventojų kultūros ugdymu, bendrosios bei krašto gyventojų kultūros puoselėjimu ir tęstinumu. Ji apima 3 seniūnijos teritorijoje veikiančius kultūros namus: Višakio Rūdos, Jūrės miestelio ir Bagotosios. Višakio Rūdos kultūros namai turi kaimo kapelą „Šaltinėlis“, kuri Kazlų Rūdos vardą garsina ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Prie Jūrės miestelio kultūros namų veikia folkloro kolektyvas „Jūrės seklytėlė“. Seniūnijoje yra 6 Viešosios bibliotekos filialai, 5 pašto skyriai, 4 medicinos punktai bei Bagotojoje veikia IĮ R.Klusevičienės ambulatorija, kuri aptarnauja ir Antanavo seniūnijos gyventojus.

Atskiruose seniūnijos kaimuose veikia kaimo bendruomenės, iš viso seniūnijoje jų yra 9 (Ažuolų Būdos, Gudelių kaimo, Bagotosios, Bebruliškės, Jūrės kaimo, Jūrės miestelio, Kazliškių, Višakio Rūdos, Kvietiškių kaimo).

Kazlų Rūdos seniūnijos kaimiškoje teritorijoje veikia ir verslo įmonės: Jūrės k. – UAB „Kirvilė“, Urbanavičiaus IĮ „Aelita“, UAB „Medonos mėsa“, UAB „Juodeliai“ filialas, Jūrės cechasis, UAB „Jūrės medis“, UAB „Per-Arne List Baltija“, V.Kanevičiaus įmonė „Komprema“, UAB „Čiga“, R.Skaisgirio gamybos ir komercijos firma; Gudeliuose – Gudelių karčema, UAB „Imbreta“; Bebruliškėse – A.Baltrukonienės prekybos įmonė, UAB „Karpis“; Bagotojoje – A.Juškevičiaus prekybos firma, Z.Jodžbalio miško ruošos įmonė, R.Gudyno firma; Ažuolų Būdoje – UAB „Dareista“ S.Arcikausko prekybos firma, UAB „S.Danieliaus ir Ko“; Kazliškiuose- Jono Kęstučio Kirnos ūkis; Višakio Rūdoje- UAB „Giria“; VšĮ „Judrės parkas“, P.Skirkevičiaus IĮ.

Plutiškių seniūnija. Seniūnijos plotas – 3025,8 ha, iš jų 96,62 proc. užima žemės ūkio naudmenos. Seniūnijos teritorijoje yra 23 kaimai ir vienkiemiai. Gyvena apie 830 žmonių. Vietinių kelių ilgis yra 25,6 km, iš jų viešųjų kelių – 15,8 km. Seniūnijos teritoriją kerta 2 regioniniai keliai ir automagistralė *Via Baltica*. Yra veikiančios kapinės Plutiškių kaime, 2 neveikiančios, senkapis ir vokiečių kapinės Subačiškių kaime.

Seniūnijos teritorijoje yra 295 ūkiai, iš jų 219-oje auginami gyvuliai. Dauguma ūkininkų augina kviečius, miežius ir kvietrugius, savo reikmėms augina pašarinius bei cukrinius runkelius, bulves, vienas ūkininkas verčiasi gėlininkyste, 1 – augina arklius. Iš minėtų ūkių tik 2 stambesni, kiti ūkiai turi po 3–23 ha. Seniūnijoje registruotos 2 individualios veterinarijos paslaugų įmonės, 2 miško ruošos, 1 taksi paslaugų ir 1 prekybos įmonė.

Seniūnijoje veikia paštas, vidurinė mokykla (pradinė mokykla įkurta 1920 m.), kaimo biblioteka, atidaryta 1907 m., bažnyčia, kultūros namai. Plutiškių kaimo bendruomenė yra viena visoje seniūnijoje.

Sasnavos seniūnija. Sasnavos seniūnijoje yra 52 gyvenamosios vietovės. Iš viso seniūnijoje yra 3,5 tūkst. gyventojų. Seniūnijos plotas – 13197 ha. Seniūnija išsidėsčiusi abipus

kelio Marijampolė-Kaunas, turi patogų susisiekimą su Marijampolės centru ir kitais miestais. Per seniūniją nutiestas geležinkelis Kaunas-Šeštokai bei magistralė „ViaBaltica“. Vakarine jos dalimi teka Šešupė. Seniūniją puslankiu juosia miškai, priklausantys Sasnavos ir Varnabūdės girininkijoms. Miškai užima 25,3proc. seniūnijos ploto. Seniūnijoje yra dar du tvenkiniai, keletas medžių – gamtos paminklų.

Seniūnijoje yra 5 bibliotekos. Keturiose iš jų veikia viešosios interneto prieigos. 2002 m. Tautkaičiuose pastatytas ir atidarytas vienintelis naujas Lietuvoje klojimo teatras. Sasnavos miestelyje veikia pramogų centras.

Sasnavoje veikia vaikų dienos centras „Saulutė“, kurį lanko apie 25 socialiai remtinų šeimų vaikai. Seniūnijoje veikia 2 mokyklos: Lygumų pagrindinė ir Sasnavos vidurinė (su trimis skyriais Puskelnuose, Smilgiuose ir Tautkaičiuose). Seniūnijoje įkurtos keturios kaimo bendruomenės: Gavaltuvos, Sasnavos, Puskelnių ir Tautkaičių.

Seniūnijos gyventojai daugiausia užsiima žemės ir miškų ūkiu, maisto produktų perdirbimu, automobilių remontu, mažmenine prekyba, krovininių pervežimu. Seniūnijoje yra 12 prekybos įmonių, 4 degalinės, gyvulių supirkimo ir mėsos perdirbimo įmonė. Kaimuose populiarūs amatai.

2.4. Gyventojai ir socialinė būklė

2.4.1. Demografija

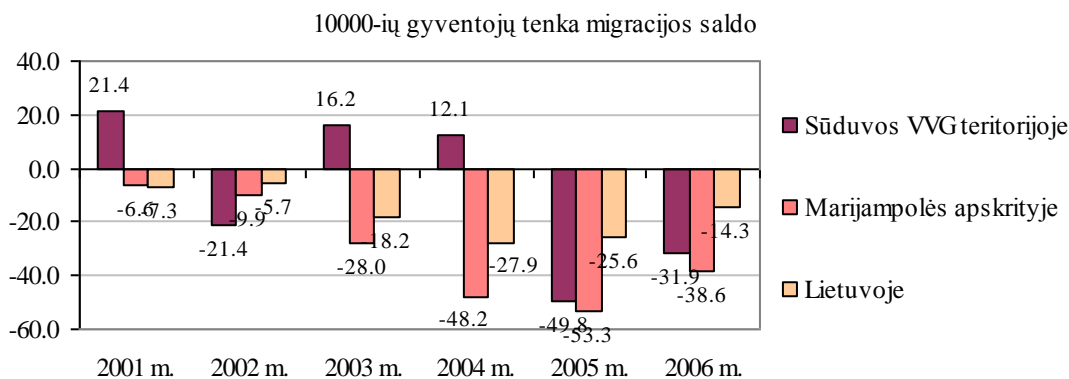
2007 m. Sūduvos VVG teritorijoje gyveno apie 10,9 tūkst. žmonių: 700 Sasnavos miestelyje, likusieji kaimuose, todėl ši teritorija – kaimiška. Teritorija apgyvendinta palyginti retai – čia tenka 16 gyventojų kvadratiniam kilometrui (2007 m.), žymiai mažiau nei šalyje (vidutiniškai 51,8) ir Marijampolės apskrityje (40,9).

Sūduvos VVG teritorija gana patraukli gyventojams. Apie tai byloja čia vykstantys demografiniai pokyčiai. Per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį (2001-2006 m.) gyventojų skaičius mažėjo lėčiau – vidutiniškai po 0,2 proc. per metus, nei Marijampolės apskrityje ar šalyje, atitinkamai po 0,6 ir 0,5 proc. vidutiniškai per metus. Deja, šiame krašte pastaraisiais metais gyventojų skaičius pradėjo mažėti gerokai sparčiau – vidutiniškai po 0,4 proc. per metus (2004-2006 m), nei laikotarpio pradžioje (2001-2003 m.) – po 0,1 proc.

Iš VVG vykdytos vietos gyventojų apklausos matome, kad čia gyvenantys žmonės turi kuo didžiulį: gražią ir švarią gamtą, kaimo ramybę, gausiais ir turtingais miškais, kaimo žmonių kaimynišku sugyvenimu, šaltinėliu, upeliais, vietos istorija, aktyvia bendruomenės veikla ir t.t. Išsakytos vietos gyventojų mintys praplečia teritorijos patrauklumo supratimą.

2.1 ir 2.2 paveiksluose pateikti gyventojų kaitos rodikliai rodo, kad teritorijos gyventojų skaičiaus mažėjimą sąlygojo tiek neigiama žmonių migracija, tiek neigiama natūrali jų kaita.

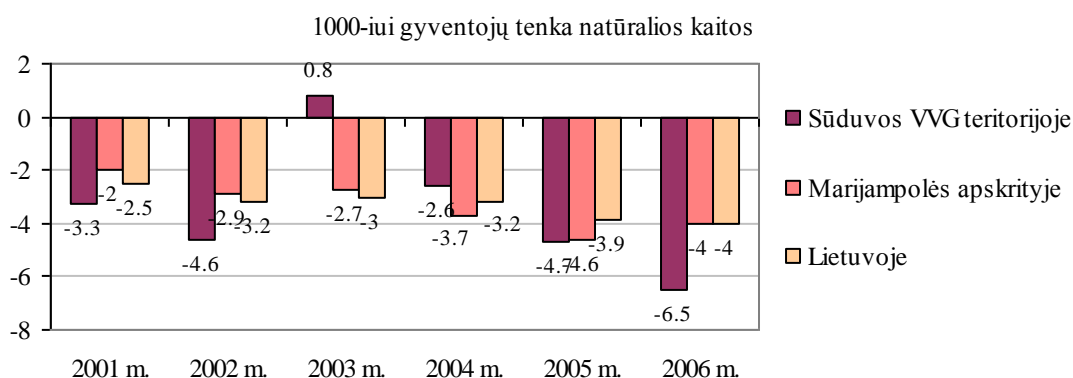
Kaip matyti 2.1 paveiksle, šiai teritorijai būdingas didesnis išvykstančiųjų gyventi svetur nei atvykstančiųjų skaičius, išskyrus 2001 m. ir 2003-2004 m. Ypač daug žmonių išvyko per pastaruosius dvejus metus. Kita vertus, VVG teritorijoje neigiamas migracijos saldo mažesnis nei šalyje.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.1 pav. Gyventojų migracijos saldo (atvykusių ir išvykusių gyventojų skirtumas)

Sūduvos VVG teritorijoje gyventojų skaičiaus mažėjimą per pastaruosius metus sąlygojo ir neigiamos natūralios gyventojų kaitos tendencijos. Vidutinės trukmės laikotarpiu gyventojų joje gimė gerokai mažiau nei mirė. Ypač šis atotrūkis padidėjo nuo 2004 m. (žr. 2.2 pav.). Be to, per pastaruosius dvejus metus natūralios gyventojų kaitos rodikliai rajone buvo labiau nepalankūs nei vidutiniškai Marijampolės apskrityje ir šalyje, kur mirusių gyventojų skaičiaus atotrūkis nuo gimusių mažesnis.

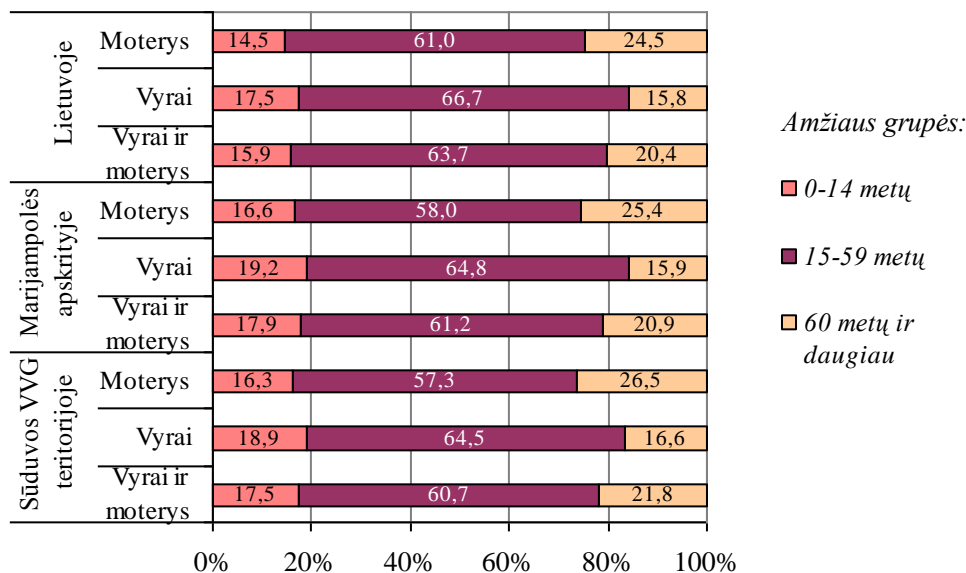

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.2 pav. Natūrali gyventojų kaita (gimusiųjų ir mirusiųjų gyventojų skirtumas)

Teritorijos ekonominės ir socialinės plėtros požiūriu gyventojų amžiaus struktūra Sūduvos VVG teritorijoje yra mažiau palanki nei visoje Marijampolės apskrityje ar šalyje. Gyventojai čia yra senesni: 2007 m. pradžioje vidutinis jų amžius siekė 38,7 metų, palyginti su 38,1 metų amžiaus vidurkiu Marijampolės apskrityje ir 38,6 metų – šalyje. Be to, teritorijoje

pastebimai didesnė vaikų (0-14 m.) dalis, didesnė senyvo amžiaus (60 metų ir vyresnių) žmonių dalis ir mažesnė darbingo amžiaus žmonių dalis (žr. 2.3 pav.). 30,9 proc. apklaustų vietos gyventojų demografinę padėtį (gyventojų sudėtį) vertino kaip blogą. Bendras vertinimas – 1,8 balo, iš 3. Taip pat gyventojai išvelgė ir tolesnę demografinės padėties blogėjimo tendenciją.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.3 pav. Gyventojų struktūra pagal amžiaus grupes

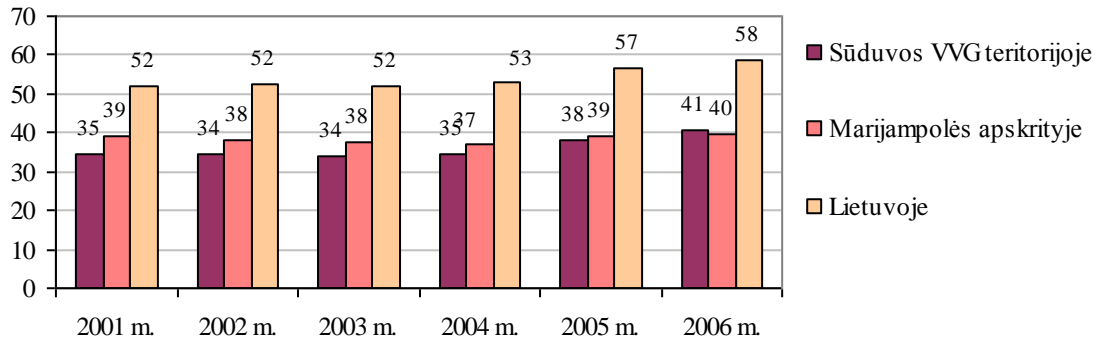
2.4.2. Užimtumas ir nedarbas

Per paskutiniuosius trejus metus darbo rinka Sūduvos VVG teritorijoje pastebimai suaktyvėjo. Vidutinis pagrindinės ir nepagrindinės darbovietės darbuotojų skaičius per pastaruosius trejus metus Sūduvos VVG teritorijoje padidėjo 16,8 proc., t.y. nuo 3 tūkst. – 2003 m. iki beveik 3,6 tūkst. – 2006 m., o jų vidutinis metinis prieaugis siekė 5,6 proc. Toks darbuotojų skaičiaus prieaugis yra gerokai didesnis nei šalyje, kur vidutiniškai per metus darbuotojų padaugėdavo po 2,6 proc., ir Marijampolės apskrityje (1,1 proc.).

Nors darbo rinka VVG teritorijoje suaktyvėjo (ypač dėl verslo plėtros Kazlų Rūdos mieste), bet čia dirbantys gyventojai sudarė, kaip matyti 2.4 paveiksle, gerokai mažesnę procentinę darbingo amžiaus gyventojų dalį (2001-2006 m. – vidutiniškai 35 proc.), nei vidutiniškai šalyje.

Apklausoje vietos gyventojų gebėjimas prisitaikyti prie darbo rinkos pokyčių daugiausia buvo vertinamas vidutiniškai. Tokie vertinimai sudarė 80 proc. apklaustųjų.

Vidutinio darbuotojų skaičiaus* ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, %

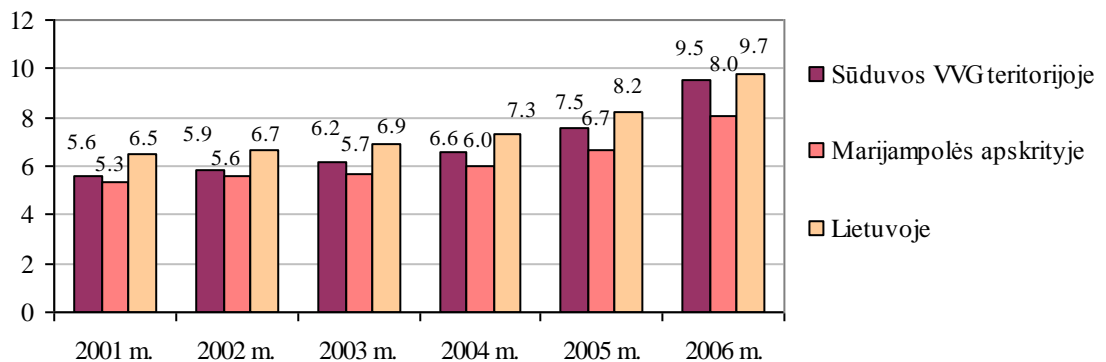
Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis
 Pastabos: *apskaičiuota pagal vidutinį pagrindinės, o nuo 2005 m. ir nepagrindinės darbuotojų sk.

2.4 pav. Darbuotojų ir darbingo amžiaus gyventojų santykis

Ši skirtumą sąlygojo keletas pagrindinių veiksnių. Kaip minėta, Sūduvos VVG teritorija išsiskiria, tuo, kad nėra miestų (Kazlų Rūda nepriklauso VVG teritorijai), todėl beveik visi gyventojai yra kaimo vietovių gyventojai. Tradiciškai, kaimo gyventojų darbinis aktyvumas ir mobilumas yra mažesnis nei miestiečių.

Didelį darbo rinkos suaktyvėjimą lėmė palyginti nežemas darbo užmokesčio lygis, kuris yra aukštesnis nei Marijampolės apskrityje, bet žemesnis nei vidutinis darbo užmokesčio lygis šalyje (žr. 2.5 pav.). Vidutinio valandinio bruto darbo užmokesčio lygis teritorijoje 2001 – 2006 m. buvo 10 proc. didesnis nei Marijampolės apskrityje ir 9 proc. mažesnis nei šalyje.

Vidutinis valandinis bruto darbo užmokestis, Lt

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.5 pav. Vidutinis valandinis darbo užmokestis

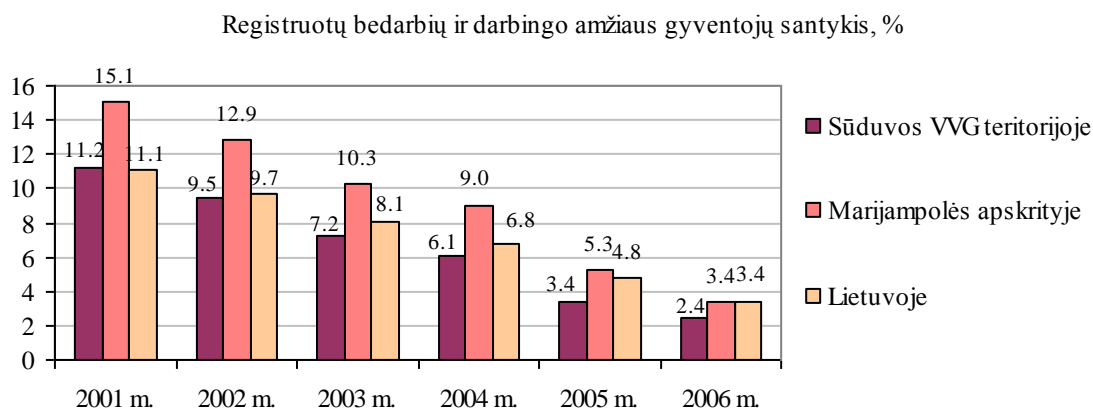
Tačiau esamas darbo užmokestis nėra pakankamas, kad būtų motyvu likti vietovėje ir su ja sieti savo ateitį. Taip pat ir darbo vietų arti gyvenamosios vietovės stoka paskatino jaunų Sūduvos krašto žmonių emigraciją į užsienį. Apklausoje vietos gyventojai kaip vieną iš opių problemų minėjo jaunimo išvykimą ir negrįžimą gyventi į kaimą.

Gyventojų registro gyvenamosios vietos deklaravimo duomenimis iš Kazlų Rūdos savivaldybės 2004-2006 m. į užsienį išvykdavo vidutiniškai po 12 gyventojų per metus. Skaičiuojant dešimčiai tūkstančių gyventojų, iš teritorijos kasmet išvykdavo 11 žmonių daugiau nei į ją atvykdavo. 2006 m. šis tarptautinis migracijos saldo rodiklis sumažėjo beveik iki 5. Tačiau neoficiali emigracija į užsienį dirbti dar didesnė. Dėl to nuolat mažėja jaunų kvalifikuotų žmonių.

Gyventojai, jaunų šeimų ir specialistų išsivertinimą vietovėje įvertino blogiausiai iš visų vertintų teritorinio kapitalo parametru (vertinimų vidurkis 1,4 balo). Kad būklė yra bloga pažymėjo net 57,5 proc. respondentų. Be to, šio elemento pokyčio tendenciją vertino kaip blogėjančią. Tai elementas, priskirtinas krizės zonai (plačiau žr. 2.7 skyriuje).

Sūduvos VVG teritorijoje nedarbas nuolat kėlė mažiau rūpesčių nei šalyje ar Marijampolės apskrityje, nes nedarbo lygis būdavo pastebimai žemesnis. Be to, per pirmuosius trejus Lietuvos narystės ES metus nedarbas labai sumažėjo. Iki Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą oficialus nedarbo lygis čia siekė 13 proc. (2001-2003 m.) ir buvo vidutiniškai 1 procentiniu punktu mažesnis nei šalyje. Statistikos departamento duomenimis, 2007 m., palyginti su 2001 m., registruotų bedarbių sumažėjo 9 kartus, nuo 900 iki 100 bedarbių.

Statistikos departamento duomenimis, 2006 m., palyginti su 2001 m., registruotų bedarbių procentinė dalis darbingo amžiaus gyventojų skaičiuje sumažėjo nuo 11,2 iki 2,4 proc. (žr. 2.6 pav.). Nors užimtumą padidino augančios ekonomikos paskatintas naujų darbo vietų kūrimas, tačiau nedarbo sumažėjimui didelės reikšmės turėjo ir darbingo amžiaus žmonių emigracija į kitas ES šalis.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.6 pav. Oficialus nedarbas

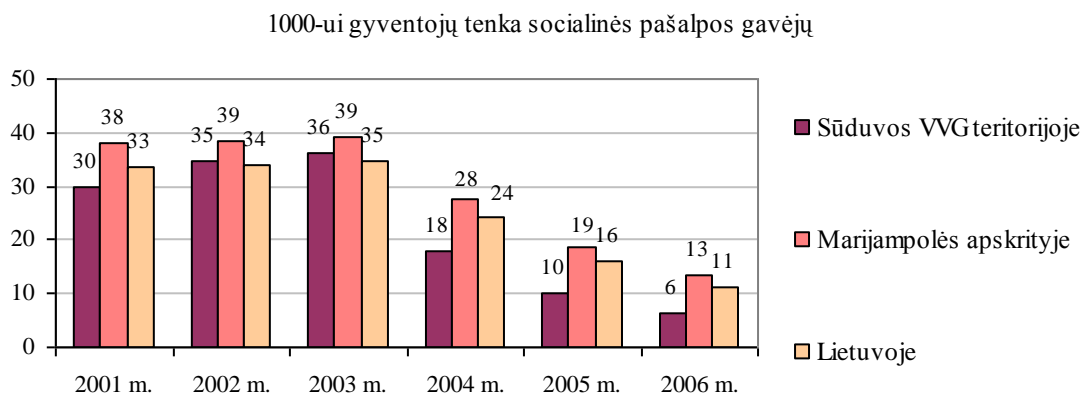
Susitikimuose su vietos gyventojais buvo minima ir užimtumo, ypač moterų, problema. Šios problemos sprendimas susijęs ne tik su darbo vietų pasiūla, bet ir su moterų ribotomis

galimybėmis dirbti visą dieną ar vykti į darbą tam tikrą atstumą. Todėl kalbant moterų užimtumo kaime tema, reikalinga ieškoti įvairių šios problemos sprendimo galimybių.

Kita vertus, vietos gyventojų apklausoje, vertinant žmogiškuosius išteklius, moterų aktyvumas darbo rinkoje ir viešajame gyvenime buvo įvertintas vidutiniškai, o kad moterų aktyvumas didėja pasisakė net 30,7 proc. paklaustųjų. Turime paminėti, kad moterų aktyvumas ypač matomas visuomeninėje veikloje, kaimo bendruomenių judėjime.

2.4.3. Skurdas ir socialinė atskirtis

Sūduvos VVG teritorijoje mažas pajamas gaunančių šeimų ar pavienių gyventojų dalis gerokai mažesnė nei vidutiniškai šalyje ar Marijampolės apskrityje, bei viena mažiausių Lietuvoje (žr. 2.7 pav.). 2006 m. socialinė pašalpa buvo skirta 0,65 proc. gyventojų. Tai mažiausias rodiklis Marijampolės apskrityje. Vidutinės trukmės laikotarpiu socialinės pašalpos gavėjų skaičius Kazlų Rūdos savivaldybėje sumažėjo daugiau nei 78 proc. nuo 448 – 2001 m. iki 95 – 2006 m. Labiausiai situacija pasikeitė 2004-2006 m., kuomet pastebimai sumažėjo bedarbių skaičius ir padidėjo atlygis už darbą.

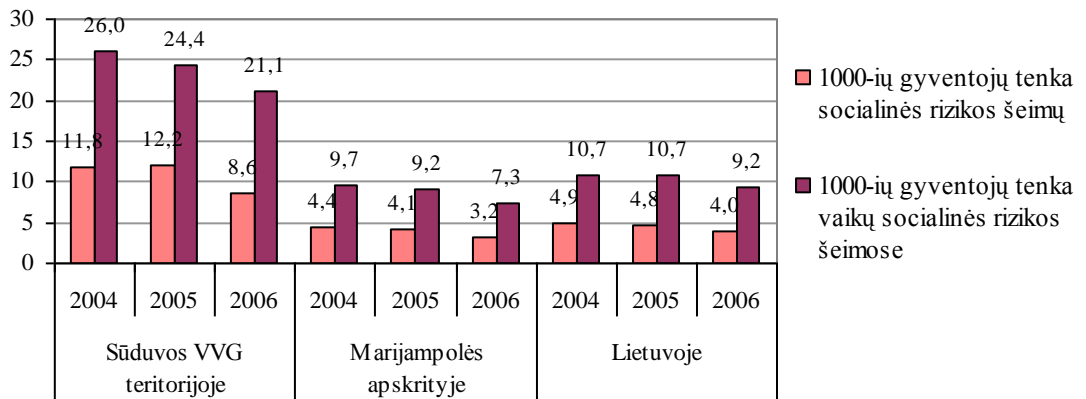

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.7 pav. Mažas pajamas gaunantys gyventojai

Pagal kraštutinę socialinės atskirties raišką – asocialių šeimų ir jose gyvenančių vaikų gausą – Sūduvos VVG teritorijoje padėtis pastebimai blogesnė nei vidutiniškai apskrityje ir šalyje (žr. 2.8 pav.). Čia 2004-2006 m. asocialių šeimų tūkstančiui gyventojų teko 2,7 karto daugiau nei vidutiniškai šalyje ir 2,4 karto daugiau nei vidutiniškai Marijampolės apskrityje.

Kita vertus, situacija per pastaruosius metus VVG teritorijoje kiek pagerėjo. Apie tai byloja 30 proc. sumažėjęs socialinės rizikos šeimų, 20 proc. sumažėjęs jose gyvenančių vaikų skaičius. 2006 m. buvo užregistruotos 126 socialinės rizikos šeimos, kuriose nesaugiai gyveno 310 nepilnamečių vaikų.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.8 pav. Socialinės rizikos šeimos ir vaikai

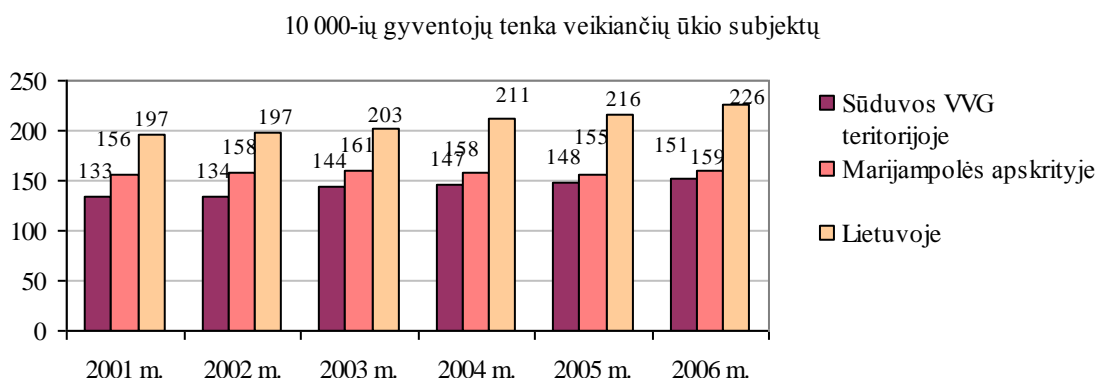
Vienas iš vertinamų elementų apklausoje buvo tradicinės darnios šeimos. 66,4 proc. apklaustų Sūduvos VVG teritorijos gyventojų šio elemento būklę vertino vidutiniškai, o kitimo tendenciją – 77,2 proc. vertino kaip neutralią. Tačiau kitimo tendenciją kaip blogėjančią paminėjo 17,8 proc. apklaustųjų.

2.5. Ekonominė būklė

2.5.1. Pramonė, verslo sektorius ir investicijos

2007 m. visose ekonominės veiklos srityse VVG teritorijoje veikė 227 ūkio subjektai (be ūkininkų ūkių). Iš jų 173 paslaugų sferoje, 35 – pramonėje, 14 – žemės ūkyje, medžioklėje, miškininkystėje ir žuvininkystėje ir 5 – statyboje. Per 2007 metus, lyginant su 2006 m., ūkinių subjektų padaugėjo 2,7 proc. Pagal teises formas verslas koncentruojasi uždaroje akcinėse bendrovėse (76) ir individualiose įmonėse (84).

Pagal veikiančių ūkio subjektų skaičių, tenkančių dešimčiai tūkstančių gyventojų, teritorija gerokai atsilieka nuo vidutinio lygio Marijampolės apskrityje ir šalyje (žr. 2.9 pav.).

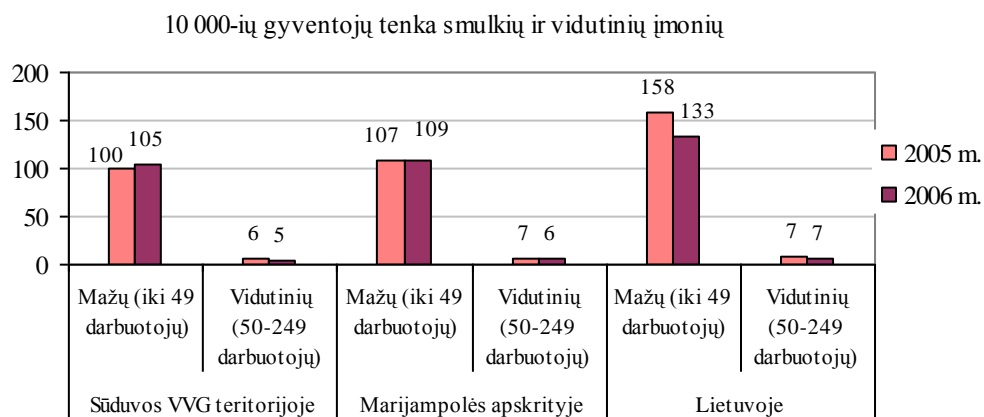
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.9 pav. Veikiantys ūkio subjektai

Nuo Lietuvos narystės Europos Sąjungoje pradžios keitėsi ekonominės veiklos prioritetai: 2004-2006 m. veikiančių ūkio subjektų (be ūkininkų ūkių) skaičius keitėsi nežymiai – padidėjo tik 1,4 proc., tačiau kito ūkio subjektų pasiskirstymas pagal veiklos sferas: 15,4 proc. arba 2 įmonėmis sumažėjo žemės ūkyje, medžioklėje, miškininkystėje bei žuvininkystėje, 3,1 proc. arba 9 įmonėmis padaugėjo paslaugų sferoje. Pramonėje ir statyboje įmonių skaičius nepasikeitė.

Šiame krašte labiausiai vystomos šakos: žemės ūkis, maisto produktų perdirbimas, medienos gaminių gamyba, metalo gaminių gamyba, krovinių pervežimas.

Sūduvos VVG teritorijoje, kaip ir visoje šalyje bei Marijampolės apskrityje vyrauja smulkus verslas (žr. 2.10 pav.). Per pastaruosius dvejus metus mažos įmonės, kuriose dirba iki 49 darbuotojų, sudarė 96 proc. visų veikiančių ūkio subjektų (išskyrus ūkininkų ūkius). Panaši šių įmonių procentinė dalis yra Marijampolės apskrityje (94 proc.), ir visoje šalyje (95 proc.). Tai rodo, kad verslo struktūra Sūduvos VVG teritorijoje panaši į jo struktūrą apskrityje. 2006 m. tarp mažų įmonių vyravo (sudarė 55 proc.) įmonės, kuriose dirbo 4 ir mažiau darbuotojų, šalyje vidutiniškai šių įmonių dalis taip pat buvo 55 proc., o vidutinės įmonės, turinčios 20-49 darbuotojus sudarė 11 proc., o tai yra 3 proc. punktais daugiau nei šalyje.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.10 pav. Veikiančios smulkios ir vidutinės įmonės pagal darbuotojų skaičių

Per paskutiniuosius metus verslas Kazlų Rūdos savivaldybėje smulkėjo: sumažėjo įmonių, turinčių nuo 50 iki 249 darbuotojų (užsidarė 4 tokio dydžio įmonės), 3,4 proc. padaugėjo labai mažų įmonių (iki 4 darbuotojų).

Sasnavos seniūnijoje veikia Antanavo hidroelektrinė, priklausanti UAB „Vandens jėgainės“. Nuo 2006m. veikia naujai atstatyta Puskelnių hidroelektrinė, priklausanti UAB „Žaltytis“. Seniūnijoje tapant veikia mėsos perdirbimo įmonė UAB „Sasnelė“, krovinių gabenimo tarptautiniais maršrutais UAB „Avansas“ ir kt.

Gyventojai, anketoje vertindami vietos verslo įmonių būklę ir veiklą, labai dažnai žymėjo, kad atskirų elementų būklė yra vidutinė (nuo 56,9 iki 72,1 proc. apklaustųjų). Panašiai buvo įvertinta ir kitimo tendencija. Galima daryti prielaidą, kad vietos gyventojai, pildę anketas, neturi aiškios nuomonės apie verslo sektoriaus veiklą, arba jiems tai mažiau aktualu.

Sūduvos VVG teritorijos gyventojai nėra verslūs. Tai rodo ne tik oficialūs statistiniai duomenys, tačiau ir pačių vietos gyventojų nuomonių tyrimas. Gyventojų pasirengimą imtis savo verslo net 46,1 proc. apklaustų įvertino blogai. Šio elemento vertinimo vidurkis vienas mažiausių (1,6 balo). Tačiau pokyčio tendencija vertinama kaip gerėjanti (2,1 balo).

Siekiant padėti naujai besikuriančioms miesto ir regiono smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms, Kazlų Rūdoje veikia verslo inkubatorius, kuris inkubuojamiems ūkio subjektams palankiomis sąlygomis nuomoja patalpas ir teikia verslo valdymo paslaugas (informaciją, konsultacijas, mokymą ir pan.), tarpininkauja gaunant finansinę paramą bei diegiant naujas technologijas ir mokslo naujoves versle. Inkubatoriaus direktorė, atstovaudama vietos verslininkų interesams, yra VVG valdybos narė.

Materialinių investicijų vertė, apskaičiuota vienam gyventojui, Kazlų Rūdos savivaldybės teritorijoje 2004 ir 2005 m. prilygo šalies materialinių investicijų vidutinei vertei. 2006 m. materialinių investicijų vertė žymiai išaugo ir pralenkė šalies bei apskrities vidutinį dydį. 2004 ir 2005 m. vidutiniškai vienam gyventojui teko dvigubai daugiau materialinių investicijų nei Marijampolės apskrityje. 2006 m. materialinių investicijų, tenkančių vienam gyventojui, vertė išaugo 3 kartus, 2,5 karto pralenkė šalies vidurkį ir 4 kartus apskrities vidurkį. Didžioji dalis materialinių investicijų tenka Kazlų Rūdos miestui, tačiau šios investicijos skatina ir Sūduvos VVG teritorijos ekonominį vystymąsi, jos didėjantį patrauklumą verslo bei kitokių ekonominių veiklų investicijoms.

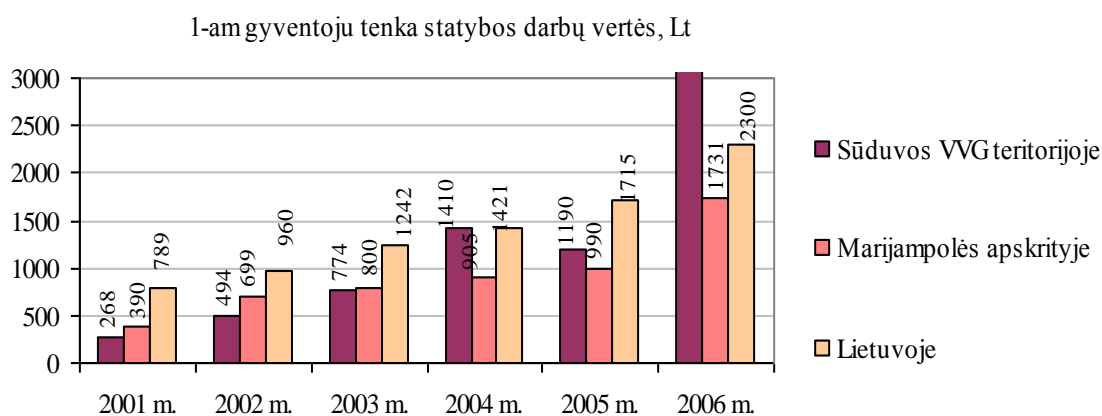
Vertindami prekių, paslaugų ir darbo rinką, beveik pusė apklaustųjų (48,4 proc.) blogai įvertino atlygintinų paslaugų vietos gyventojams būklę. Pagal susitikimuose išsakytas mintis, šių paslaugų kaimo vietovėse paprasčiausiai labai trūksta. Nežymiai geriau įvertintos paslaugos žemės ūkiui (agroservisas). Vietos rinkos vertinimuose išsiskiria gera (vertinimų vidurkis 2,3 balo) ir gerėjanti situacija norint pirkti bei parduoti patalpas, žemę ar kitą nejudamą turtą kaimo vietovėse.

Užsienio investuotojams vidutinės trukmės laikotarpiu Sūduvos VVG teritorija išliko mažai patraukli. 2001-2006 m. tiesioginės užsienio investicijos, apskaičiuotos vienam gyventojui, vidutiniškai siekė 10 proc. šalies ir 18 proc. Marijampolės apskrities vidutinio lygio, o bendroji užsienio investicijų vertė 2006 m. tesiekė 11,3 mln. Lt. Nors 2001-2006 m. šių investicijų apimtys ir išaugo beveik 5 kartus (arba 8,6 mln. Lt) tačiau, vertinant pagal apimtį,

tenkančią vienam gyventojui, jų lygis išliko labai žemas, palyginti su šalies ar apskrities vidutiniu lygiu.

2.5.2. Statyba

Pagal vienam gyventojui tenkančią statybos darbų vertę paskutiniaisiais metais Kazlų Rūdos savivaldybė žymiai aplenkia apskrities ir šalies vidutinį lygį (žr. 2.11 pav.). 2001-2006 m. laikotarpiu savivaldybėje ypač išaugo naujų negyvenamų pastatų statybos apimtys. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2006 m. negyvenamų pastatų buvo pastatyta 5 kartus daugiau nei 2001 m. Ypač daug jų buvo pastatyta per pastaruosius dvejus metus. Tačiau 2001-2006 m. laikotarpiu VVG teritorijoje kasmet pastatoma labai mažai naujų butų (vidutiniškai 3,8 buto per metus).

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.11 pav. Statybų darbų vertė

2.5.3. Turizmas

Sūduvos VVG teritorija – viena miškingiausių Lietuvoje, todėl garsėja puikiais medžioklės plotais, čia taip pat gausu įvairių grybų ir uogų. Medžioklės, pasivaikščiojimai ar pasivažinėjimai dviračiu miško takais yra viena populiariausių pramogų teritorijos svečiams.

Kazlų Rūdos savivaldybė – vienintelė Lietuvoje turi XVIII amžiaus pabaigą menančią medinę šešiakampio formos koplyčią, esančią Antanavo seniūnijos centre. Šią koplyčią pastatė Antanavo žemės valdytojas Chrapovickis. Ilgainiui ji tapo tos giminės panteonu. XIX a. koplyčia buvo suremontuota, vidus išpuoštas paveikslais². Šiuo metu koplyčia yra avarinės būklės, tačiau Kazlų Rūdos savivaldybė planuoja šį objektą išsaugoti, remontuoti, atkurti jos kultūrinę vertę.

² Kazlų Rūdos savivaldybė/Seniūnijos/Lankytinos vietos www.kazluruda.lt

Daug legendų ir pasakojimų gaubia Višakio Rūdoje esantį žmonių vadinamąjį stebuklingą ir gydomųjų galių turintį šaltinėli. Žmonių pasakojimai byloja, jog čia pasirodžiusi Švč. Mergelė Marija. Apie tai primena prie šaltinėlio stovinti koplyčia.

Sūduvos VVG teritorija turtinga ir garsiais vardais. Selemos kaime gimė Prezidentas Kazys Grinius, o Mondžgirėje – jo amžinojo poilsio vieta. Višakio Rūdoje pastatytas kryžius signatarui P. Dovydaičiui ir 1883 m. statyta medinė šv. Vyskupo Stanislovo bažnyčia. Tai vienas gražiausių Užnemunės sakralinių statinių.

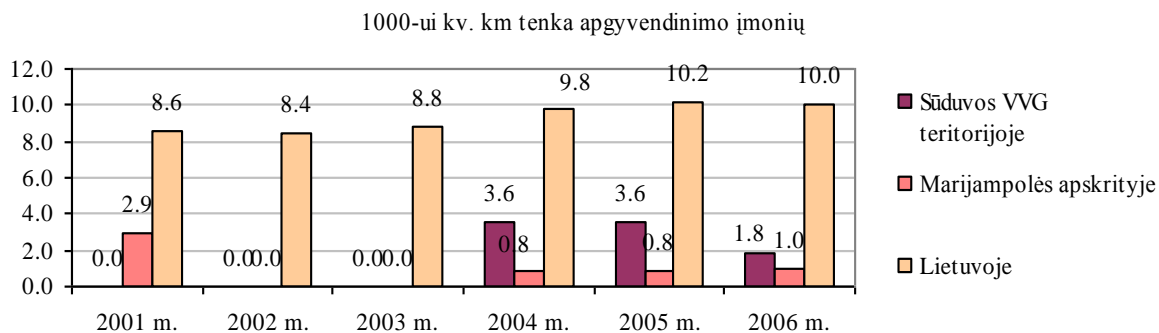
Sasnavos seniūnijos centre esanti Sasnavos Švč. Mergelės Marijos bažnyčia – viena didžiausių bei puošniausių sakralinių pastatų Užnemunėje. Sasnavos bažnyčioje yra dailės paminklų. Architektūrinis paminklas yra ir senoji Sasnavos klebonija, statyta 1905-1906 m., naudojama gyventojų poreikiams. Kitos Sasnavos seniūnijos lankytinos vietos: koplytstulpis knygnešiui J.Luobikiui ir jo bendražygiams Sasnavos miestelyje, aviakonstruktoriaus A. Gustaičio tėviškė – Obelinės kaime.

Sūduvos VVG teritorijoje yra vienas muziejus – Sinderiškių vėjo malūnas.

Per teritoriją teka Šešupė, Sasna, Pilvė, Valčiuva, Utalina. Pastaroji – viena švariausių Lietuvoje. Upėse veisiasi įvairių žuvų ir vėžių. Miškingose upių vietose gyvena ūdrų ir bebrų. Visos upės yra užtventkos, o jų tvenkiniai pritraukia ne tik poilsiautojų, bet ir žvejų. Čia galima sugauti lydekų, lynų, kuojų, karpų, karosų, ešerių, karšių, raudžių ir kitų gėlųjų vandens žuvų. Teritorijoje plėtojama ir komercinė žvejyba. Šia veikla verčiasi Bebruliškės kaime įkurta uždaroji akcinė bendrovė „Karpis“.

Susipažinti su apylinkėmis galima keliaujant dviračių maršrutais. Labai populiarius 40 kilometrų maršrutas „Kviečia miško takai“. Sūduvos VVG teritoriją kerta dvi Lietuvos turizmo plėtrai svarbios dviračių trasos. Įgyvendinant Jungtinių Tautų vystymo programos Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programos remiamą projektą „Dviračių turizmo vystymas Lietuvos ir Lenkijos pasienyje“ turizmui pritaikytas maršrutas „Šiaurės Suvalkijos žiedas“. Maršrutas paženklintas, įrengtos poilsio aikštelės, išleistas specializuotas turizmo vadovas. Įgyvendinus Šešupės Euroregiono projektą „Dviračių turizmo infrastruktūros plėtra Šešupės Euroregione“ Kazlų Rūdą lankys turistai, keliaujantys iš Lenkijos ir Kaliningrado srities.

Tačiau menkai išplėtotas turistų ir svečių apgyvendinimo objektų tinklas. Pagal turistų ir svečių apgyvendinimo įmonių tankumą (žr. 2.12 pav.) teritorija labai atsilieka nuo vidutinės situacijos šalyje. 2004 – 2005 m. teritorijoje veikė 2 apgyvendinimo įstaigos, o 2006 m. - tik viena.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.12 pav. Turistų ir svečių apgyvendinimo įmonės

Apgyvendinimo paslaugas teikia UAB „Karpis“, esanti Bebruliškės kaime, taip pat teikianti ir mėgėjiškos žvejybos ir paukščių medžioklės paslaugas. Juodrarūdės kaime veikia kaimo sodyba – „Violetos ranča“ ir Vidos Litvinienės kaimo turizmo ūkis, Antano Vilimo Stančiausko kaimo turizmo ūkis Katinų kaime, Sauliaus Eidukonio kaimo turizmo ūkis Jūrės kaime, Povilo Mėdžiaus kaimo turizmo ūkis Čėčetų kaime.³

Nemažai įtakos turizmo paslaugų plėtrai turi ir šio krašto įvaizdis bei pastangos jį puoselėti. Kaip jau buvo minėta, Sūduvos VVG teritorija turtinga įvairiais tiek vietos žmonėms, tiek svečiams įdomiais objektais. Krašto įvaizdžio komponentas buvo geriausiai įvertintas ir vietos gyventojų (vidutinis įvertinimas 2,2 balo). Išsiskiria vietos gyventojų didžiavimasis savo kraštu, kaip geriausiai įvertintas elementas, kurio būklę gerai vertino 36,7 proc. apklaustų gyventojų.

2.5.4. Žemės ūkis

Sūduvos VVG teritorijoje žemės ūkio reikšmė pagal žemiau pateiktus rodiklius yra kiek mažesnė nei Marijampolės apskrityje ir beveik prilygsta šalies vidurkiui. Žemės ūkio naudmenos teritorijoje sudaro 31,5 proc. viso ploto (apskrities vidurkis 67,4 proc., Lietuvos – 53,4 proc.). Čia hektarui žemės ūkio naudmenų 2005 m.⁴ bendrosios žemės ūkio produkcijos vertės (1602 Lt/ha) teko apie 11 proc. mažiau nei vidutiniškai šalyje (1786 Lt/ha) ir net 22 proc. – nei Marijampolės apskrityje (2037 Lt/ha).

Teritorijoje vyrauja augalininkystės produktų, ypač grūdų, gamyba. Augalininkystės produkcija sudarė 52 proc. bendrosios žemės ūkio produkcijos. Grūdinais augalais 2007 m. buvo apsėta beveik du trečdaliai (42,3 tūkst. ha) pasėlių plotų. Šiame krašte taip pat plėtojama

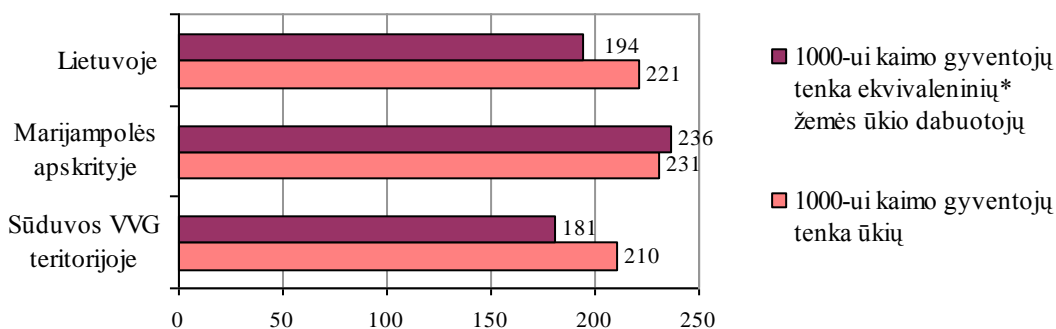
³ <http://www.suduvosgidas.lt>

⁴ 2006 m. žemės ūkio bendrosios produkcijos struktūrą paveikė sausra, dėl to šie metai neatspindi tikrosios situacijos.

gyvulininkystė, bet čia hektarui žemės ūkio naudmenų sąlyginių gyvulių teko 14 proc. mažiau nei vidutiniškai šalyje, gyvulininkystės produkcijos⁵ pagaminta apie 13 proc. mažiau.

Žemės ūkio gamyba sutelkta beveik 2,12 tūkst. ūkininkų bei šeimos ūkių: 1,58 tūkst. Kazlų Rūdos savivaldybėje ir 0,54 tūkst. Sasnavos seniūnijoje, kurioje veikia ir 3 žemės ūkio bendrovės. Sūduvos VVG teritorijoje, kaip ir visoje šalyje vyrauja nedideli ūkininkų ir šeimos ūkiai. Pastaraisiais metais vidutinis jų dydis (8,6 ha žemės ūkio naudmenų) buvo pats mažiausias šalyje. Šalies vidutinis ūkio dydis 9,8 ha, o apskrities – 10,9 ha.

Sūduvos VVG teritorijoje žemės ūkio veikla mažiau reikšminga kaimo gyventojų užimtumui ir pajamoms nei šalyje ar apskrityje (žr. 2.13 pav.). Pavyzdžiui, tūkstančiui kaimo gyventojų tenka 7 proc. mažiau žemės ūkio darbuotojų, perskaičiuotų į dirbančiuosius visą darbo dieną, ir 5 proc. mažiau ūkių nei vidutiniškai Lietuvoje. Palyginus su Marijampolės apskritimi, žemės ūkio darbuotojų Sūduvos VVG krašte mažiau net 24 proc. Tai rodo, kad čia mažiau kaimo gyventojų priklauso nuo žemės ūkio veiklos, kaip pragyvenimo šaltinio.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Pastaba: * ekvivalentinis darbuotojas – tai darbuotojas dirbantis, visą darbo dieną ar visu etatu. Ne visą darbo dieną dirbusių darbuotojų skaičius yra perskaičiuotas į dirbusius visą darbo dieną.

2.13 pav. Žemės ūkio reikšmė kaimo gyventojams 2005 m.

Rengiant vietos plėtros strategiją ir apklausiant vietos gyventojus, buvo siekiama išsiaiškinti ir gyventojų požiūrį į jų teritoriją pagal 2 kriterijus – kiek jų kraštui būdingas kaimiškumas ir kiek agrariškumas. Įvertinant šiuos du kriterijus, išskiriami 4 kaimo vietovių tipai: **1 tipas** Kaimas – viešbutis; **2 tipas** Kaimas – gamykla; **3 tipas** Kaimas – muziejus; **4 tipas** Tradicinis kaimas.

Analizuojant atskirų respondentų vertinimus pagal išskirtus tipus buvo paskaičiuota, kokia dalis respondentų priskyrė savo gyvenamąją vietovę konkrečiam vietovės tipui. Beveik trečdalis anketavime dalyvavusių Sūduvos VVG teritorijos gyventojų (30,8 proc.) nurodė, kad gyvenamoji vietovė labiausia artima tradicinio kaimo sampratai (4 tipas). Kitas trečdalis (37,7 proc.) teritoriją priskyrė 3 tipui – kaimui muziejui.

⁵ Vertinta pagal gyvulininkystės produktų, perskaičiuotų į pieną, apimtį, tenkančią 100 ha žemės ūkio naudmenų.

1 tipui savo gyvenamąją vietovę priskyrė po keletą respondentų iš beveik visų seniūnijų; 2 tipui – 19 proc. Sasnavos seniūnijos respondentų; 3 tipui – 51 proc. Kazlų Rūdos, 62 proc. Jankų seniūnijos respondentų. Analizuojant atskirus tipus, juose galima rasti įvairių seniūnijų respondentų vertinimus, tačiau vyraujantys vertinimai nulemia bendrą VVG teritorijos priskyrimą ketvirtajam – tradicinio kaimo – tipui.

Šios tipologijos autorė, Lenkijos mokslininkė A. Michaliak, pastebi, kad dabartinio kaimo vaizdas yra labai nevienodas. Tradicinis kaimas jungė kaimiškumą ir agrariškumą. Svarbus šio tipo elementas buvo tradicinė trijų kartų kaimo šeima, daugeliu ryšių ir priklausomybių susieta su vietos bendruomene. Iki šių dienų gyvensena kaimo vietovėse yra pasikeitusi.

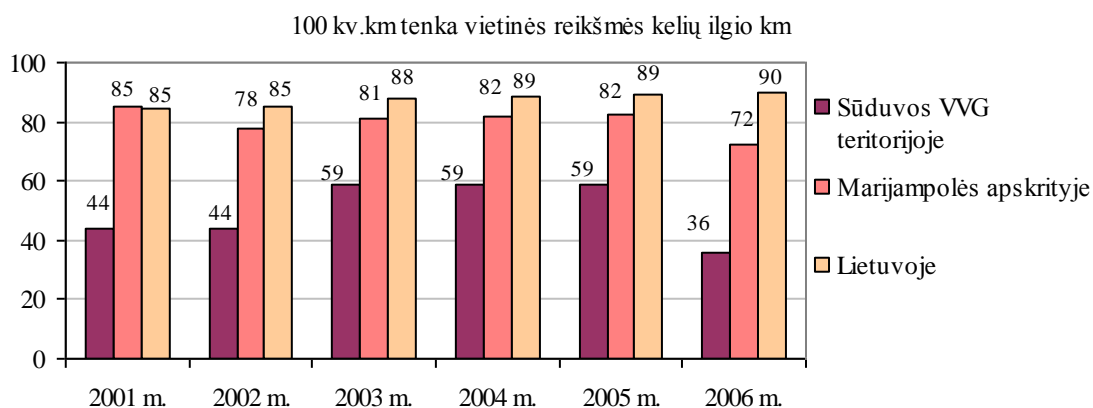
Vietos gyventojų vertinimų vidurkis rodo, jog VVG teritorija priskirtina tradicinio kaimo tipui, tai reiškia, kad ji turi daugialypį plėtros potencialą. Toks potencialas efektyviausiai gali būti panaudotas taikant integruotas kaimo plėtros priemones.

2.6. Viešoji infrastruktūra ir paslaugos

2.6.1. Susisiekimas

Sūduvos VVG teritorijoje vyrauja rajoniniai keliai, bet per Sasnavos seniūniją eina automobilių magistralė *Via Baltica*. Tarptautinė magistralė VVG teritoriją daro tranzito regionu. Tai skatina tiek vietinių, tiek užsienio investicijų pritraukimą, užsienio prekybą.

Lietuvos statistikos departamento duomenimis VVG teritorijoje vietinės reikšmės kelių ilgis 2006 m. siekė 335 km, iš jų su pagerinta kelio danga – 64 km. Vietinės reikšmės kelių tinklas Sūduvos VVG teritorijoje yra pastebimai retesnis nei šalyje ar Marijampolės apskrityje (žr. 2.14 pav.). Pastaraisiais metais jų tankis teritorijoje buvo vidutiniškai 58 proc. mažesnis nei šalyje ir apie 49 proc. mažesnis nei apskrityje.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

14 pav. Vietinės reikšmės kelių tinklas

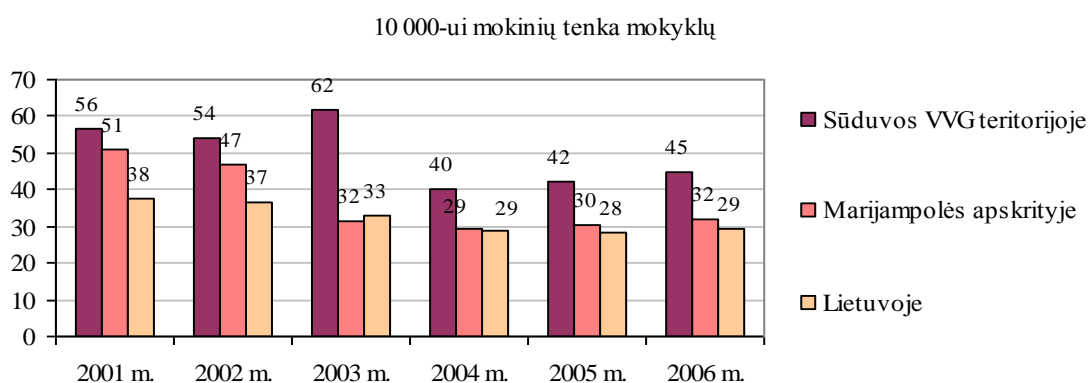
Vietos gyventojų vertinimas rodo, kad Sūduvos VVG teritorijoje esančių kelių, gatvių ir šaligatvių būklė yra blogesnė už vidutinę. Kad būklė yra bloga žymėjo net 40,8 proc. apklaustų gyventojų. Vertinant šio elemento kitimo tendenciją buvo įvairių vertinimų, nes situacija atskirose vietovėse keičiasi nevienodai. Vidutinis tendencijos vertinimas rodo ją esant neutralią (2,0 balai).

2.6.2. Švietimas ir ugdymas

Kazlų Rūdos savivaldybėje ir Sasnavos seniūnijoje veikia 11 bendrojo lavinimo mokyklų. Sūduvos VVG teritorijai priklauso 7 mokyklos: Ažuolų Būdos pagrindinė mokykla, Antanavo pagrindinė mokykla, Bagotosios pagrindinė mokykla, Jankų pagrindinė mokykla, Lygumų pagrindinė mokykla, Plutiškių pagrindinė mokykla ir Sasnavos vidurinė mokykla.

2007 m. rugsėjo 1 d. teritorijos bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi 2236 mokiniai. Tai 16 proc. mažiau nei 2001 m.

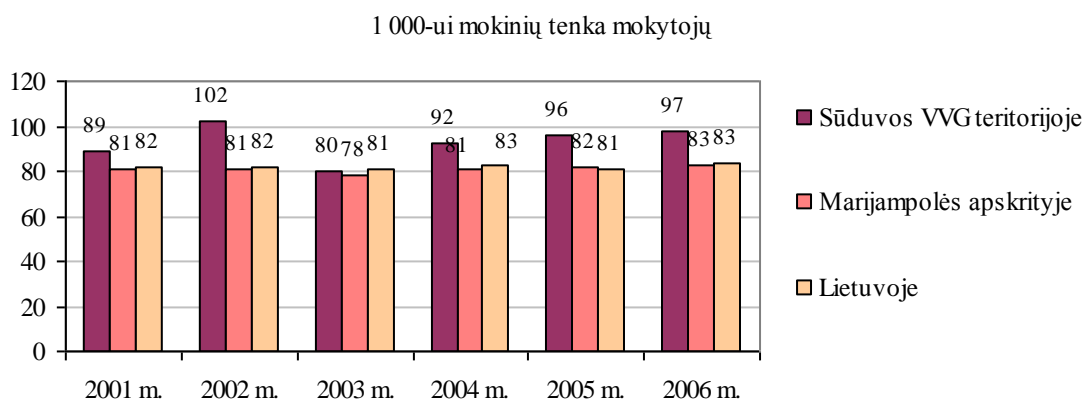
Švietimo ir ugdymo sistema teritorijoje išplėtota gerai. Čia geriau nei vidutiniškai apskrityje ir šalyje išplėtotas mokyklų tinklas (žr. 2.15 ir 2.16 pav.). Per pastaruosius ketverius metus mokyklų, tenkančių dešimčiai tūkstančių mokinių, skaičius savivaldybėje buvo 54 proc. daugiau nei šalyje ir 40 proc. – nei Marijampolės apskrityje.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.15 pav. Mokyklų tinklas

Mokinių ir mokytojų santykis pateiktas 2.16 pav. Per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį čia tūkstančiui mokinių teko vidutiniškai 14 proc. daugiau mokytojų nei Marijampolės apskrityje ir 13 proc. daugiau nei šalyje.

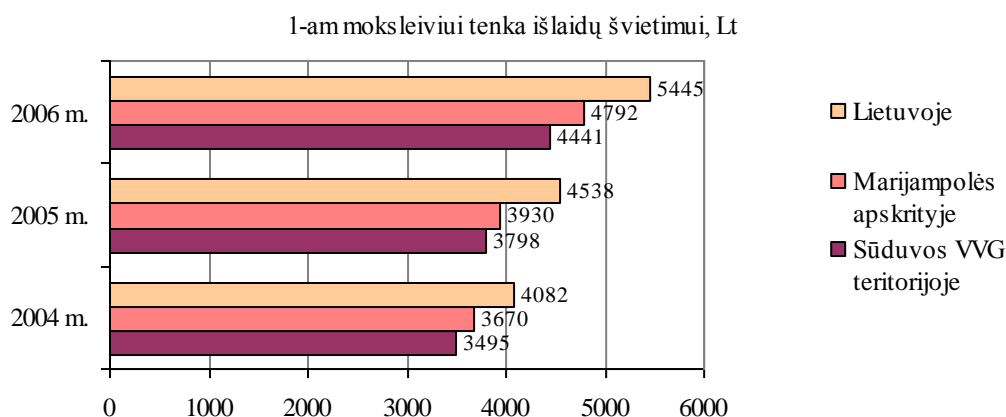

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.16 pav. Mokinių ir mokytojų santykis

Visose ugdymo įstaigose dirba apie 220 pedagogų. 80 proc. mokytojų turi aukštąjį išsilavinimą, 17,7 – aukštesnįjį ir 1,8 – vidurinį (2005 m. duomenys)⁶.

VVG teritorijoje švietimo sistemos būklė geresnė nei vidutiniškai Marijampolės apskrityje ir šalyje, nors švietimas čia finansuojamas kiek prasčiau (žr. 2.17 pav.). Per pastaruosius trejus metus savivaldybės biudžeto išlaidos, tenkančios vienam mokiniui, buvo 6 proc. mažesnės nei vidutiniškai apskrityje ir 13 proc. mažesnės nei šalyje.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.17 pav. Savivaldybių išlaidos švietimui

Tačiau Kazlų Rūdos savivaldybėje gerokai prasčiau nei apskrityje ir šalyje išplėtotas ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklas. Pastaraisiais metais tik 15 proc. ikimokyklinio amžiaus vaikų (0-7 metų amžiaus) aprūpinti vietomis darželiuose.

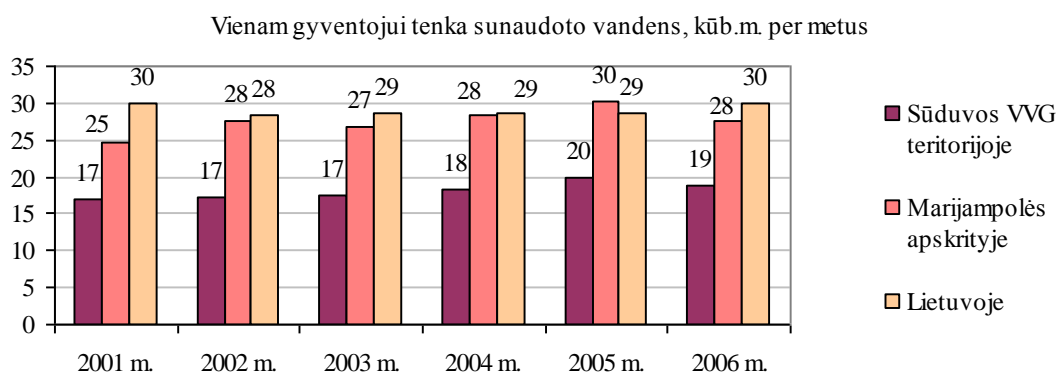
Teritorijoje veikia 1 vaikų lopšelis – darželis Kazlų Rūdos mieste. Antanavo kaimo bendruomenė turi veikiančią vaikų dienos centrą. Sasnavos miestelyje taip pat veikia vaikų dienos

⁶ Kauno teritorinės statistikos valdybos duomenys, 2005 m.

centras. Vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigų kūrimas kitose VVG teritorijos seniūnijose padėtų išspręsti ne vieną problemą – jaunoms mamoms būtų sudarytos sąlygos dirbti, būtų kuriamos naujos darbo vietos ir kt.

2.6.3. Komunalinis ūkis ir būstas

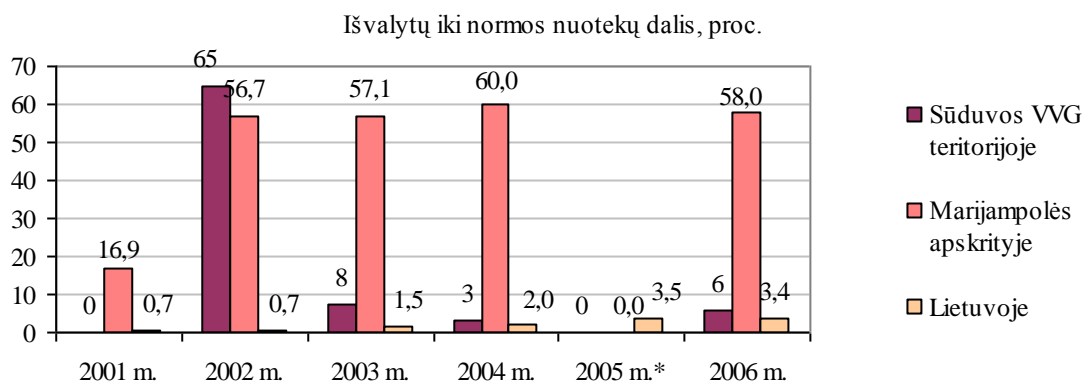
Vidutinės trukmės laikotarpiu Sūduvos VVG teritorijoje ūkio ir buitiniams reikmėms kasmet sunaudojama apie 276 tūkst. m³ vandens. Tačiau jo poreikis pastaraisiais metais auga: 2006 m., palyginti su 2004 m. padidėjo – beveik 14 proc. Skaičiuojant vienam gyventojui, vandens per metus sunaudojama mažiau nei vidutiniškai apskrityje ir šalyje (2.18 pav.).

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.18 pav. Sunaudota vandens ūkio ir buities reikmėms

Kazlų Rūdos savivaldybėje nuotekų valymo būklė yra prasta (žr. 2.19 pav.). Skirtingai nei Marijampolės apskrityje, kur iki normos išvaloma didžioji dalis išleidžiamų nuotekų, Kazlų Rūdos savivaldybėje 2001-2004 ir 2006 m. vidutiniškai išleista tik 5,5 proc. išvalytų iki normos nuotekų.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

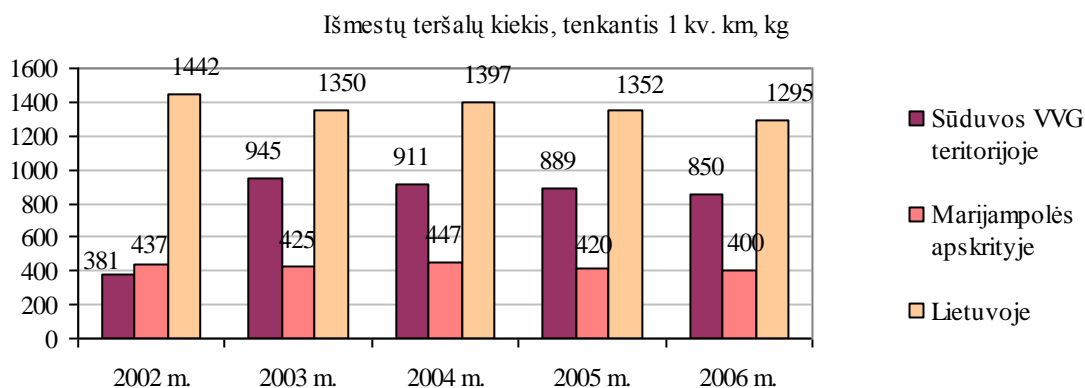
Pastaba: * 2005 m. nepateikti duomenys apie išleistas nuotėkas

2.19 pav. Išleista išvalytų iki normos nuotekų dalis

Turime atkreipti dėmesį į tai, kad dar nemaža dalis teritorijos gyventojų neturi galimybės naudotis vandentiekio ir kanalizacijos sistema. Centralizuotomis vandens tiekimo paslaugomis naudojasi tik 53 proc. gyventojų, o nuotekų – dar mažesnė gyventojų dalis. Daugelyje teritorijos kaimo vietovių yra reikalingi vandentiekio bei kanalizacijos sistemų įrengimo ar remonto darbai. Gyventojai kelia prastos geriamojo vandens kokybės problemą.

Anketinėje apklausoje 60,2 proc. apklaustų gyventojų komunalinių paslaugų gerinimą, pastatų priežiūrą ir kelių remontą įvardijo kaip pagrindines problemas.

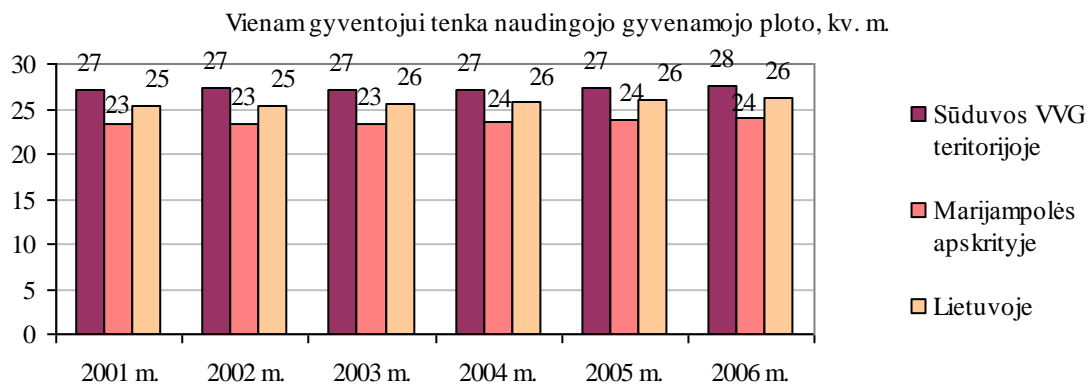
Palyginti su vidutine tarša Marijampolės apskrityje ir šalyje, VVG teritorijoje išmetamų teršalų kiekis, tenkantis kvadratiniam kilometrui yra beveik dvigubai didesnis nei apskrityje, bet apie 35 proc. mažesnis nei šalyje. Be to, išmetamų teršalų kiekis palaipsniui mažėja: 2006 m., lyginant su 2003 m. teršalų kiekis sumažėjo 9 proc., t.y. nuo 35,3 t – 2003m. iki 32,1 t – 2006 m. Kietųjų atliekų kaupimui ir tvarkymui Sūduvos VVG miesteliuose ir kaimuose diegiama konteneriais renkamų kietųjų atliekų sistema. Gyventojai kviečiami atliekas rūšiuoti.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.20 pav. Teršalų kiekis

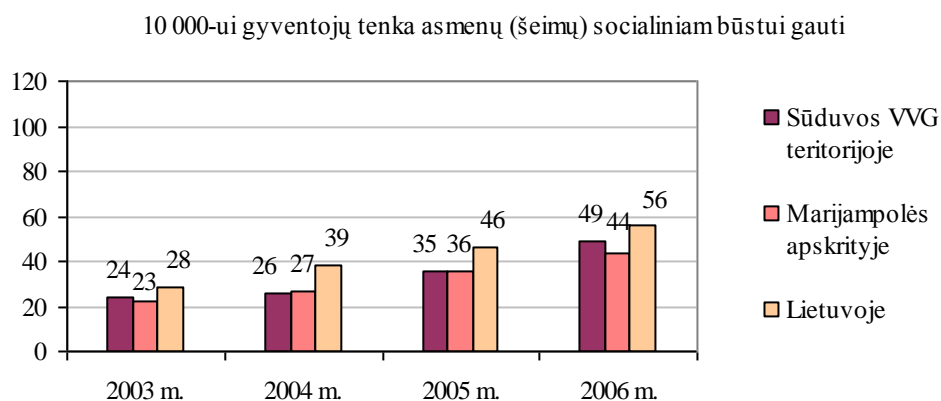
Sūduvos VVG kaimo vietovėse gyvenamasis būstas sudaro daugiau nei 200 tūkst. m². Vidutinės trukmės laikotarpiu jis beveik nepakito – sumažėjo 0,1 proc. Kazlų Rūdos savivaldybės kaimo gyventojai šiek tiek geriau nei vidutiniškai Marijampolės apskrityje aprūpinti būstu (2.21 pav.).

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.21 pav. Gyvenamasis būstas kaimo vietovėse

Sūduvos VVG teritorijoje kasmet didėja socialinio būsto poreikis. Per pastaruosius ketverius metus asmenų (šeimų), įrašytų į sąrašus socialiniam būstui gauti, padaugėjo beveik dvigubai, 3 šeimomis padaugėjo jaunų šeimų, norinčių gauti socialinį būstą. Pastaraisiais metais socialinio būsto poreikis čia 14 proc. mažesnis nei šalyje, bet 11 proc. didesnis nei Marijampolės apskrityje (žr. 2.22 pav.).

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

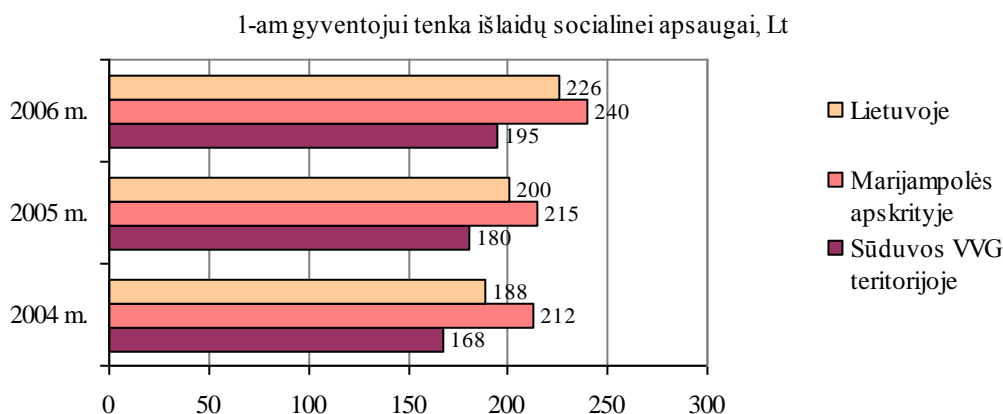
2.22 pav. Socialinio būsto poreikis

Gyvenviečių pastatų būklę ir estetinį vaizdą 82,9 proc. apklaustų vietos gyventojų vertino kaip vidutinę. Tačiau svarbus yra šio elemento kitimo tendencijos vertinimas. Pusė respondentų (50,5 proc.) žymėjo, kad būklė gerėja. Ši tendencija labai svarbi planuojamos Kaimo atnaujinimo ir plėtros priemonės įgyvendinimo požiūriu, kuri iš dalies yra skirta ir kaimo estetiniam gerbūviui kurti.

Kita svarbi kryptis, kuri aktuali didelei vietos gyventojų daliai – tai viešosios kaimų ir miestelių erdvės, poilsui ir laisvalaikiui skirtos vietos bei jų būklė. Kaimo bendruomenės, vardindamos gyventojų poreikius, minėjo sporto aikštynų, poilsio zonų, zonų prie vandens sutvarkymo būtinybę. Taip būtų sprendžiamos ne tik estetinio vaizdo problemos, bet ir vietos gyventojų laisvalaikio praleidimo, vaikų ir jaunimo užimtumo ir panašios problemos.

2.6.4. Socialinė apsauga ir socialinės paslaugos

Pastaraisiais metais socialinės apsaugos sistema Kazlų Rūdos savivaldybėje biudžeto lėšomis buvo finansuojama prasčiau nei vidutiniškai apskrityje ar visoje šalyje. Be to, šis atotrūkis beveik nekinta (žr. 2.23 pav.). Per pastaruosius metus išlaidos socialinei apsaugai didėjo gerokai lėčiau (vidutiniškai po 7 proc. per metus) nei, pavyzdžiui, savivaldybės išlaidos viešajai tvarkai ir visuomenės apsaugai (beveik po 15 proc. per metus).

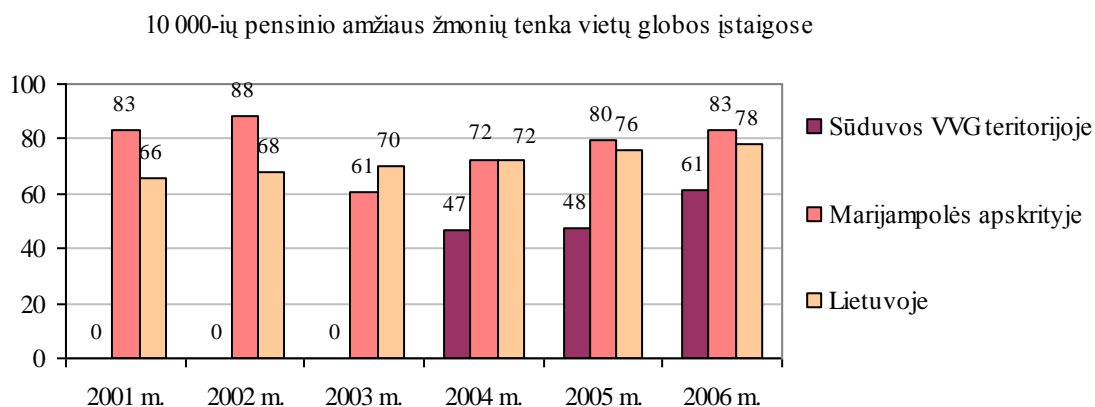

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.23 pav. Savivaldybės išlaidos gyventojų socialinei apsaugai

Sūduvos VVG teritorijoje veikia 1 globos įstaiga seniems žmonėms, kurioje per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį vietų skaičius nekito (19 vietų), ir visos vietos buvo užimtos. Vaikų globos namų Sūduvos VVG teritorijoje nėra.

Senų žmonių stacionarinės priežiūros tinklas išplėtotas prasčiau nei apskrityje ar šalyje (žr. 2.24 pav.). Čia pastaraisiais metais dešimčiai tūkstančių pensinio amžiaus žmonių vietų, esančių globos namuose, teko apie 34 proc. mažiau nei vidutiniškai šalyje ir apie 32 proc. mažiau nei Marijampolės apskrityje.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

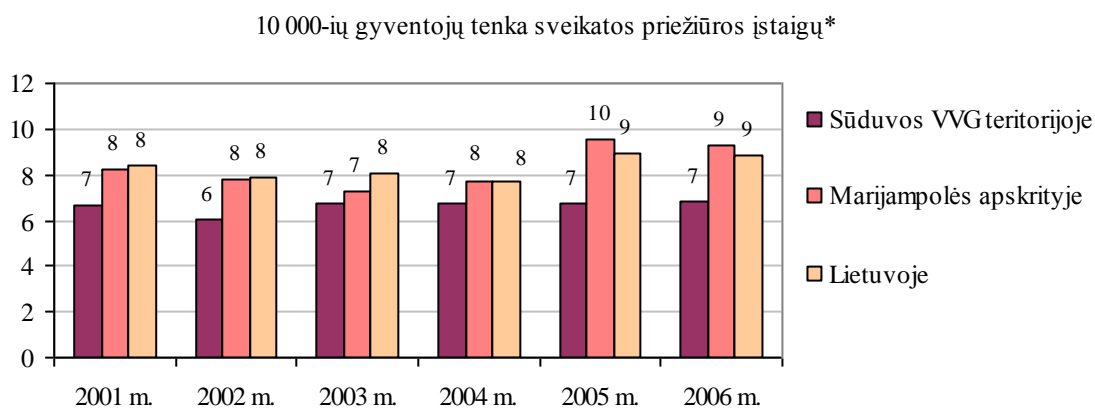
2.24 pav. Senų žmonių globos namų tinklas

Iki 2004 m. sparčiai augusios paslaugos namuose globojamiems ir slaugomiems senyvo amžiaus, neįgaliems suaugusiems žmonėms ir vaikams su negalia per 2005-2006 metus sumažėjo daugiau nei dvigubai. Globojamų ir slaugomų žmonių skaičius sumažėjo nuo 233 – 2004 m. iki 50 – 2006 m.⁷.

2.6.5. Sveikatos apsauga

Sūduvos VVG teritorijoje veikia 20 sveikatos priežiūros įstaigų: 16 Kazlų Rūdos savivaldybėje ir 4 Sasnavos seniūnijoje. 11 įstaigų priklauso SAM (Sveikatos apsaugos ministerija), 9 – privačios įstaigos. SAM sistemai priklauso 1 ligoninė, 3 ambulatorinės sveikatos priežiūros įstaigos ir 7 medicinos punktai. Privačiam sektoriui priklauso 7 asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir 2 odontologinės priežiūros įstaigos. Per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį pagausėjo privačių įstaigų tinklas – nuo 2001m. iki 2006 m. padaugėjo 1 įstaiga, SAM sistemai priklausančių ligoninių skaičius šiuo laikotarpiu nekito. Teritorijoje veikia 6 vaistinės. Čia vaistinių tinklas (dešimčiai tūkstančių gyventojų teko 2,2 vaistininke) išplėtotas menkliau nei apskrityje, kurioje vidutiniškai dešimčiai tūkstančių gyventojų teko beveik 3,8 vaistininke ir žymiai blogiau nei šalyje (dešimčiai tūkstančių gyventojų teko 6,5 vaistininke)⁸.

Sveikatos priežiūros įstaigų tinklas VVG teritorijoje išplėtotas prasčiau nei šalyje ar Marijampolės apskrityje (žr. 2.25 pav.). Čia per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį dešimčiai tūkstančių gyventojų sveikatos priežiūros įstaigų teko 20 proc. mažiau nei vidutiniškai šalyje ar apskrityje.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

Pastaba: *tai ligoninės ir ambulatorinės sveikatos priežiūros įstaigos SAM sistemoje, privačios asmens sveikatos ir odontologinės priežiūros įstaigos.

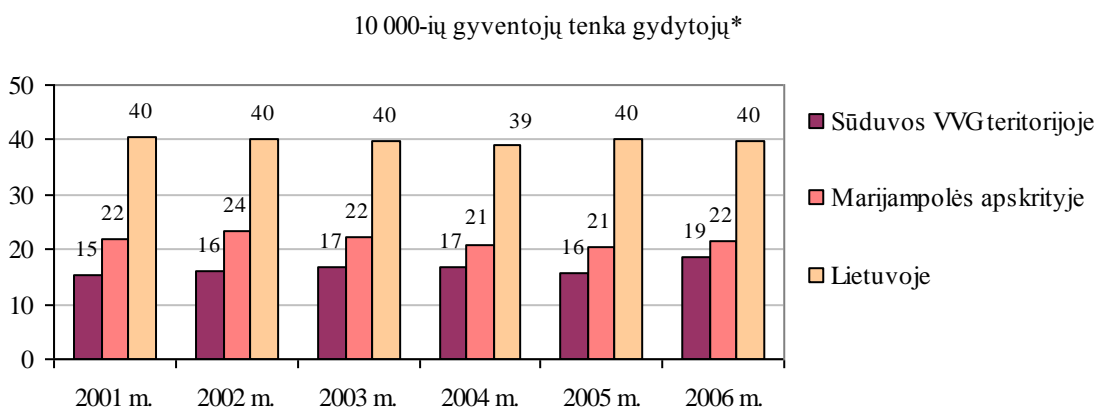
2.25 pav. Sveikatos priežiūros įstaigų tinklas

⁷ Lietuvos statistikos departamento duomenys.

⁸ Lietuvos statistikos departamento duomenys.

Be to, teritorijoje pastebimai prastesnis gyventojų aprūpinimas gydytojais (žr. 27 pav.). Čia per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį dešimčiai tūkstančių gyventojų gydytojų teko 60 proc. mažiau nei vidutiniškai šalyje ir 24 proc. mažiau nei Marijampolės apskrityje. Kita vertus, šis atotrūkis vidutinės trukmės laikotarpiu sumažėjo.

Per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį vieno gyventojų apsilankymų poliklinikose ir ambulatorijose vidutinis metinis skaičius teritorijoje (vidutiniškai 5,2 apsilankymo) yra 20 proc. mažesnis nei šalyje (vidutiniškai 6,4 apsilankymo) ir prilygsta vidutiniam apsilankymų skaičiui Marijampolės apskrityje (vidutiniškai 5,2 apsilankymo)⁹.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis
Pastaba: * tai gydytojai pagal specializaciją (be slaugytojų ir odontologų).

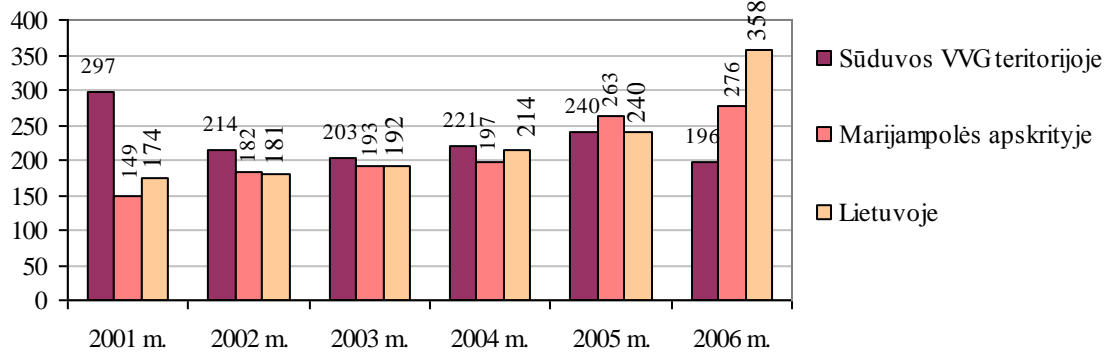
2.26 pav. Gyventojų aprūpinimas gydytojais (be slaugytojų ir odontologų)

2.6.6. Sporto įstaigos ir jų veikla

Teritorijos gyventojai palyginti aktyviai dalyvauja sporto varžybose bei kitokio pobūdžio sveikatingumo renginiuose (žr. 2.27 pav.). Čia vidutinės trukmės laikotarpiu sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių tūkstančiui gyventojų teko 9 proc. daugiau nei Marijampolės apskrityje ir tiek pat, kiek vidutiniškai šalyje. Tačiau šiuo laikotarpiu teritorijoje gyventojų aktyvumas dalyvaujant sporto renginiuose mažėjo (2006 m. palyginus su 2001 m. sumažėjo apie 33 proc.).

⁹ Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis.

1000-ui gyventojų tenka sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių

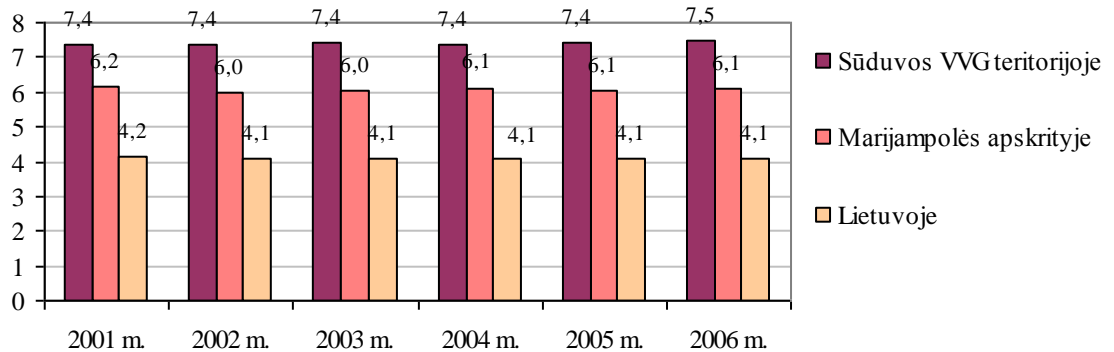
Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.27 pav. Gyventojų dalyvavimas sporto varžybose ir sveikatingumo renginiuose

2.6.7. Kultūra

Sūduvos VVG teritorijoje veikia 16 bibliotekų: 11 Kazlų Rūdos Savivaldybėje ir 5 Sasnavos seniūnijoje. Teritorijoje dešimčiai tūkstančių gyventojų tenka vidutiniškai po 7,5 bibliotekas. Čia jų tinklas išplėtotas geriau nei Marijampolės apskrityje, kur dešimčiai tūkstančių gyventojų tenka vidutiniškai 6 bibliotekos, ir šalyje, kur dešimčiai tūkstančių gyventojų tenka vidutiniškai po 4 bibliotekas (žr. 2.28 pav.).

10 000-ių gyventojų tenka bibliotekų

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

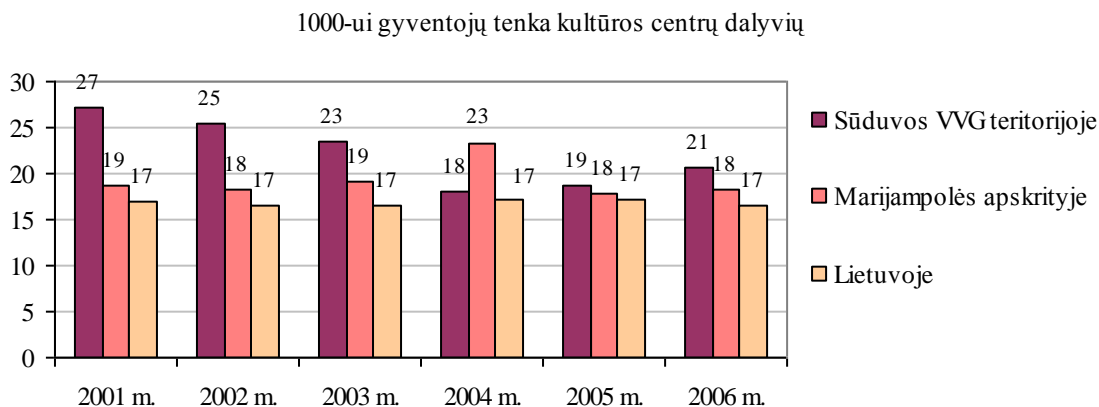
2.28 pav. Bibliotekų tinklas

VVG teritorijos gyventojai panašiai kaip ir Marijampolės apskrities ar šalies gyventojai naudojami bibliotekų fondais – vidutinės trukmės laikotarpiu vienam gyventojui vidutiniškai buvo išduota 9,4 dokumento. Be to, gyventojai vis aktyviau naudojami bibliotekų sukauptomis knygomis ir kitokiais dokumentais. Vidutinės trukmės laikotarpiu vienam gyventojui per metus išduotų dokumentų skaičius padidėjo 6 proc.

Kazlų Rūdos savivaldybėje veikia 7 kultūros centrai, 27 mėgėjų meno kolektyvai. Pastarųjų skaičius 2006 m., palyginus su 2001 m. sumažėjęs 24 proc. Sasnavos seniūnijoje veikia

3 laisvalaikio salės, klojimo teatras, mišrus vokalinis ansamblis, vaikų ir jaunimo teatras, kaimo kapela.

Iki 2006 m. Sūduvos VVG teritorijos gyventojai gerokai aktyviau nei apskrityje ar šalyje dalyvavo kultūros bei laisvalaikio centrų veikloje (žr. 2.29 pav.). Iki 2004 m. dalyvių skaičius mažėjo, o nuo 2005 m. vėl pradėjo augti. Tačiau 2006 m. dalyvių skaičius dar nepasiekė 2001 m. lygio.

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.29 pav. Kultūros centrų dalyviai

Sūduvos VVG teritorijoje gausu tradicinių ir kitų kultūros renginių, kuriuos organizuoja kultūros centras su teritoriniais padaliniais. Taip pat vyksta valstybinių datų paminėjimai, koncertai, diskotekos jaunimui. Įvairius kultūros renginius organizuoja ir kaimo bendruomenės.

Per šventes koncertuoja vietos saviveiklininkai, rengiamos amatininkų ir tautodailininkų mugės, kuriose galima ne tik pasigėrėti liaudies meistrų sukurtais dirbiniais, bet ir jų išgyti. Daugelį senųjų Lietuvos amatų dar puoselėja tautodailininkai. Šiame krašte dažnai rengiami plenerai, į juos atvyksta vietos tautodailininkai ir svečiai. Dėl to Kazlų Rūdos apylinkėse gausu puikių medinių kopylstulpų ir medžio skulptūrų, skirtų išžymiams krašto ir Lietuvos veikėjams atminti.¹⁰ Puikių medžio skulptūrų yra ir Sasnavos seniūnijoje, ypač Tautkaičių klojimo teatro teritorijoje.

Sasnavos seniūnijoje esančiame aerodrome gegužės – rugsėjo mėnesiais vyksta Marijampolės parašiutininkų klubo sportinės varžybos ir aviacijos šventės. Tautkaičiuose įsikūręs klojimo teatras rengia kasmetinius kaimo teatrų renginius.

Kazlų Rūdos savivaldybę garsina tautodailininkai ir amatininkai. Tokių auksarankių yra ir Sasnavos seniūnijoje. Čia vyksta pavasario ir rudens šventės, į kurias susirenka ne tik teritorijos gyventojai, bet ir svečiai iš užsienio. Šiuo metu Kazlų Rūdos savivaldybė

¹⁰ Šaltinis: www.kontrastai.lt

bendradarbiauja su Kaliningrado sritimi, Lenkija, Vokietija. Sasnavos seniūnija kultūrinius mainus vykdo su Vokietija, Lenkija, Olandija.

2.6.8. Kaimo bendruomenės ir jų veikla

Sūduvos VVG teritorijoje veikia 17 kaimo bendruomenių. Tačiau jos savo „amžiumi“, veikla, aktyvumu ir atstovaujama teritorija yra pakankamai skirtingos. Vienos iš jų veikia konkrečiau kaimo teritorijoje, o kitos apima visą seniūniją; vienos įsikūrusios ir veikia jau keletą metų, o kitos dar tik kuriasi.

Didžioji dauguma Sūduvos VVG teritorijoje veikiančių kaimo bendruomenių turi savo veiklai reikalingas patalpas. Tik viena Antanavo bendruomenė turi nuosavybės teise priklausančias patalpas. 6 bendruomenės sudarė panaudos sutartis su Kazlų Rūdos savivaldybe, 2 (Sasnavos, Gavaltuvos bendruomenės) sudarė panaudos sutartis su Marijampolės savivaldybe, Tautkaičių bendruomenė sudariusi sutartį su Sasnavos vidurine mokykla, 2 bendruomenės (Gudelių ir Bebruliškės) sudarė su verslo subjektais panaudos sutartis dėl patalpų nuomos. Dar dvi bendruomenės (Plutiškių ir Višakio Rūdos) sudarė sutartis su Vilkaviškio vyskupijos parapijomis. Kazliškių bendruomenė su Kazlų Rūdos savivaldybe Tarybos sprendimu sudarė panaudos sutartį dėl žemės ir pradėjo statyti bendruomenės centrą. Puskelnių kaimo bendruomenė Marijampolės savivaldybei pateikė prašymą dėl patalpų skyrimo bendruomenės reikmėms. Daugelis bendruomenių (8 bendruomenės) iš Valstybės paramos kaimo bendruomenių ir vietos veiklos grupių veiklai remti bei savivaldybių lėšomis (4 bendruomenės) atliko remontus savo bendruomenių centruose, kai kurios gražino savo aplinką (5 bendruomenės), kitos rengė įvairius renginius.

Didėja Kazlų Rūdos savivaldybės parama kaimo bendruomenėms. 2004 m. savivaldybės parama sudarė - 15000 Lt., 2005 metais - 45000 Lt., 2006 metais skirta - 55000 Lt., 2007 ir 2008 metais po 70000 Lt. Savivaldybė remia bendruomenes ir kitokiomis formomis: padeda rengti projektus, pagal panaudos sutartis išnuomoja sklypus, patalpas. Siekiant glaudesnio bendradarbiavimo savivaldybės Ekonominės plėtros skyriuje įkurtas naujas etatas-vyresnysis specialistas darbui su bendruomenėmis, kuris konsultuoja organizacijos, padeda parengti projektus. Marijampolės savivaldybė taip pat skiria finansinę paramą bendruomenių projektams finansuoti. 2006 ir 2007 m. Marijampolės savivaldybė skyrė 30000 Lt Marijampolės bendruomenių sąjungai. Sąjungos nariai savo sprendimu šias lėšas paskirstė pagal pateiktus bendruomenių projektus. Šios lėšos taip pat buvo naudojamos i bendruomenių steigimo ir registravimo išlaidoms apmokėti. 2008 m. Marijampolės savivaldybė kofinansavo Tautkaičių (7000,00 Lt.) ir Sasnavos (7500,00 Lt.) bendruomenių projektus, kurie įgyvendinami iš Valstybės paramos lėšų. Taip pat 2008 metais Marijampolės savivaldybė skyrė Sasnavos

seniūnijai 8000 Lt (po 2000 Lt kiekvienai bendruomenei) kurių panaudojimą nusprendžia pačios bendruomenės.

2006 m. Lietuvos kaimo bendruomenėms ir vietos veiklos grupėms buvo skirta 3 milijonai litų Valstybės paramos. Iš Kazlų Rūdos savivaldybės projektus pateikė ir 110492,33 Lt Valstybės paramos gavo 7 bendruomenės. 2007 m. kokybiškus projektus parengė 6 organizacijos, kurių vertė 79835,87 Lt. 2006 metais Marijampolės savivaldybės Sasnavos seniūnijos projektų neteikė, o 2007 metais Sūduvos VVG paskatintos teikė du projektus ir gavo finansavimą, kurių vertė – 48500 Lt. Lėšos naudojamos bendruomenių patalpų remontui, baldų, kompiuterinės ir kitos biuro įrangos įsigijimui, renginių organizavimui, leidybai.

2003 m. įkurta Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacija. Ją įkūrė 5 Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių atstovų iniciatyvinė grupė. 2008 m. pradžioje asociacijos nariais buvo jau 12 bendruomenių, turinčios virš 650 narių. Vienas iš pagrindinių asociacijos tikslų - atstovauti narių interesus konstruktyviai bendradarbiaujant su vietos valdžios ir valdymo institucijomis, analizuoti ir koordinuoti savo narių veiklą bei teikti įvairiapusę pagalbą bendruomenių veiklos, vadybos, projektų rengimo ir kitais klausimais. Nuo 2006 metų yra Lietuvos kaimo bendruomenių sąjungos valdybos nare.

Analogiška Marijampolės Savivaldybės bendruomenių asociacija įsikūrė 2005 m. Pagrindiniai asociacijos tikslai – burti draugėn atskiras bendruomenes, šviesti jos narius. Visos Sasnavos seniūnijos bendruomenės yra šios asociacijos narės.

Didžiausias dėmesys skiriamas pilietiškumo ir bendruomeniškumo ugdymui, kaimo plėtrai bei gyvenimo sąlygų gerinimui. Kazlų Rūdos ir Marijampolės savivaldybių bendruomenių asociacijų iniciatyva kasmet yra rengiami bendruomenių sueigos (Kazlų Rūdoje - Derliaus šventė, Marijampolės savivaldybėje - Asociacijos šventė), organizuojamos išvykos į respublikinius renginius. Asociacijos bendruomenių aktyvui nuolat organizuoja įvairius mokymus: finansų apskaitos ir dokumentų tvarkymo, projektų Valstybės paramai gauti rengimo ir kitaip klausimais.

Bendruomenių asociacija kasmet išleidžia leidinį apie bendruomenių vykdomus projektus bei paruošia suvenyrus, kurių pagalba viešinama organizacijos veikla ne tik Lietuvoje bei užsienyje. Suvenyrus rengia ir Marijampolės savivaldybės bendruomenių asociacija. Nuo 2006 metų Kazlų Rūdos ir Marijampolės bendruomenių sąjungos yra Lietuvos bendruomenių sąjungos nariai. Drauge su Lietuvos bendruomenių sąjunga 2007 metais patirties sėmėsi Airijoje, 2008 metais Vengrijoje ir Slovakijoje.

Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijos vykdyti projektai:

1. Baltijos - Amerikos partnerystės programos projektas „**Suvalkijos krašto kaimo bendruomenių stiprinimas**“, kurio tikslas – stiprinti bendruomenių veiklos efektyvumą Marijampolės apskrityje, skleidžiant gerą patirtį.

2. Atviros Lietuvos fondo finansuotas projektas „**Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijos internetinis portalas**“, kurio rezultatas - sukurtas bendruomenių portalas, kuris šiuo metu „peraugo“ į Sūduvos vietos veiklos grupės tinklą.

3. Baltijos Amerikos partnerystės programos projektas „**Filantropijos plėtros programa - Marijampolės apskrities NVO**“. Projekto rezultatas – parengtas leidinys apie Marijampolės apskrityje veikiančias kaimo bendruomenes bei filantropijos fondus veikiančius Lietuvoje.

4. Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro projektas „**Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijos pilietiškumo ugdymo programa**“, kurio tikslas – surengti pilietinio švietimo seminarus 11 kaimo bendruomenių, stiprinti jų narių gebėjimus aktyviai dalyvauti visuomeninėje veikloje. Įgyvendinant šį projektą surengta konferencija ir parengtas leidinys.

5. Atviros Lietuvos fondo finansuotas projektas „**Vokietijos ir Lenkijos bendruomenės organizacijų filantropinės veiklos patirties studijavimas**“- stažuotė bei kontaktų užmezgimas Lenkijoje ir Vokietijoje.

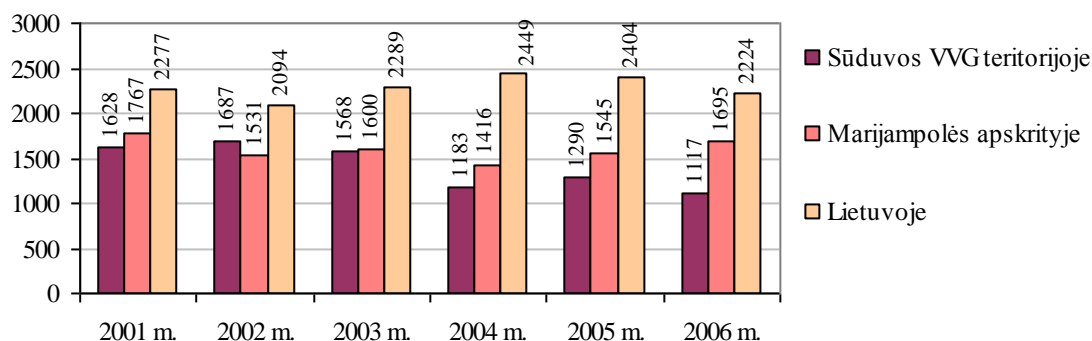
6. 2006 m. skirta Valstybės parama projektui „**Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijos materialinės bazės stiprinimas**“. Iš šio projekto lėšų įsigyta multimedijos įranga, nešiojamas kompiuteris, fotoaparatas.

7. 2007 m. Valstybės parama skirta projektui „**Kazlų Rūdos savivaldybės bendruomenių asociacijos stiprinimas ir konferencijos rengimas**“. Pagal suplanuotas projekto veiklas surengta konferencija „NVO ir vietos savivaldos partnerystė: dabartis ir perspektyvos“, kurioje dalyvavo Kazlų Rūdos, Vilkaviškio, Marijampolės, Jurbarko, Prienų NVO ir vietos savivaldos atstovai, taip pat parengtas leidinys.

2.6.9. Viešasis saugumas

Vidutinė kriminogeninė situacija, vertinat pagal visų rūšių užregistruotus nusikaltimus, VVG teritorijoje yra pastebimai geresnė nei šalyje ar Marijampolės apskrityje (žr. 2.30 pav.). Nusikaltimų, skaičiuojant dešimčiai tūkstančių gyventojų, rajone pastaraisiais metais buvo užregistruota 40 proc. mažiau nei šalyje ir apie 20 proc. mažiau nei apskrityje. Be to, per pastarąjį vidutinės trukmės laikotarpį rajone nusikaltimų sumažėjo 31 proc.

100 000-ių gyventojų tenka užregistruotų nusikaltimų

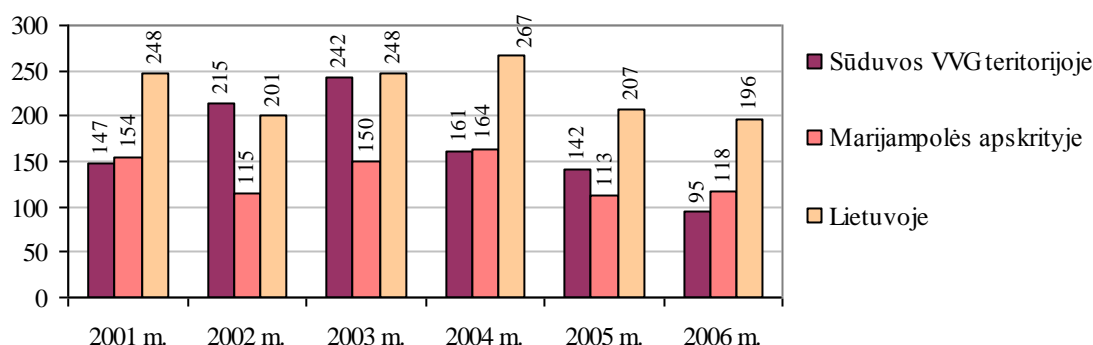

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.30 pav. Užregistruoti nusikaltimai

Vidutinės trukmės laikotarpiu vietos gyventojai buvo saugesni namuose. Vagysčių iš gyvenamųjų patalpų, skaičiuojant dešimčiai tūkstančių gyventojų, Kazlų Rūdos savivaldybėje teko gerokai mažiau (apie 30 proc.) nei šalyje, tačiau vidutiniškai 20 proc. daugiau nei Marijampolės apskrityje. (žr. 2.31 pav.). 2001 – 2006 m. bendras užregistruotų vagysčių skaičius iš gyvenamųjų patalpų sumažėjo 25 proc.

100 000-ių gyventojų tenka užregistruotų vagysčių iš gyvenamųjų patalpų

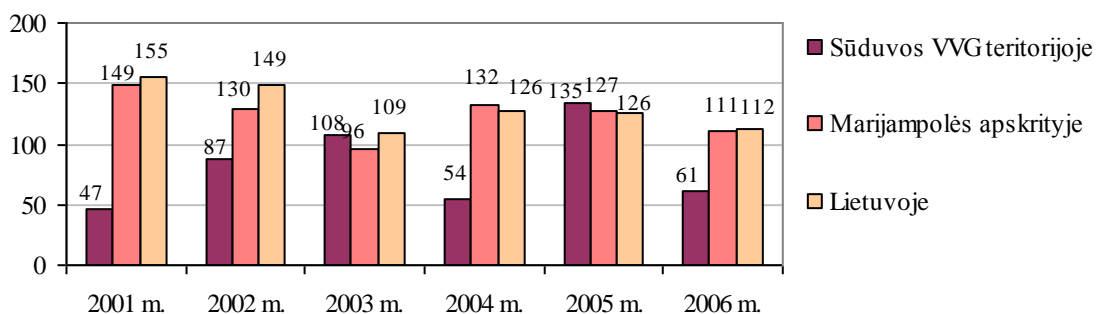

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenys

2.31 pav. Užregistruotos vagystės iš gyvenamųjų patalpų

Per pastaruosius trejus metus Sūduvos VVG teritorijoje nepilnamečių nusikalstamumas buvo labai nevienodo masto. 2006 m. ši problema kėlė perpus mažiau rūpesčių nei šalyje ar apskrityje. 2001-2002 m. nepilnamečių nusikalstamumo lygis buvo gerokai mažesnis nei šalyje ar apskrityje (žr. 2.32 pav.). Tačiau 2003 ir 2005 m. nepilnamečių nusikaltimų buvo padaryta beveik tiek pat, kiek vidutiniškai šalyje ir 10 proc. daugiau nei apskrityje.

100 000-ių gyventojų tenka nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų

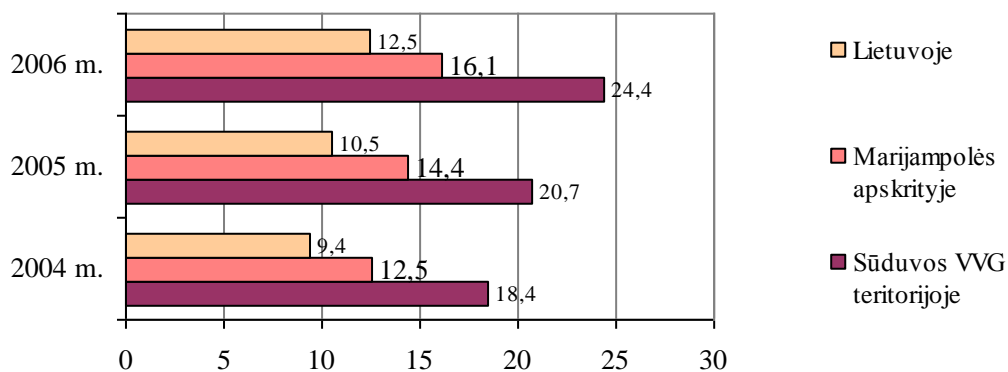

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento duomenis

2.32 pav. Nepilnamečių padarytos nusikalstamos veikos

Viešajai tvarkai palaikyti ir visuomenės saugumui užtikrinti savivaldybėse buvo skiriama gerokai daugiau lėšų (žr. 2.33 pav.). Čia vienam gyventojui tenkančių savivaldybės išlaidų šiai funkcijai finansuoti per pastaruosius trejus metus buvo skirta dvigubai daugiau nei šalyje ir pusantro karto daugiau nei apskrityje. Tai viena pagrindinių mažesnio nusikalstamumo lygio prielaidų.

1-am gyventojui tenka išlaidų viešajai tvarkai ir visuomenės apsaugai, Lt

Šaltinis: Apskaičiuota pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis

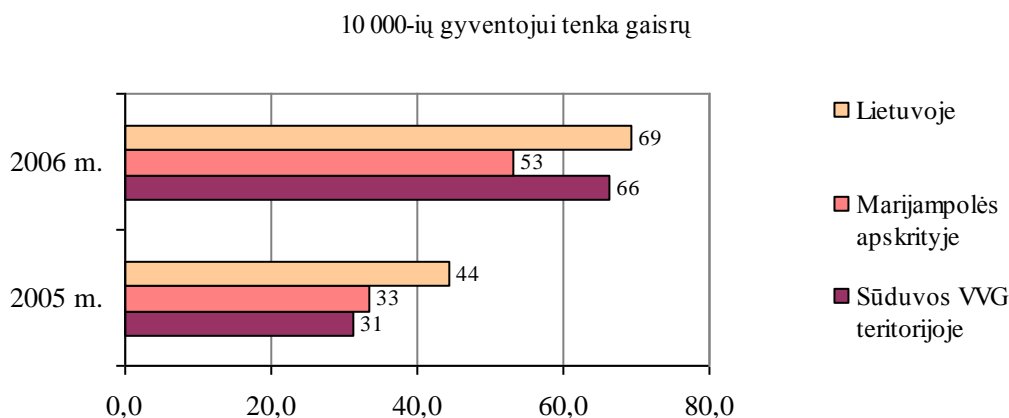
2.33 pav. Savivaldybės išlaidos viešajai tvarkai ir visuomenės apsaugai

Tačiau Kazlų Rūdos savivaldybė prasčiau aprūpinta policijos pareigūnais. 2006 m. dešimčiai tūkstančių gyventojų teko 21 pareigūnas ir tai 15 proc. mažiau nei Marijampolės apskrityje ir 35 proc. mažiau nei vidutiniškai šalyje¹¹.

Gyventojų ir jų turto saugumui grėsmę kelia ir gaisrai. 2006 metais teritorijoje kilo 99 gaisrai. Palyginti su 2005 metais, jų skaičius išaugo 46,5 proc. Gaisruose žuvo 1 žmogus. Pagal

¹¹ Lietuvos statistikos departamento duomenys.

dešimčiai tūkstančių gyventojų tenkanti gaisrų skaičių 2006 metais Sūduvos VVG teritorija gerokai aplenkė vidutinį lygį apskrityje ir beveik prilygo vidutiniam lygiui šalyje (žr. 2.34 pav.).

Šaltinis: Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie LR VRM duomenys

2.34 pav. Gaisrai

Pagrindinės gaisrų priežastys – neatsargus žmonių elgesys su ugnimi, netvarkinga elektros įranga ir buitinių elektros prietaisų eksploatavimo taisyklių pažeidimai, žolės deginimas, netvarkingų krosnių ir dūmtraukių naudojimas, neatsargus rūkymas, vaikų išdykavimas su ugnimi¹². Toks spartus gaisrų skaičiaus augimo tempas kelia nerimą ir verčia susimąstyti apie galimas taikyti prevencijos priemones.

Vandens telkinių gyvenvietėse sutvarkymas gali ne tik padidinti poilsio galimybes, bet ir palengvinti ugniagesių darbą kilus gaisrui. Neretai didesni gaisrų atnešti nuostoliai būna susiję su menkomis galimybėmis netoli gyvenvietės rasti gaisro gesinimui tinkamą vandens telkinį.

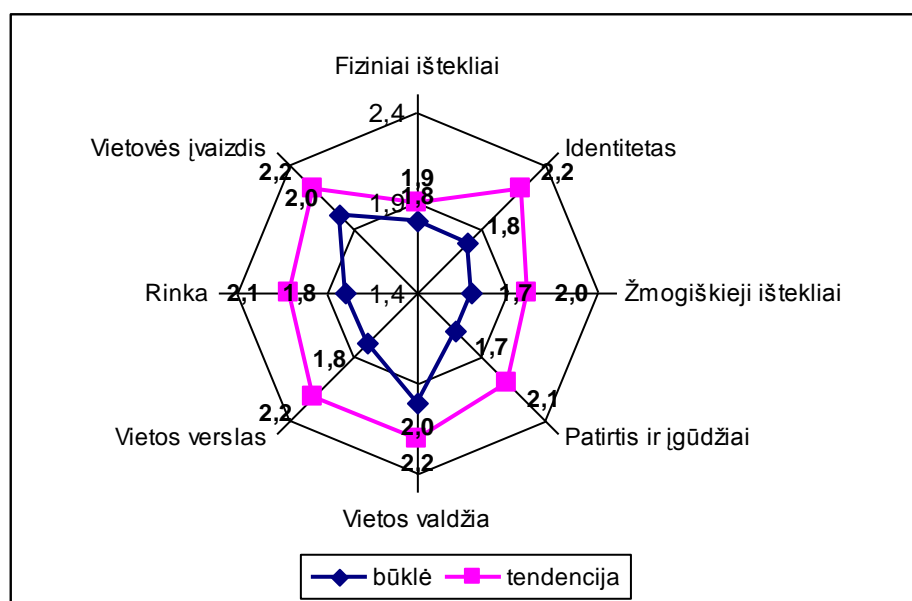
2.7. Vietos gyventojų teritorijos būklės ir plėtros tendencijų vertinimai

Vadovaujantis LEADER programos metodika, vietos gyventojų apklausos anketoje buvo prašoma įvertinti rajono teritorinį kapitalą, susidedantį iš 8 komponentų: gamtos ir žmogaus sukurti (fiziniai) išteklių; vietos gyventojų susitelkimas ir tapatumas; žmogiškieji išteklių; vietos gyventojų profesinė patirtis ir įgūdžiai; vietos institucijų ir valdžios veikla; verslo įmonės ir jų veikla; prekių, paslaugų ir darbo rinka; krašto įvaizdis.

Tyrimo dalyviai išsakė savo nuomonę apie savo gyvenamosios vietovės teritorinio kapitalo komponentų vertę, kuri buvo apibrėžiama įvertinus kiekvieno komponento dabartinės situacijos 9-10 parametru. Parametrų būklė buvo vertinama pagal tokią skalę: 1 balas – bloga būklė; 2 – vidutinė; 3 – gera. Būklės tendencija: 1 balas – būklė blogėja; 2 – neutrali; 3 – būklė gerėja.

¹² Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie LR VRM statistika

Bendras teritorinio kapitalo komponentų būklės ir tendencijos vaizdas pateiktas 2.35 paveiksle.

2.35 pav. Teritorijos išteklių bendroji būklė ir kitimo tendencija

Teritorinio kapitalo profiliai išryškėjo, kai respondentai vertino elementus, kurie sudaro vieną ar kitą teritorinio kapitalo komponentą. Sąlyginai galima išskirti šešis svarbiausius elementų būklės ir pokyčio tendencijos tipus, iš kurių ryškiausiai plėtros tendencijas atskleidžia 4 plėtros profiliai:

1. „Laimėjimų“ zona. (Elemento būklė vertinama kaip „Gera“, o elemento būklės pokyčio tendencija vertinama kaip „Neutrali“ arba „Gerėja“);
2. „Stagnacijos“ zona. (Elemento būklė vertinama kaip „Vidutinė“, o elemento būklės pokyčio tendencija vertinama kaip „Blogėja“);
3. „Krizės“ zona. (Elemento būklė vertinama kaip „Bloga“, o elemento būklės pokyčio tendencija vertinama kaip „Neutrali“ arba „Blogėja“);
4. „Vilties“ zona. (Elemento būklė vertinama kaip „Bloga“, o elemento būklės pokyčio tendencija vertinama kaip „Gerėja“).

Siekiant išvengti teritorinio kapitalo elementų vertinimo netikslumų, kuriuos galėjo nulemti respondentų žinių trūkumas, labai asmeniškos nuostatos, skubotas anketos pildymas ar kitos priežastys, tikslinga daugiau dėmesio skirti teritorinio kapitalo „laimėjimų“ ir „krizės“ zonoms. Į išskirtas zonas atkreiptas dėmesys sudarant Strategijos prioritetų ir priemonių sąrašą.

LAIMĖJIMŲ zona parodo teritorijos stiprybes, kurias panaudojus yra didesnės galimybės pasiekti sėkmę sprendžiant regiono problemas.

KRIZĖS zona parodo labiausiai „dėmesio reikalaujančius“, t.y. tuos elementus, kurių būklė žemesnė už vidutinę ir situacija toliau blogėja. Tokia elementų būklė signalizuoja apie krizę, kuri yra apėmusi konkrečias gyvenimo sritis, arba didelį respondentų nepasitenkinimą esama situacija ir jos raidos tendencija.

2.1 lentelė. Sūduvos VVG teritorijos teritorinio kapitalo „laimėjimų“ ir „krizės“ zonos

Teritorinio kapitalo komponentai	„Laimėjimų“ zona	„Krizės“ zona
1. Gamtos ir žmogaus sukurti ištekliai	Unikalūs gamtos ištekliai ir jų įvairovė; Miškų ir kitų želdinių gausa ir būklė;	Vandens telkinių gausa ir būklė; Kaimų ir miestelių sanitarinė būklė; Gyvenviečių aikštės, parakai, žaidimų ir sporto aikštelės ir kitos viešos vietos; Keliai, gatvės ir šaligatviai;
2. Vietos gyventojų susitelkimas ir tapatumas	–	–
3. Žmogiškieji ištekliai	–	Jaunų šeimų ir specialistų įsitvirtinimas vietovėje
4. Vietos gyventojų profesinė patirtis ir įgūdžiai	Vietos gyventojų bendrasis profesinis pasirengimas;	Nykstančių profesinių žinių išsaugojimas;
5. Rajone veikiančių institucijų ir valdžios veikla	Savivaldybės tarybos veikla; Savivaldybės tarnautojų ir specialistų veikla; Seniūnų veikla;	–
6. Veikiančios verslo įmonės ir jų veikla	–	–
7. Prekių, paslaugų ir darbo rinka	Galimybė pirkti ir parduoti patalpas, žemę ar kitą nejudamą turtą;	Atlygintinos paslaugos vietos gyventojams.
8. Krašto įvaizdis ir pastangos jį puoselėti	Vietos gyventojų didžiavimasis savo kraštu; Savo krašto pažinimas; Turistų ir kitų, čia negyvenančių žmonių, požiūris į kraštą ir jo gyventojus; Gamtos paminklai ir kraštovaizdis.	–

2.8. Sūduvos VVG teritorijos kaimo plėtros dalyvių poreikių analizė

Strategija buvo nuosekliai rengiama nuo 2007 m. balandžio mėnesio. Poreikiams ištirti buvo organizuojami susitikimai su gyventojais; kaimo bendruomenės, kartu su seniūnijomis atliko paskirtas užduotis; atlikta anketinė vietos gyventojų apklausa.

Susitikimai su gyventojais. Vietos plėtros strategijos rengimo pradžioje VVG sąlyginai padalinusi visą teritoriją į tris dalis, aktyvius vietos gyventojus, jų organizacijas kvietė į susitikimus, kuriuose dar kartą buvo pristatoma vietos veiklos grupė, aiškinama jos paskirtis,

aptariamoms vietovėms aktualijos. Susirinkusieji buvo informuoti, kad VVG rengia Strategiją, aptarti šio proceso ypatumai ir vietos gyventojų vaidmuo. Taip pat VVG kvietė norinčius ir turinčius idėjų įsijungti į VVG veiklą.

Atskirai buvo suorganizuoti susitikimai su jaunimo bei moterų tikslinėmis grupėmis. Rengiantis šiems susitikimams buvo parengti focus grupių interviu klausimynai, pagal kuriuos susitikimuose buvo organizuota diskusija. Focus grupių dalyviai buvo parinkti taip, kad iš pokalbio būtų galima identifikuoti tikslinių grupių problemas ir poreikius.

Užduotys kaimo bendruomenėms. Susitikimuose su bendruomenėmis ir gyventojais buvo pateiktos trys užduotys ir paprašyta, kad bendruomenės, kartu su seniūnijomis jas atliktų. Tai buvo reali pagalba rengiant Strategiją, nustatant konkrečias vietos problemas, vietos gyventojų bei kitų vietos plėtros veikėjų poreikius, interesus.

1. Aprašyti seniūnijos teritorijoje veikiančias organizacijas ir jų interesus pagal lentelę:

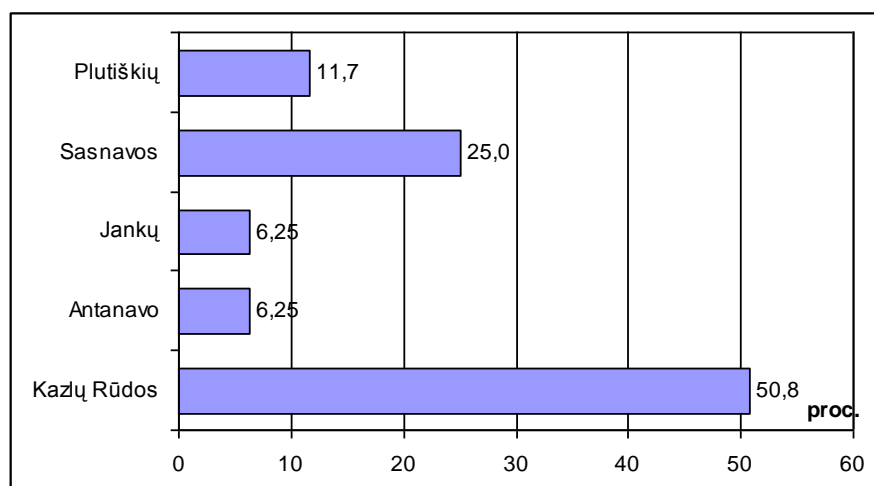
Suinteresuotoji šalis	Interesas	Poveikis (Teigiamas, Neigiamas, Neutralus)	Poveikio stiprumas (5 stipriausias – 0 – silpniausias)	Priemonių planas (kaip tą poveikį sustiprinti/susilpninti – galimi veiksmai)

Surinkta informacija pagal pirmąją užduotį padėjo įvertinti kaimo vietovėse veikiančius subjektus, pamatyti jų bendradarbiavimo lygį ir poreikį jį stiprinti, įvertinti realias organizacijų galimybes prisidėti prie vietos plėtros, įgyvendinant Strategiją.

2. Atlikti kiekvienos seniūnijos SSGG (stiprybių, silpnybių, galimybių, grėsmių) analizę. Sudarant bendrą visos VVG teritorijos SSGG buvo atsižvelgta į šios užduoties atlikimą bei joje pateiktus teiginius. Bendros SSGG formulavimui buvo pasitelkta VVG suformuota darbo grupė.

3. Aktyviausios bendruomenės parašė rašinėlius tema: „Gyvenvietės (pvz. Smilgių) – dabartis ir perspektyvos“. Bendruomenių pateikti rašinėliai padėjo VVG geriau susipažinti ir pažinti vietos gyvenimo ypatumus, suprasti gyventojų išsakomas problemas bei pajauti jų viltis, koks gali būti geresnis gyvenimas kiekvienoje vietovėje. Atlikta trečioji užduotis labiau orientavo VVG parenkant ir numatant strategijos prioritetus bei priemones, padėjo „nenuklysti“ nuo vietos gyventojų poreikių.

Anketinė vietos gyventojų apklausa. Kaimo gyventojų poreikių, nuomonių bei vertinimų tyrimas buvo atliekamas vykdant vietos gyventojų apklausą. Poreikių tyrimui su konsultantais buvo parengta anketa, pagal kurią buvo apklausti gyventojai, apimant visą VVG teritorijos seniūniją (žr. 2.36 pav.), o taip pat atsižvelgiant ir į seniūnijų gyventojų skaičių.

2.36 pav. Apklausoje dalyvavusių gyventojų pasiskirstymas pagal seniūnijas

Iš viso buvo išplatinta daugiau kaip 180 anketų. VVG atsisakė ištisinės vietos gyventojų apklausos, nes VVG valdybos nariai užsitikrino galimybę naudotis savivaldybės sukaupta informacija, kuri buvo surinkta rengiant savivaldybės strateginio planavimo dokumentus.

Anketas pildę vietos gyventojai išskyrė opiausias problemas (atviras klausimas), su kurioms jie susiduria savo gyvenamojoje vietovėje. Net 60 proc. apklaustųjų kaip svarbiausią problemą išskyrė komunalinių paslaugų gerinimą, viešųjų pastatų priežiūrą bei kelių būklės gerinimą. Antroje vietoje pagal svarbą esančias problemas, tokias kaip socialinis sutelktumas, skurdas bei socialinė atskirtis, paminėjo tik po 6,5 proc. apklaustų vietos gyventojų. Taip pat dar buvo paminėtos tokios problemos, kaip: užimtumas, socialinės paslaugos, gyventojų aktyvumo skatinimas, demografinės problemos ir pan.

Susitikime su jaunimo atstovais buvo aptartos problemos, su kuriomis jaunimas susiduria. Viena iš dažniausiai minėtų problemų – užimtumo stoka. Trūkstant prasmingų laisvalaikio būdų, jaunimo tarpe plinta neigiami socialiniai reiškiniai: alkoholizmas, nusikalstamumas, smurtas. Lyderių stoka būdinga ne tik kaimo bendruomenių veiklai, tačiau ir jaunimo organizacijoms. Pats jaunimas nėra labai aktyvus ir savanoriškas įsitraukimas į visuomeninę veiklą vyksta vangiai. Jaunimui paprastai reikia pakvietimo, paraginimo, pasiūlymo kažką naudingo nuveikti drauge. Dažnai jaunimas jaučia ir informacijos apie esamas veiklos galimybes stoką.

Jaunimo atstovai susitikime išsakė savo norus ir pasiūlymus. Dažnas jaunuolis pasigedo aktyvios sportinės veiklos galimybių. Tam nėra sudarytų sąlygų – nesutvarkyti lauko aikštynai, trūksta sporto salių. Jaunuoliai norėtų daugiau bendradarbiauti su įvairiomis jų interesus atitinkančiomis organizacijomis, rengti bei įgyvendinti bendrus projektus. Juos domina įvairios išvykos, taip pat seminarai aktualiomis jaunimui temomis.

Susitikime su VVG teritorijos kitos tikslinės grupės – moterų – atstovėmis, buvo aptarti jas dominantys klausimai. Kaip ir bendruose susitikimuose su gyventojais, taip ir šiame buvo akcentuotas kaimo moterų užimtumas. Moterys minėjo galimybes teikti kaime įvairias buitines ir socialines paslaugas. Taip būtų kuriamos ir darbo vietos moterims, ir patenkintas tokių paslaugų poreikis. Moterims aktualios ir kaimo vyrų alkoholizmo, ir smurto šeimose problemos.

Moterys teigė pastebinčios ir gerus pokyčius jų gyvenamosiose vietovėse: gražėjančią ir gražinamą aplinką, aktyvėjančią kaimo bendruomenių veiklą. Kaimo bendruomenių veiklą moterys įvardino kaip realią galimybę saviraiškai ir užimtumui. Aktyvų dalyvavimą visuomeninėje veikloje moterys laiko viena iš išiečių, kas leistų pagerinti gyvenimo kokybę kaime.

Vykdam apklauą VVG buvo svarbu išsiaiškinti, ką patys vietos gyventojai mano apie ES skiriamos paramos panaudojimą. Todėl buvo klausiama jų nuomonės, kokių veiklos sričių plėtrai jie teiktų prioritetą. Anketoje buvo pateiktos 23 pagrindinės veiklos sritys. Gyventojai galėjo suteikti pirmenybę vienai ar kitai sričiai, kurias jie mano esant svarbiausia pagerinti ar plėtoti naudojant ES paramos lėšas. Kiekviena sritis buvo vertinama balais nuo 1 iki 5, kur 1 – paramą teikti mažiausiai būtina, 5 – labiausiai būtina. Pagal šį vertinimą išskirtos veiklos sritys, kurioms gyventojai skyrė pirmenybę (skliaustuose pateiktas respondentų vertinimų vidurkis):

1. Komunalinių paslaugų (vandentiekio, kanalizacijos, šildymo ir kt.) plėtra (4,7);
2. Vandens telkinių valymas ir poilsio vietų įrengimas (4,6);
3. Kultūros renginių, bendruomenės švenčių, sporto ir laisvalaikio organizavimas(4,5);
4. Moksleivių ir jaunimo užimtumo gerinimas (4,5);
5. Patalpų bendruomenės reikmėms įrengimas (4,4);
6. Gyvenviečių viešųjų vietų (aikščių, parkų, sporto aikštelių) tvarkymas (4,4);
7. Bendruomenių ir kitų NVO veiklos skatinimas (4,4);
8. Sveikos gyvensenos populiarinimas (4,3);
9. Verslo, įskaitant ir amatus plėtojimas kaime (4,2);
10. Gyventojų ir jų turto saugumo užtikrinimas (4,1);
11. Aplinkosaugos priemonių populiarinimas (4,1).

Įvertinant tai, kad kaimo vietovėse pastaruoju metu yra pakankamai daug sričių, kurios reikalauja investicijų ir dėmesio, vietos gyventojų buvo prašoma išrinkti tris prioritetus, kurių plėtrai tikslingiausia teikti ES paramą. Išskiriant prioritetus ir juos ranguojant pagal 1, 2 ir 3 vietas, išskirtos šios veiklos sritys:

1. Komunalinių paslaugų (vandentiekio, kanalizacijos, šildymo ir kt.) plėtra;
2. Verslo, įskaitant ir amatus, plėtojimas kaime;
3. Moksleivių ir jaunimo užimtumo gerinimas;

Reikia atkreipti dėmesį, kad pirmąjį prioritetą gavusi veikos sritis labai ryškiai išsiskiria iš kitų, ir antrąją veiklą svarbumu lenkia net 2 kartus.

Nepaisant labai įvairių teritorijos esamos padėties ir perspektyvų vertinimų, Sūduvos krašto gyventojai nusiteikę labai optimistiškai. Net 92,8 proc. apklaustųjų mano, kad ateityje gyvenimas gerės ir tik 7,2 proc. – kad blogės.

Atsižvelgiant į LEADER metodo rekomendacijas, vietos gyventojų buvo klausiama ne tik nuomonės apie esamą situaciją, bet ir apie realias priemones, kurios jų manymu, prisidėtų prie gyvenimo kokybės gerinimo jų gyvenamosiose vietovėse. Nepaisant fakto, kad dažnai buvo galima rasti pasiūlymų, kuriuos įgyvendinti gali ne vietos gyventojai ir net ne vietos valdžia, (tokių, kaip pvz., išgyvendinti biurokratų armiją, kad būtų lengviau dirbti“), gyventojai pateikė labai racionalių pasiūlymų. Beveik kas trečias respondentas minėjo komunalinių paslaugų gerinimą ir vietos kelių tvarkymą. 23 proc. gyventojų mano, kad gyvenimas pasikeistų į gera, jei padidėtų vietos gyventojų gaunamos pajamos. Beveik 11 proc. apklaustų gyventojų nuomone, nemažą dalį problemų būtų galima išspręsti aktyvios vietos gyventojų veiklos pagalba.

Išsakyti vietos gyventojų poreikiai padėjo vietos veiklos grupei susidaryti pilnesnę realios teritorijos situacijos vaizdą. Situacijos ir poreikių analizė buvo užbaigta SSSG analize, kurioje akcentuojami ir išskiriami esminiai, šios teritorijos ateities planavimui svarbūs aspektai.

Vadovaujantis situacijos analizės rezultatais VVG formulavo prioritetus, priemones, vertino jų svarbą ir galimą poveikį sprendžiant kraštui aktualias problemas bei sukuriant naujas galimybes plėtrai.

III. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS SSGG ANALIZĖ

<i>Stiprybės</i>	<i>Silpnybės</i>
1. Gera geografinė padėtis, patogus susisiekimas (Sūduvos VVG teritoriją kerta automagistralė Via Baltica, geležinkelis Rail Baltic Vilnius – Karaliaučius, Sankt Peterburgas – Varšuva).	1. Esami turizmo išteklių tinkamai neparengti lankymui (dviračių takai neatitinka keliamų reikalavimų, vandens telkiniai nepritaikyti vandens trasoms rengti, nesutvarkytos vandens telkinių pakrantės, nėra priėjimo, nėra nuorodų ir nepateikiama informacija, kaip pasiekti įvairius lankytinus objektus).
2. Daugiau nei pusę VVG teritorijos sudaro miškingos vietovės (miškai tinkami komercinei paukščių medžioklei organizuoti, pramoginei rekreacijai, poilsiui gamtoje bei kitoms poilsio formoms).	2. Paslaugų sferos įmonių trūkumas neužtikrina turizmo plėtrai reikalingų pramogų ir paslaugų pasiūlos.
3. Tolygus kaimo bendruomenių tinklas visose VVG teritorijos seniūnijose sudaro palankias sąlygas vieningam problemų sprendimui ir greitam informacijos pasikeitimui.	3. Kaimo gyventojai neturi galimybių organizuoti geros kokybės renginius bei susipažinti su pageidaujama literatūra dėl prastos kultūros namų ir bibliotekų materialinės bazės.
4. Netoli yra antras pagal dydį Lietuvos miestas Kaunas (37 km) ir vidutinio didumo miestas Marijampolė (20 km), kurių gyventojai galėtų būti potencialiais lankytojais/turistais.	4. Vaikų ir jaunimo užimtumo centrų trūkumas neužtikrina jaunimo socializacijos procesų.
5. Yra ekologinių ūkių (pieno, vaistažolių, daržovių), trys žemės ūkio bendrovės (Sasnavos, Smilgių, Tautkaičių). Jų veikla sudaro galimybes ateityje sėkmingai plėtoti ekologinį ūkininkavimą.	5. Didelės dalies kaimo vietovių gyventojai susiduria su geriamojo vandens kokybės problemomis. Tai sąlygoja ir nepakankama vandentiekio sistemos aprėptis, ir esama sistemos būklė. Analogiška yra ir kanalizacijos sistemos situacija.
6. Pradedami atgaivinti senieji amatai (kalvystė, skiedrų pjovimas, keramika).	6. Sudėtinga pritraukti ES ir kitas užsienio bei nacionalines lėšas dėl įgūdžių, rengiant ir administruojant projektus, trūkumo.
7. Per Sūduvos VVG teritoriją eina dujotiekis, kuris sudaro galimybę kiekvienam gyventojui naudotis moderniu kuro šaltiniu.	7. Prasta kelių infrastruktūros būklė apsunkina turistų ir lankytojų patekimą prie turistinių objektų.
8. Bendradarbiavimas su olandų ir vokiečių bendruomenėmis bei labdaros fondu sudaro sąlygas sėkmingam tarptautiniam bendravimui ir užsienio investicijų pritraukimui į Sūduvos VVG teritoriją.	8. Pasenusi melioracijos sistema trikdo kaimo gyventojų gyvenamąją aplinką, o dėl sezoninių paviršinio vandens sukeliama potvynių žmonės patiria nuolatinius materialinius nuostolius.
9. Dėl Marijampolės ir Kazlų Rūdos savivaldybėse esančių stambių pramonės įmonių veiklos, Sūduvos VVG teritorijoje yra palyginti maža bedarbystė.	9. Trūksta tinkamai įrengtų poilsio aikštelių, kurios sudarytų sąlygas lankytojams/turistams pailsėti gamtoje prie turizmo traukos objektų.
10. Sūduvos VVG teritorijoje gausu išnaudotinių turistų traukos (Sasnavos aerodromas; Tautkaičių klotimo teatras) ir kultūros paveldo objektų (Antanavo koplytėlė, Višakio Rūdos seniausia medinė bažnyčia	10. Dauguma kultūros paveldo objektų yra vietinės reikšmės. Taip pat nėra tinkamų galimybių eksponuoti kraštotyros medžiagos, kitų etnografinių eksponatų.

Lietuvoje, Sasnavos bažnyčia ir parapijos namai, A. Gustaičio tėviškė Obelinėje, Nendrių senkapiai; karinio paveldo objektai – VŠĮ „Judrės parkas“).	
--	--

	<i>Galimybės</i>	<i>Grėsmės</i>
1.	P (Political – Politiniu aspektu) Stiprėjanti regioninė politika skatins ir sudarys palankias prielaidas atskleisti bei efektyviai panaudoti unikalius VVG teritorijos plėtros išteklius, o Šengeno sutarties įgyvendinimas atvers galimybes tiesiogiai bendradarbiauti su kaimyniniais regionais.	P (Political – Politiniu aspektu) ES diegiama sudėtinga kaimo plėtros politika, reikalaujanti realizuoti Leader metodą ir ypač iniciatyvos rėmimo „iš apačios į viršų“ principą, gali tapti neišsprendžiamu uždaviniu šalies ir vietos politikams bei lyderiams.
2.	E (Economic – Ekonominis aspektu) Eurointegracijos procesas teigiamai paveiks vietos ūkio plėtrą, nes teritorijos konkurencingi ūkiai ir verslo įmonės turės galimybę gauti paramą aplinkosaugos priemonėms įgyvendinti, technologiniam atsilikimui sumažinti ir ekonominiam efektyvumui didinti. Atviros Europos šalių rinkos skatins vietos ūkio dalyvius kooperuoti savo veiklą ir aktyviai įsijungti į tarptautinį darbo pasidalinimą.	E (Economic – Ekonominis aspektu) Atvirumas globalioms ekonominėms tendencijoms nuolat didins vietos ūkio nestabilumą ir pažeidžiamumą. Sparčiai šalyje augančios gamybos išteklių kainos ir stiprėjanti darbo jėgos konkurencija sumažins vietos ūkinių subjektų turimus pranašumus. Ribotos galimybės konkuruoti ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumas gali stabdyti vietos ūkio plėtrą, neigiamai paveikti kitas kaimo funkcijas.
3.	S (Social – Socialiniu aspektu) Augantis nacionalinės politikos dėmesys kaimo plėtros socialiniams aspektams bei ES paramos lėšų „investavimas“ į socialinių santykių tobulinimą ir solidarumo įgyvendinimą, žmogiškuosius išteklius ir profesinės patirties bei įgūdžių ugdymą, leis realiai sumažinti kaimo gyventojų socialinių grupių pažeidžiamumą ir įveikti dalies kaimo gyventojų socialinį pasyvumą.	S (Social – Socialiniu aspektu) Netolygi šalies regionų plėtra ir net tarptautiniu lygiu vykstanti darbo jėgos konkurencija gali lemti masišką darbingų bei aktyvių kaimo gyventojų migraciją (ypač jaunimo) ir pažeisti kaimo vietovių gyvybingumą. Kaimo socialinių išteklių mažėjimas ir „niekam nereikalingų“ kaimo gyventojų (ilgalaikių bedarbių, priklausomybės ligomis sergančiųjų ir kt.) santykinis augimas gali dar labiau skaldyti vietos bendruomenę, skatinti nepageidaujamus reiškinius.
4.	T (Technological – Technologiniu aspektu) Komunikacinių technologijų progresas ir plačiajuosčio interneto ryšio kaimo vietovėse sklaida (RAIN projekto įgyvendinimas) „mažins“ teritorijos gyvenviečių geografinį atokumą ir sukurs geresnes ūkinės veiklos ir bendruomeniškumo stiprinimo prielaidas.	T (Technological – Technologiniu aspektu) Pasaulinėje rinkoje besiformuojanti žemės ūkio, maisto produktų ir energetinių augalų ilgalaikio brangimo tendencija gali didinti vietos žemdirbių interesą taikyti industrinius žemės ūkio produkcijos gamybos metodus ir mažiau dėmesio kreipti į galimybę ekologiškai ūkininkauti bei saugoti savo žemės valdų biologinę įvairovę.

5.	<p>L (Legal – Teisiniu aspektu) Darnaus vystymosi prioritetas, įtvirtintas ES ir nacionalinės plėtros programiniuose dokumentuose (įskaitant kaimo plėtrą), aplinkosaugos ir socialinės apsaugos teisės aktuose, sudarys palankias sąlygas vietos subalansuotai plėtrai ir taps barjeru savanaudiškiems veiksams ir/arba interesų grupių piktnaudžiavimui savo užimama padėtimi.</p>	<p>L (Legal – Teisiniu aspektu) Dideli sanitariniai, darbų saugos ir kitokio pobūdžio normatyviniai reikalavimai, keliami verslui, bei nedidelės verslininkus baudžiančių institucijų teisės sušvelninti savo keliamus reikalavimus, įvertinus konkrečią kaimo verslo situaciją, gali mažinti ūkininkų ir kitų kaimo gyventojų motyvaciją imtis ne su žemės ūkiu susijusio verslo.</p>
6.	<p>E (Environmental – Aplinkos aspektu) Stiprėjantis šalies visuomenės bendras kultūrinis išprusimas ir sąmoningumas aplinkosaugos srityje, taip pat besiplečiantis turizmo verslas bei auganti ekologiškos produkcijos paklausa skatins plėtoti kultūros, rekreacijos, aplinkosaugos ir kitas šiuolaikines kaimo funkcijas, atskleis gyventojams vietos kultūros ir gamtos išteklių tikrąją vertę, didins jų suinteresuotumą saugoti unikalius vietos išteklius.</p>	<p>E (Environmental – Aplinkos aspektu) Kazlų Rūdos miesto plėtra ir kaimo vietovių industrializacija gali sudarkyti teritorijos kraštovaizdžio gražiausias vietas ir pažeisti kaimo vietovių ekologinį stabilumą. Vis didesnio dėmesio reikalauja kintančio pasaulio klimato poveikis, kuris gali būti neigiamas vietos ūkiui ir gamtai.</p>
7.	<p>Eq (Equality – Lygybės aspektu) Kaimo bendruomenių skatinimo ir įgalinimo politika bei socialinių paslaugų decentralizavimas sudarys palankias sąlygas ugdyti kaimo gyventojų socialinį solidarumą ir atskleisti nelygybę patiriančių kaimo gyventojų grupių specifinius poreikius, skatins ieškoti šių grupių atstovų įtraukimo į visavertį gyvenimą priemonių.</p>	<p>Eq (Equality – Lygybės aspektu) Šalies ūkio technologinė pažanga, įskaitant naujausias informacines technologijas, taip pat šalies bendras švietimo, mokslo ir kultūros progresas gali formuoti naujus socialinės atskirties barjerus kaime. Be to, išgalėjusi visuomenės tradicija kaimą traktuoti kaip paramos gavėją gali skatinti kaimo gyventojų išlaikytinių mentalitetą, kuris trukdytų išvelgti ir realizuoti specifinius kaimo plėtros privalumus.</p>
8.	<p>E (Educational - Švietimo ir mokymo aspektu) Nauju programavimo laikotarpiu didelės lėšos yra skiriamos finansuoti kaimo gyventojams reikalingų naujų profesinių žinių bei darbo įgūdžių įgijimą. Tai leidžia teritorijoje realiai įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą principą bei užtikrinti naujovių sklaidą, kuri žinių visuomenėje tampa viena svarbiausių sėkmingos plėtros sąlygų.</p>	<p>E (Educational – Švietimo ir mokymo aspektu) Sudėtinga ir nelanksti, į kaimo specifinius poreikius neatsižvelgianti kaimo gyventojų profesinės kvalifikacijos tobulinimo sistema gali komplikuoti kaimo plėtrai labai svarbių naujovių sklaidą ir tapti neįveikiamu barjeru formuojant mokymosi visą gyvenimą sistemą.</p>
9.	<p>M (Market – Rinkos aspektu) Rinka vis labiau taps globali ir stiprės jos vaidmuo vietos plėtrai. Vietos plėtros perspektyvos požiūriu svarbios yra šios globalios rinkos pokyčių tendencijos: nuolat augančios kuro kainos didins atsinaujinančio kuro gamybos mastus ir efektyvumą, augs</p>	<p>M (Market – Rinkos aspektu) Prekybos kapitalo koncentracija ir šios sferos labai spartus modernizavimas tarptautiniu ir šalies mastu iškels labai didelius reikalavimus parduodamai vietos produkcijai. Reikalavimai tiksliai pagal grafiką teikti sutartus aukštos kokybės ir</p>

	žemės ūkio ir maisto produktų kainos bei dides vartotojų poreikis geros kokybės „regionų“ ir „natūraliems“ produktams, taip pat unikaliems, atitinkantiems vietos amatų tradicijas rankų darbo gaminiams.	didelius produkcijos kiekius taps įprasta sandorių praktika. Jei vietos produkcijos gamintojai pavėluos kooperuotis arba nesukurs alternatyvių regioninių rinkodaros ir pardavimo sistemų, produkcijos kanalų monopolizavimas aprėps ir vietos produkcijos pardavimą, o tai stabdys vietos ūkio plėtrą.
10.	B (Business change - Verslo pokyčių aspektu) Vietos verslo pokyčius labiausiai lemia besikeičianti vartotojų elgsena ir šiuolaikiškų technologijų pažanga, todėl žinant vartotojų augantį susidomėjimą ne masinės gamybos, o specifiniais regionų produktais bei šiuolaikiškų technologijų galimybes ekonominiu požiūriu efektyviai gaminti nedidelius produkcijos kiekius, galima prognozuoti, kad vietos verslas ateityje vis labiau sieks į rinką pateikti kuo daugiau unikalių produktų, taip susikurdamas savo produkcijai „rinkos nišą“, užsitikrins saugią perspektyvą.	B (Business change - Verslo pokyčių aspektu) Vietos ūkio plėtra vis labiau taps susijusi ir priklausoma nuo Kazlų Rūdos miesto plėtros, todėl labai galimas miesto verslo interesų dominavimas ir savo plėtros problemų sprendimas kaimo vietovių sąskaita. Pavyzdžiui, į kaimo vietas vis dažniau gali būti perkeliama didele gamtos tarša pasižyminti gamyba. Ilgalaikės perspektyvos požiūriu, toks vietos verslo plėtros modelis gali užkirsti kelią perspektyvioms plėtros kryptims (rekreacinių paslaugų, turizmo ir pan. plėtrai) bei pažeisti darnaus vystymosi nuostatas.
11.	Et (Ethical – Etiniu aspektu) Spartūs visuomenės pokyčiai skatins natūralią kaimo gyventojų reakciją telktis ir kartu ieškoti naujų gyvenimo stabilumo „atramos taškų“. Tai lems tolesnį kaimo bendruomenių skaičiaus augimą, vietos patriotizmo stiprėjimą ir tapatumo paiešką.	Et (Ethical – Etiniu aspektu) Stiprūs teritorijos plėtros impulsai, kuriuos lemia išorės aplinka, gali dezorganizuoti VVG teritorijos bendruomenę iki tokio laipsnio, kai ji taps nepajėgi iškelti viešai diskusijai ir spręsti ilgalaikės plėtros problemas ir viešąjį gyvenimą pakeis administravimas bei nuolatinė įvairių interesų grupių konkurencinė kova.
12.	R (Regulations – Taisyklių aspektu) ES ir nacionalinės paramos teikimo tvarka numato didelius išteklius skirti kaimo gyvenimo kokybei gerinti, finansinę paramą koncentruojant į kaimų atnaujinimą. Leader metodo įgyvendinimas ir kiti paramos teikimo horizontalūs reikalavimai skatins novatorišką, šiuolaikišką ir subalansuotą kaimo plėtrą bei atskleis iniciatyvų „iš apačios į viršų“ reikšmę.	R (Regulations – Taisyklių aspektu) Paramos kaimo plėtrai teikimo tvarka kelia griežtus administravimo ir partnerystės reikalavimus bei numato kaimo gyventojų verslumo stiprėjimą ir iniciatyvos „iš apačios į viršų“ augimą. Jei minėti reikalavimai nebus įvykdyti, į gyvenimo kokybės kaime problemų sprendimą nepavyks įtraukti platesnių kaimo gyventojų sluoksnių ir tai turės neigiamos įtakos sprendimų kokybei bei visam kaimo plėtros procesui.

IV. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS PLĖTROS VIZIJA, PRIORITETAI, PRIEMONĖS IR VEIKLOS SRITYS

Atlikta dabartinės VVG teritorijos socialinės ir ekonominės būklės ir ateities tendencijų strateginė analizė teikia pagrindą Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos vizijai, prioritetams, jų tikslams bei įgyvendinimo priemonėms formuluoti.

4.1. Sūduvos VVG teritorijos vizija

Sūduvos VVG teritorijos vizija iki 2020 m.

Sūduvos krašte rūpinamasi kiekvieno žmogaus gerove, saugojamas natūralus miškingas kraštovaizdis, puoselėjamos tradicijos, ugdomas bendruomeniškumas ir plėtojami kaimo verslai.

VVG suformulavo teritorijos viziją – tai norimas ateities vaizdas. Jame buvo svarbu atspindėti teritorijos plėtrai svarbius elementus. Atsižvelgiant į Europos Sąjungos ir Lietuvos plėtros politikos pagrindines kryptis. Vizijoje atsispindi žmogiškojo potencialo stiprinimas, aplinkos saugojimas ir krašto identiteto išlaikymas, puoselėjant jo tradicijas.

4.2. Strategijos prioritetai ir priemonės

I prioritetas. KAIMO VIETUVIŲ INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS IR AMATŲ PLĖTROS SKATINIMAS

Tikslas. Kurti patrauklią aplinką gyventi ir dirbti kaimo vietovėse turint patrauklesnius ir modernesnius kaimus, gerinti gyvenimo kokybę.

Numatomas poveikis. Padidės VVG teritorijos kaimo vietovių patrauklumas tiek vietos gyventojams, tiek svečiams. Turimi gausūs vietos išteklių bus panaudojami darniai teritorijos plėtrai.

1.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra

Tikslas. Gerinti Sūduvos VVG teritorijos kaimo vietovių estetinį vaizdą, tvarkyti ir atnaujinti viešąją infrastruktūrą.

Numatomas poveikis. Investavus į kaimo vietovių infrastruktūros sutvarkymą, vietos gyventojai turės daugiau galimybių visaverčiam gyvenimui ir visuomeninei veiklai. Viešosios infrastruktūros tvarkymo projektai pagerins gyvenimo kaimo vietovėse kokybę.

1.2 priemonė. Kaimo turizmo veiklos skatinimas

Tikslas. Didinti kaimo turizmo paslaugų patrauklumą, plėtojant krašto amatus kaimo turizmo sodybose.

Numatomas poveikis. Teritorijoje veikiančiose kaimo turizmo sodybose lankytojams bus suteikiamos galimybės susipažinti su šio krašto senaisiais amatais, bus išsaugotos jų technologijos ir atgaivintos senosios amatų tradicijos.

II prioritetas. KULTŪROS TRADICIJŲ PUOSELĖJIMAS IR BENDRUOMENIŠKUMO SKATINIMAS

Tikslas. Stiprinti vietos socialinį konkurencingumą, išsaugant krašto savitumą ir tradicijas.

Numatomas poveikis. Padidėjęs vietos gyventojų sutelktumas ir aktyvumas sudarys prielaidas ryšių su savo kraštu sustiprėjimui. Tai paskatins didesnę jaunų žmonių dalį likti savo gimtinėje, sumažins kaimo vietovių depopuliaciją, susijusią su migracija. Aktyvi organizacijų veikla skatins domėjimąsi savo kraštu ir tradicijų puoselėjimą.

2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ugdymas, dalijimasis gerąja patirtimi

Tikslas. Stiprinti žmonių ir bendruomenių gebėjimus plėtoti gyvybingą aplinką, skatinti įvairių teritorijos organizacijų aktyvią veiklą ir bendradarbiavimą.

Numatomas poveikis. Vykdamt patirties sklaidos projektus, sustiprės įvairių teritorijoje ir už jos ribų veikiančių nevyriausybinių organizacijų tarpusavio ryšiai. Daugiau vietos gyventojų išitrauks į aktyvią visuomeninę veiklą, suaktyvės naujai išsikūrusių kaimo bendruomenių veikla. Sumažės atotrūkis tarp skirtingų gyventojų kartų, jaunimas vis plačiau įsijungs į vietos gyvenimą.

2.2 priemonė. Krašto tradicijų puoselėjimas

Tikslas. Išsaugoti Sūduvos krašto tradicijas ir perduoti jaunajai kartai, ugdyti vietos gyventojų sąmoningumą, puoselėjant ir reprezentuojant krašto tradicijas.

Numatomas poveikis. Sustiprės vietos gyventojų tapatumo jausmas, padidės jaunų žmonių susidomėjimas krašto tradicijomis. Rengiamos Sūduvos krašto tradicinės šventės paskatins visas gyventojų kartas domėtis ir prisidėti prie tradicijų puoselėjimo.

4.1 lentelė. Sūduvos VVG strategijos prioritetų, priemonių ir veiklos sričių aprašymas

I prioritetas. KAIMO VIETOVĖJŲ INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS IR AMATŲ PLĖTROS SKATINIMAS		
1.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra		
<p>Tinkamos finansuoti išlaidos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Išlaidos, skirtos kaimo estetiniam gerbūviui kelti (pvz., fasadų dažymui, stogų perdengimui, langų keitimui ir pan.); 2. Viešosios infrastruktūros sukūrimas ir gerinimas; 3. Pastatų atnaujinimas ir pritaikymas visuomenės poreikiams; 4. Tradicinių amatų centrų įkūrimas (įskaitant tradicinių amatų technologinės linijos sukūrimą, tradicinių amatų prekyvietės įrengimą, tradicinių amatų mokymo patalpų įkūrimą); 5. Statybinių medžiagų įsigijimas pagal Žemės ūkio ministerijos nustatytus normatyvinius įkainius vykdant statybas ūkio būdu. 6. Bendrosios išlaidos; 7. Projekto viešinimo išlaidos. 		
Paramos intensyvumas: iki 90 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų.		
<p>Maksimali paramos suma 1 projektui:</p> <p>1.1.1 veiklos sritis – iki 690 tūkst. Lt</p> <p>1.1.2 veiklos sritis – iki 150 tūkst. Lt</p>		
<p>Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai (1.1.1 – 1.1.2 veiklos sritims):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pareiškėjas turi atitikti bendrąsias nuostatas ir reikalavimus, nustatytus Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos I priedo II ir III skyriuose; 2. Projektas turi atitikti priemonės, pagal kurią prašoma paramos, tikslus; 3. Projekto veikla ir su juo susijusios investicijos privalo būti įgyvendinamos kaimo vietovėje; 4. Projektas turi būti viešas (ne pelno). 		
<p>Prioritetiniai kriterijai (1.1.1 – 1.1.2 veiklos sritims):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projektas apima kultūros paveldo objektų, įtrauktų į nekilnojamų kultūros vertybių sąrašą, atnaujinimą ((iš)saugojimą, restauraciją, renovaciją ir pa(si)keitimą); 2. Pareiškėjas – kaimo bendruomenė; 3. Prašoma paramos tradicinių amatų centro kūrimui. 		
Veiklos sritis	Projektų idėjos	Paramos gavėjai

1.1.1. Viešosios infrastruktūros gerinimas	Geriamojo vandens kokybės gerinimo projektai Kanalizacijos trasų rekonstrukcija ir remontas Aikštelių poilsiu, sportui įrengimas; prieigų prie vandens tvarkymas; šaligatvių tvarkymas	Savivaldybės ir jų institucijos; Kaimo bendruomenės ir kitos NVO
1.1.2. Kaimo bendruomenių ir kitų viešosios paskirties pastatų ir patalpų remontas, jų materialinės bazės stiprinimas	Bendruomenių patalpų sutvarkymas, pritaikymas visuomenės poreikiams; kultūros namų remontas, jų materialinės bazės stiprinimas	Kaimo bendruomenės ir kitos NVO; Savivaldybės ir jų institucijos;
1.2 priemonė. Kaimo turizmo veiklos skatinimas		
<p>Tinkamos finansuoti išlaidos:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekto reikmėms skirtų pastatų ir (arba) statinių statyba bei rekonstrukcija, įskaitant statybinių medžiagų įsigijimą ir darbus ūkio būdu pagal ŽŪM patvirtintus normatyvinius įkainius; 2. Naujos technikos, technologinių įrenginių, įrangos, įskaitant kompiuterinę ir programinę įrangą, skirtos projekto reikmėms įsigijimas; 3. Infrastruktūros kūrimas: <ol style="list-style-type: none"> a) verslo infrastruktūros (apšvietimas, privažiavimas, kanalizacijos sistema ir kt.); b) nedidelės informacinės infrastruktūros (informaciniai standai, turistinių vietų nuorodos ir kt.); c) rekreacinės infrastruktūros (prieiga prie gamtos objektų, nedidelio masto apgyvendinimo paslaugos, pakrančių tvarkymas ir kt.); 4. Kaimo turizmo paslaugų teikimo rinkodara, plėtra (internetu svetainės sukūrimas ir kt.); 5. Bendrosios išlaidos (iki 10 proc.) visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų); 6. Projekto viešinimo išlaidos. 		
Paramos intensyvumas iki 50 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų		
Maksimali paramos suma 1 projektui – 60 tūkst. Lt		
<p>Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pareiškėjas turi atitikti bendrąsias nuostatas ir reikalavimus, nustatytus Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 m. programos I priedo II ir III skyriuose; 2. Pareiškėjas privalo turėti reikiamą kvalifikaciją; 3. Pareiškėjas verslo plane turi įrodyti, kad ūkio subjektas atitinka ekonominio gyvybingumo kriterijų; 4. Projektas turi būti įgyvendinamas kaimo vietovėje, kurioje gyvena ne daugiau kaip 6000 gyventojų. 		
<p>Prioritetiniai atrankos kriterijai</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pareiškėjas nėra gavęs Bendrijos investicinės paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai 2. Pareiškėjas vykdo ekonominę ir (arba) profesinę veiklą kaimo vietovėje ne mažiau kaip 2 m. iki paraiškos pateikimo; 3. Pareiškėjas yra ūkininkas iki 40 m. amžiaus 4. Projekte numatyta įdiegti inovaciją 		

5. Projektas įgyvendinamas šalia turizmo maršrutų 6. Projektas, kurio vidinė gražos norma yra didesnė 7. Projektas, kuriame numatyta amatų plėtra		
Veiklos sritis	Projektų idėjos	Paramos gavėjai
Kaimo turizmo skatinimas, įskaitant amatų plėtrą kaimo turizmo sodybose	Amatų plėtros kaimo turizmo sodybose projektai	Ūkininkai; Kaimo gyventojai
II prioritetas. KULTŪROS TRADICIJŲ PUOSELĖJIMAS IR BENDRUOMENIŠKUMO SKATINIMAS		
2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ugdymas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi		
Tinkamos finansuoti išlaidos: 1. Naujos įrangos, įrenginių, įrankių, technikos, mechanizmų, baldų, kitos įrangos, kompiuterinės įrangos ir programų, kitos elektroninės, skaitmeninės technikos, kitų prekių, tiesiogiai susijusių su vietos projekto įgyvendinimu, įsigijimas; 2. Darbai ir paslaugos; 3. Statybinių ir kitų medžiagų įsigijimas; 4. Informavimo ir viešinimo priemonių, susijusių su įgyvendinamu vietos projektu, pirkimo; 5. Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais vietos projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais, kai tokios paslaugos nėra tęstinė ar periodinė veikla, susijusi su pareiškėjo įprastine veikla ir išlaidomis, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę) išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų įsigijimo išlaidos. Finansuojama iki 10 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų. Ne daugiau kaip 5 proc. tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų gali būti skirta verslo planui parengti ir konsultuoti verslo plano įgyvendinimo klausimais (taikoma pelno projektams).		
Paramos intensyvumas iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų.		
Maksimali parama 1 projektui – 40 tūkst. Lt		
Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai: 1. Pareiškėjas tvarko buhalterinę apskaitą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytus reikalavimus; 2. Pareiškėjas yra registruotas ir veikia kaimo vietovėje, t.y. vietovėje, kurioje gyvena iki 6 tūkst. gyventojų; 3. Pareiškėjo projektas atitinka strategijos prioriteto ir priemonės, pagal kurią teikiamas projektas, tikslus; 4. Projekto veikla ir su juo susijusios investicijos įgyvendinamos kaimo vietovėje (vietovėje, kurioje gyvena iki 6 tūkst. gyventojų);		
Prioritetiniai atrankos kriterijai: 1. Projektas vykdomas su partneriais (kaimo bendruomenėmis, NVO ir pan.) 2. Projektas, skatinantis socialinių paslaugų plėtrą ir mažinantis socialinę atskirtį kaime 3. Pareiškėjas – kaimo bendruomenė		

Projektų idėjos:	Pasikeitimas gerąja veiklos patirtimi, kaimo lyderių ugdymas; bendruomeniškumo ugdymo / skatinimo projektai; socialinės integracijos projektai, bendradarbiavimo tarp įvairių organizacijų projektai ir kt.
Paramos gavėjai:	Kaimo bendruomenės ir kitos NVO, jų asociacijos
2.2 priemonė. Krašto tradicijų puoselėjimas	
Tinkamos finansuoti išlaidos:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Naujos įrangos, įrenginių, įrankių, technikos, mechanizmų, baldų, kitos įrangos, kompiuterinės įrangos ir programų, kitos elektroninės, skaitmeninės technikos, kitų prekių, tiesiogiai susijusių su vietos projekto įgyvendinimu, įsigijimas; 2. Darbai ir paslaugos; 3. Statybinių ir kitų medžiagų įsigijimas; 4. Informavimo ir viešinimo priemonių, susijusių su įgyvendinamu vietos projektu, pirkimo; 5. Bendrosios išlaidos – atlyginimas inžinieriams, architektams, konsultantams ir ekspertams, konsultuojantiems techniniais, technologiniais, ekonominiais ir organizaciniais vietos projekto rengimo ir įgyvendinimo klausimais, taip pat statinio projekto rengimo (įskaitant ekspertizę) išlaidos, projekto techninio tyrimo, patentų ir licencijų įsigijimo išlaidos. Finansuojama iki 10 proc. visų tinkamų finansuoti vietos projekto išlaidų. 	
Paramos intensyvumas iki 80 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų.	
Maksimali parama 1 projektui – 40 tūkst. Lt	
Paramos gavėjų tinkamumo kriterijai:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Pareiškėjas tvarko buhalterinę apskaitą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatytus reikalavimus; 2. Pareiškėjas yra registruotas ir veikia kaimo vietovėje, t.y. vietovėje, kurioje gyvena iki 6 tūkst. gyventojų; 3. Pareiškėjo projektas atitinka strategijos prioriteto ir priemonės, pagal kurią teikiamas projektas, tikslus; 4. Projekto veikla ir su juo susijusios investicijos įgyvendinamos kaimo vietovėje (vietovėje, kurioje gyvena iki 6 tūkst. gyventojų); 	
Prioritetiniai atrankos kriterijai:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektas vykdomas su partneriais (kaimo bendruomenėmis, NVO ir pan.); 2. Projektas, skatinantis socialinių paslaugų plėtrą ir mažinantis socialinę atskirtį kaime; 3. Pareiškėjas – kaimo bendruomenė; 	
Projektų idėjos:	Tradicinių renginių ir švenčių organizavimas, šeimos tradicijų puoselėjimas, sveikos gyvensenos projektai, kultūros paveldo išsaugojimo projektai ir kt.
Paramos gavėjai:	Kaimo bendruomenės ir kitos NVO, jų asociacijos

4.3. Strategijos prioritetų suderinamumas su savivaldybių, regioniniais ir nacionaliniais prioritetais

Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategija 2007-2013 metams (toliau – Strategija) parengta siekiant geriau koordinuoti LEADER metodo įgyvendinimą Kazlų Rūdos sav. ir Marijampolės sav. Sasnavos seniūnijos kaimiškose vietovėse.

Strategija parengta atsižvelgiant į šių nacionalinių, Marijampolės regiono ir Kazlų Rūdos ir Marijampolės savivaldybių plėtrą reglamentuojančių strateginio planavimo dokumentų nuostatas:

1. Valstybės ilgalaikės raidos strategija, patvirtinta LR Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187;
2. Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m. strategija, patvirtintą LR Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 853;
3. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija (2003 m.);
4. Regioninės politikos iki 2013 m. strategija (patvirtinta 2005 m.);
5. Lietuvos ES struktūrinių fondų panaudojimo 2007-2013 m. strategija ir ją įgyvendinančios Sanglaudos skatinimo, Ekonomikos augimo, Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos;
6. Lietuvos 2007–2013 m. kaimo plėtros strategija bei Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programa;
7. Marijampolės regiono plėtros 2006 – 2013 metų planas;
8. Kazlų Rūdos savivaldybės (2004-2012 metų) ir Marijampolės rajono savivaldybės (iki 2010 metų) strateginiai plėtros planai.

Strategijoje nustatyti prioritetai atitinka iš esmės pagrindinius nacionalinio, regioninio ir vietos savivaldybės lygmens strateginio planavimo dokumentuose nurodytus prioritetus bei tikslus, o VVG siūlomos priemonės papildo arba atitinka nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios įgyvendinamas priemones.

Lyginant Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetus ir priemones su nacionaliniais prioritetais, reikia pažymėti, kad Strategija prisideda prie daugelio Valstybės ilgalaikės raidos, Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 m., Nacionalinės darnaus vystymosi, Regioninės politikos iki 2013 m. strategijų prioritetų bei jų tikslų įgyvendinimo.

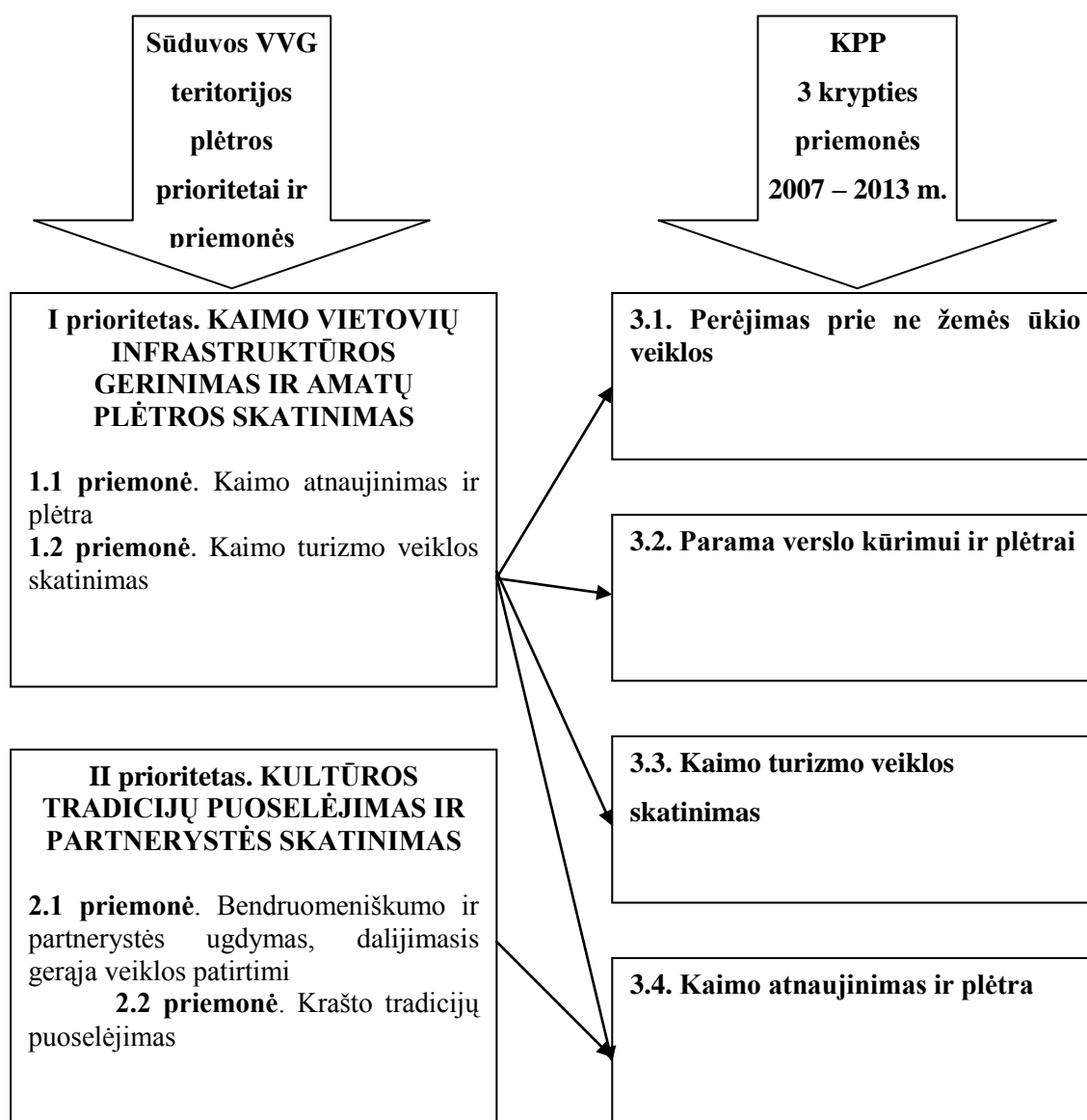
Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetai dera su šiais Valstybės ilgalaikės raidos strategijos prioritetais:

1. Žinių visuomenė (apima švietimo, gyventojų kompetencijos, savivaldos, kultūros ir kitas kryptis)

2. Konkurencinga ekonomika (apima pramonės ir verslo, žinių ekonomikos ir elektroninio verslo, kaimo ir žemės ūkio plėtros, regionų plėtros ir turizmo kryptis)

3. Saugi visuomenė (apima aplinkos apsaugos, viešojo saugumo, socialinės apsaugos, sveikatos apsaugos, užsienio politikos ir teisėkūros kryptis)

Lyginant Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetus ir priemones su nacionaliniais kaimo plėtros prioritetais, reikia pažymėti, kad Strategija ženkliai prisidėtų prie Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos 3 krypties „Gyvenimo kokybė kaime ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonių įgyvendinimo (4.1 pav.).

4.1 pav. Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007–2013 m. prioritetų ir priemonių suderinamumas su Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos 3 krypties „Gyvenimo kokybė ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ priemonėmis

Strategija taip pat papildo ir Lietuvos ES struktūrinių fondų panaudojimo 2007-2013 metams strategijos 3 pagrindinius prioritetus: „Gyvenimo kokybė ir sanglauda“, „Konkurencinga

ekonomika“, „Produktyvūs žmogiškieji ištekliai žinių visuomenei“, kurių bus siekiama trimis veiksmų programomis (Sanglaudos skatinimo, Ekonomikos augimo, Žmogiškųjų išteklių plėtros).

Įgyvendinant Sanglaudos skatinimo veiksmų programą, yra siekiama geriau išnaudoti vietos potencialą, teikti kokybiškas ir prieinamas viešąsias paslaugas, išsaugoti ir gerinti aplinkos kokybę. Prie šios veiksmų programos tikslų realizavimo prisideda Strategijos 1-asis prioritetas „**Kaimo vietovių infrastruktūros gerinimas ir amatų plėtros skatinimas**“, kuris bus įgyvendinamas „Kaimo atnaujinimo ir plėtros“ priemone.

Įgyvendinant Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą yra siekiama pritraukti ir išlaikyti žmones darbo rinkoje, skatinti aktyvesnį mokymąsi visą gyvenimą, plėtoti aukščiausios kvalifikacijos darbo jėgą. Šios veiksmų programos tikslus taip pat iš dalies atitinka Sūduvos VVG strategijos 2-asis prioritetas „**Kultūros tradicijų puoselėjimas ir partnerystės skatinimas**“, kuris bus įgyvendinamas priemonėmis „Bendruomeniškumo ir partnerystės ugdymas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi“ ir „Krašto tradicijų puoselėjimas“.

Įgyvendinant Ekonomikos augimo veiksmų programą, yra siekiama didinti aukštos pridėtinės vertės verslo lyginamąją dalį Lietuvos ūkyje, sudaryti palankią aplinką smulkiąjam ir vidutiniam verslui bei inovacijoms ir efektyvinti ekonominę infrastruktūrą. Prie šios veiksmų programos tikslų realizavimo prisideda iš dalies 1-ojo Sūduvos VVG strategijos prioriteto „**Kaimo vietovių infrastruktūros gerinimas ir amatų plėtros skatinimas**“ priemonė „Kaimo turizmo veiklos skatinimas“.

4.2 lentelėje parodytas Sūduvos VVG integruotos plėtros strategijos prioritetų ir priemonių suderinamumas su Kazlų Rūdos savivaldybės 2004-2012 metų ir Marijampolės rajono savivaldybės iki 2010 metų plėtros planų prioritetais ir jų tikslais.

Abu Strategijos prioritetai ir priemonės atitinka arba papildo visus tris Kazlų Rūdos savivaldybės plėtros plano 2004-2012 m. prioritetus: „**Pažangios, sąmoningos ir iniciatyvios visuomenės plėtra**“ (1 prioritetas), „**Saugios, švarios, sveikos ir patogios aplinkos plėtra**“ (2 prioritetas), „**Ūkio veiklų, didinančių savivaldybės patrauklumą ir konkurencingumą, plėtra**“ (3 prioritetas) ir atskirus Kazlų Rūdos savivaldybės plėtros prioritetų tikslus.

4.2 lentelė. Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetų ir priemonių suderinamumas su Kazlų Rūdos savivaldybės 2004-2012 m. plėtros plano prioritetais ir jų tikslais

Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetai ir priemonės

1 prioritetas. KAIMO VIETŲVIŲ INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS IR AMATŲ PLĖTROS SKATINIMAS

1.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra
1.2 priemonė. Kaimo turizmo veiklos skatinimas

Kazlų Rūdos savivaldybės strateginio plėtros plano 2004-2012 m. prioritetai ir tikslai

2 prioritetas. SAUGIOS, ŠVARIOS, SVEIKOS IR PATOGIOS APLINKOS PLĖTRA

1 Tikslas: Vystyti sveikatos ir socialinių paslaugų infrastruktūros tinklą
3. Tikslas: Formuoti saugią aplinką
5. Tikslas: Užtikrinti ekologišką aplinką, išsaugoti natūralią gamtą

3 prioritetas. ŪKIO VEIKLŲ, DIDINANČIŲ SAVIVALDYBĖS PATRAUKLUMĄ IR KONKURENCINGUMĄ, PLĖTRA

1. Tikslas: Plėtoti paslaugų sektoriaus infrastruktūrą
2. Tikslas: Plėtoti verslo paramos infrastruktūrą
5. Tikslas: Plėtoti kaimą

2 prioritetas. KULTŪROS TRADICIJŲ PUOSELĖJIMAS IR PARTNERYSTĖS SKATINIMAS

2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ir partnerystės ugdymas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi
2.2 priemonė. Krašto tradicijų puoselėjimas

1 prioritetas. PAŽANGIOS, SĄMONINGOS IR INICIATYVIOS VISUOMENĖS PLĖTRA

1. Tikslas: Kurti patogias ir sveikas sąlygas mokymuisi
2. Tikslas: Išplėtoti kokybiškas mokymo ir švietimo paslaugas
3. Tikslas: Formuoti šiuolaikinę gyventojų kultūrą
4. Tikslas: Išsaugoti kultūrinį identitetą

Sūduvos VVG integruotos plėtros strategija taip pat dera ir su Marijampolės rajono savivaldybės plėtros planu iki 2010 metų (4.3 lentelė).

Strategijos 1-asis prioritetas ir priemonės atitinka arba papildo Marijampolės rajono savivaldybės plėtros plano 2-ąjį prioritetą „Inžinerinės ir transporto infrastruktūros ir aplinkosaugos plėtra“, 4-ąjį prioritetą „Žemės ūkio ir kaimo plėtra“ ir dalį jų tikslų bei uždavinių, o Strategijos 1-asis prioritetas ir priemonės papildo 3-ojo prioriteto „Modernios ir saugios visuomenės plėtra“ tikslus.

4.3 lentelė. Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetų ir priemonių suderinamumas su Marijampolės rajono savivaldybės plėtros iki 2010 m. plano prioritetais ir jų tikslais

Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetai ir priemonės	Marijampolės rajono savivaldybės strateginio plėtros plano 2004-2012 m. prioritetai ir tikslai
<p>1 prioritetas. KAIMO VIETŲ INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS IR AMATŲ PLĖTROS SKATINIMAS</p> <p>1.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra 1.2 priemonė. Kaimo turizmo veiklos skatinimas</p>	<p>2 prioritetas. INŽINERINĖS IR TRANSPORTO INFRASTRUKTŪROS IR APLINKOSAUGOS PLĖTRA</p> <p>Tikslas 2.1. Kurti funkcinę ir subalansuotą Marijampolės savivaldybės raidą (Uždavinys 2.1.4. Kurti gyventojų poreikius tenkinančią gyvenamąją aplinką)</p>
	<p>3 prioritetas. MODERNIOS IR SAUGIOS VISUOMENĖS PLĖTRA</p> <p>Tikslas 3.3. Suformuoti turizmo traukos centrus panaudojant gamtos ir kultūros paveldo objektus Tikslas 3.8. Saugios aplinkos kūrimas</p>
	<p>4 prioritetas. ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTRA</p> <p>Tikslas 4.2. Didinti kaimo gyventojų užimtumą</p>
<p>2 prioritetas. KULTŪROS TRADICIJŲ PUOSELĖJIMAS IR PARTNERYSTĖS SKATINIMAS</p> <p>2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ir partnerystės ugdymas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi 2.2 priemonė. Krašto tradicijų puoselėjimas</p>	<p>3 prioritetas. MODERNIOS IR SAUGIOS VISUOMENĖS PLĖTRA</p> <p>Tikslas 3.1. Pagerinti sąlygas vietos bendruomenei dalyvauti kultūroje ir ją vartoti.</p>
	<p>4 prioritetas. ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTRA</p> <p>Tikslas 4.3. Ugdyti kaimo gyventojų bendruomeninį aktyvumą ir profesinius gebėjimus</p>

Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategija taip pat dera ir su Marijampolės regiono plėtros 2007 – 2020 m. planu (4.4 lentelė).

4.4 lentelė. Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetų ir priemonių suderinamumas su Marijampolės regiono 2006 – 2013 m. plėtros plano prioritetais ir jų tikslais

Sūduvos VVG integruotos plėtros strategijos 2007-2013 m. prioritetai ir priemonės	Marijampolės regiono 2006 – 2013 m. plėtros plano prioritetai ir tikslai
<p align="center">I prioritetas. KAIMO VIETŲVIŲ INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS IR AMATŲ PLĖTROS SKATINIMAS</p> <p>1.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra 1.2 priemonė. Kaimo turizmo veiklos skatinimas</p>	<p align="center">I prioritetas. VERSLO, GAMYBOS IR PASLAUGŲ PLĖTRA</p> <p>1. Tikslas: Didinti pramonės ir verslo konkurencingumą. 3. Tikslas: Plėtoti turizmo infrastruktūrą ir paslaugas.</p> <p align="center">III prioritetas. INFRASTRUKTŪROS PLĖTRA</p> <p>4. Tikslas: Plėtoti ir modernizuoti regiono viešąją infrastruktūrą. 5. Tikslas: Sutvarkyti vandens tiekimo ir nuotekų valymo infrastruktūrą.</p> <p align="center">IV prioritetas. KONKURENCINGO ŽEMĖS ŪKIO IR KAIMO PLĖTRA</p> <p>2. Tikslas: Plėtoti alternatyvius kaimo verslus. 3. Tikslas: Išsaugoti ir modernizuoti kaimiškųjų vietovių techninę, inžinerinę bei viešąją infrastruktūrą.</p>
<p align="center">II prioritetas. KULTŪROS TRADICIJŲ PUOSELĖJIMAS IR PARTNERYSTĖS SKATINIMAS</p> <p>2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ir partnerystės ugdymas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi 2.2 priemonė. Krašto tradicijų puoselėjimas</p>	<p align="center">II prioritetas. ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ PLĖTRA</p> <p>1. Tikslas: Visiems regiono gyventojams sudaryti vienodas galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą ir mokytis visą gyvenimą. 2. Tikslas: Siekti žmogiškųjų išteklių kvalifikacijos augimo ir atitikimo darbo rinkos poreikiams. 3. Tikslas: Plėtoti kultūros infrastruktūrą ir paslaugas.</p>

Strategijos 1-asis prioritetas papildo Marijampolės regiono plėtros 1-ąjį prioritetą „Verslo, gamybos ir paslaugų plėtra“, 3-ąjį prioritetą „Infrastruktūros plėtra“ ir 4-ąjį prioritetą „Konkurencingo žemės ūkio ir kaimo plėtra“ ir dalį jų tikslų, o Strategijos 2-asis prioritetas labiausiai dera su Marijampolės regiono plėtros 2-ojo prioritetu „Žmogiškųjų išteklių plėtra“ ir jo tikslais.

Apibendrinant galima teigti, kad Strategijoje nustatyti prioritetai dera arba papildo iš esmės visuose pagrindiniuose nacionalinio, regioninio ir vietos savivaldybės lygmens strateginio planavimo dokumentuose nurodytus prioritetus bei dalį jų tikslų, o VVG Strategijoje siūlomos priemonės papildo arba atitinka nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios įgyvendinamas priemones.

4.4. Strategijos atitikimas LEADER metodo reikalavimams. Strategijos novatoriškumas ir integruotas požiūris

1991 m. pradėtas taikyti LEADER sudarė ES kaimo vietovėms sąlygas aktyviai kurti savo ateitį. Senujų ES šalių patirtis rodo, kad LEADER metodas yra priemonė, kuri gerai veikia įvairiomis aplinkybėmis ir skirtingų tipų vietovėse, todėl naudojant šį metodą kaimo politikos formavimo mechanizmą galima pritaikyti labai įvairiems kaimo vietovių poreikiams tenkinti. Dėl to jis tapo sudėtine kaimo plėtros politikos dalimi. LEADER metodas, skatinantis vietos gyventojus ir organizacijas dalyvauti rengiant ir įgyvendinant vietos plėtros strategiją, yra vertinga kaimo politikos priemonė.

Pagrindinė LEADER metodo idėja yra ta, kad dėl Europos kaimo vietovių įvairovės vietos plėtros strategija būna veiksmingesnė ir produktyvesnė tada, kai sprendimus dėl jos priima ir ją vietoje įgyvendina vietos gyventojai ir organizacijos, kai susijusios procedūros yra aiškios ir skaidrios, kai vietos valdžios institucijos teikia paramą ir kai gaunama reikalinga techninė pagalba gerajai patirčiai skleisti. LEADER nuo kitų, tradiciškesnių kaimo politikos priemonių skiriasi tuo, kad nurodo ne tai, „kas“ turi būti padaryta, o „kaip“ tai daryti.

Rengiant Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategiją 2007 – 2013 m. buvo įgyvendinami ir akcentuojami LEADER metodo principai, kaip to reikalauja Lietuvos 2007 – 2013 m. kaimo plėtros programos IV krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ nuostatos. LEADER metodą sudaro septyni pagrindiniai principai:

1. Teritorinis požiūris
2. Vietos veiklos grupės (horizontalioji partnerystė)
3. Principas „iš apačios į viršų“
4. Integruotumas (daugiasektoriškumas)
5. Novatoriška veikla
6. Tinklų kūrimas ir tarptautinis bendradarbiavimas
7. Vietos finansavimas ir valdymas

Sūduvos VVG teritorija atitinka **teritorinio požiūrio** principą, nes ji pasirinkta nepaisant administracinio suskirstymo ribų (apima ne vienos savivaldybės teritoriją), o atsižvelgiant į teritorijos problemų bendrumą, žmonių tarpusavio santykius, geografinį teritorijos vientisumą.

Pasirinktos teritorijos plėtros administratorius – **vietos veiklos grupė** – yra privaloma LEADER metodo sąlyga. Sūduvos VVG atitinka visus šiai partnerystei keliamus reikalavimus. Reikiamomis proporcijomis atstovaujami trys sektoriai – verslas, vietos valdžia, nevyriausybinis sektorius. VVG valdyboje nepažeidžiama vyrų ir moterų proporcija, yra jaunimo atstovas, valdybos nariai turi reikiamą kompetenciją (žr. 1.9 skyrių).

Principas „iš apačios į viršų“ reiškia, kad vietos gyventojai ir organizacijos dalyvauja priimančiam sprendimui dėl strategijos, jos prioritetų ir priemonių, kurie bus įgyvendinami jų vietovėje. Šiuo principu buvo vadovaujama rengiant Sūduvos VVG teritorijos strategiją. Suinteresuoti vietos veikėjai buvo įtraukti į visą strategijos rengimo procesą – pradedant nuo situacijos analizės, baigiant strategijos finansinio ir įgyvendinimo plano rengimu (plačiau žr. 1.6; 2.8 ir VI skyriuose).

LEADER nėra sektorinės plėtros programa, vietos plėtros strategija turi daugiasektorinį pagrindą, apimančią **integruotą teritorijos plėtrą**. Sūduvos VVG teritorijos strategijoje numatyta veikla ir projektai yra susieti į visumą ir vieni kitus papildydami dera tarpusavyje. Įgyvendinant I-ojo prioriteto priemonės „Kaimų atnaujinimas“ projektus, sutvarkyta infrastruktūra bei pasiekti kiti rezultatai bus sėkmingai panaudojami II-ojo prioriteto priemonių projektams įgyvendinti.

LEADER yra **novatoriškas** ES kaimo plėtros politikos metodas. LEADER skatina kaimo vietoves ieškoti naujų būdų, kaip tapti ar išlikti konkurencingoms, kaip geriausiai naudoti turimus išteklius ir spręsti vietos problemas. Novatoriškumas – tai procesas, kurį sudaro novatoriškų sprendimų taikymas arba esamų sprendimų patobulinimas pritaikant juos naujoms žmonių veiklos sritims.

VVG teritorijoje susikūrimą bei atstovaujamos teritorijos integruotos plėtros strategijos kūrimą jau galime laikyti naujove. Įgyvendinant parengtą strategiją ir konsultuojant vietos projektų rengėjus gali gimti netikėtų naujovių, kurios galės gauti finansavimą ir bus sėkmingai įgyvendintos. Naujas suplanuotas ir VVG veikimo būdas. Ji ne tik administruos parengtos strategijos įgyvendinimą, bet ir koordinuos visą procesą, konsultuos potencialius vietos projektų rengėjus ir vykdytojus. Toks koordinavimas sutaupys vietos gyventojų ir organizacijų laiką bei išteklius, padės išgryninti projektų idėjas, esant poreikiui – padės ieškoti tinkamų partnerių. Visu strategijos įgyvendinimo laikotarpiu bus informuojami vietos gyventojai.

Visgi, naujoviškumo principo taikymą ir jo išraišką strategijoje, šiek tiek apribojo nacionalinės LEADER metodo įgyvendinimo gairės bei privalomos nuostatos (nuostata, kad ne mažiau kaip 73 proc. numatytos paramos vietos projektų įgyvendinimui turi būti skirta priemonei „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“; pelno ir ne pelno projektų apibrėžimas ir kt.).

Rengdama vietos plėtros strategiją VVG ieškojo partnerių bendrai veiklai tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje. Taip buvo įgyvendinamas **bendradarbiavimo** principas. Suprasdama gerosios patirties pasikeitimo svarbą, VVG ieškodama partnerių kreipė dėmesį į jų veiklos kryptis, specifiką, mėgino atrasti bendrus interesus ir galimas mainų sritis. Sūduvos VVG yra Lietuvos vietos veiklos grupių tinklo (toliau – Tinklo) narė, o VVG pirmininkė Tinkle atstovauja visam Suvalkijos regionui.

Vietos finansavimo ir valdymo principas siejamas su VVG autonomija sprendžiant teritorijos ilgalaikės plėtros klausimus, suteikiant VVG plačią veiksmų laisvę ir lankstumą priimančiam sprendimui dėl veiklos, kurią jos pageidauja remti. Finansinių išteklių strategijos įgyvendinimui

paskirstymo teisė yra atiduota pačiai VVG, išskyrus mokėjimo funkciją, kurią išimtinai vykdys Nacionalinė mokėjimo agentūra prie ŽŪM.

4.5. Strategijos atitiktis bendrosioms sritims (horizontalus lygmuo)

Parengta Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategija, kaip jau buvo minėta, yra daugiasektorinė, apjungianti ne vieną gyvenimo ir veiklos sritį. Strategijos vientisumą ir integruotumą atspinti ir jos atitiktis pagrindinėms bendrosioms (horizontalioms) ES politikos kryptims. Darnus vystymasis, informacinė visuomenė, regioninė plėtra ir lygios galimybės yra jungiamosios strategijos grandys. Šios sritys yra būdingos abiem prioritetams ir bus aktualios visu strategijos įgyvendinimo laikotarpiu. Horizontalioms sritims nėra nustatomi detalūs kiekybiškai apibrėžti tikslai, tačiau tai nereiškia, jog nebus matuojami šių sričių įgyvendinimo rezultatai – jie bus integruoti į bendrą strategijos įgyvendinimo rodiklių sistemą.

Darnus vystymasis (plėtra)

Pagrindinės darnios plėtros nuostatos konkrečiai suformuluotos pasaulio viršūnių susitikime Rio de Žaneire 1992 metais. Darnus vystymasis įteisintas kaip pagrindinė ilgalaikė visuomenės vystymosi ideologija. Darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro 3 lygiaverčiai komponentai – aplinkosauga, ekonominis ir socialinis vystymasis.

Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje darnus vystymasis suprantamas kaip kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, sudarantis galimybes pasiekti visuotinę gerovę dabartinei ir ateinančioms kartoms, neperžengiant leistinų poveikio aplinkai ribų.

Darnus vystymasis neįmanomas be plataus visuomenės dalyvavimo ne tik sprendžiant konkrečius uždavinius, bet ir priimant darnaus vystymosi požiūriu svarbius įvairaus lygio sprendimus.

Siekiant ilgalaikės plėtros teritorijoje, ši horizontali sritis tampa labai aktualia. Sūduvos VVG parengtoje strategijoje siekiama realizuoti darnaus vystymo principą ir numato įvairių sektorių bendradarbiavimą gerinant teritorijos infrastruktūrą bei skatinant vietos gyventojų bendruomeniškumą.

Įvertinant teritorijos apsuptą Kazlų Rūdos miestą ir jame veikiančias apdirbamosios pramonės įmones, svarbiu tampa aplinkosaugos aspektas. Net pačioje VVG teritorijos vizijoje akcentuojamas gausių miško išteklių išsaugojimas ir tinkamas panaudojimas. Kita vertus svarbu išnaudoti miesto kaimynystės teikiamas ekonomines ir kitas galimybes, ypač darbo vietų prasme, kurių VVG teritorijoje jaučiamas žymus stygius.

Socialinės plėtros prasme darnaus vystymosi požiūriu strategijoje skiriamas dėmesys tiek esamų krašto tradicijų išsaugojimui, tiek skirtingų gyventojų kartų bendravimui ir

bendradarbiavimui, pasikeitimui gerąją veiklos patirtimi. Taip siekiama išengti atskirų gyventojų grupių izoliacijos, ugdyti aktyvius piliečius, skatinti partnerystę.

Informacinės visuomenės plėtra

Informacinei visuomenei teks svarbus vaidmuo įgyvendinant parengtą strategiją. Siekiant žinių visuomenės, labai svarbus aspektas yra spartus ir pigus žinių sklaidimas. Įgyvendinant strategiją VVG bus labai aktualu atrasti efektyvius vietos gyventojų informavimo būdus. Visos priemonės, kurių imsis VVG vietos gyventojų aktyvinimui, informavimui apie vietos projektų rengimą ir teikimą, apie visas esamas galimybes bei reikalavimus, reikalaus plačios informacijos sklaidos. VVG rengdama strategiją lygiagrečiai vykdė interneto svetainės (www.suduvosvvg.lt) kūrimo projektą. Ši svetainė bus aktyviai naudojama įgyvendinant parengtą strategiją, informuojant gyventojus, taip pat rengiant ir vykdant VVG bendradarbiavimo projektus.

Kitas aspektas – gerosios patirties, įgyvendinant vietos projektus sklaida ne tik VVG teritorijoje, bet ir visoje šalyje, siekiant supažindinti visuomenę su pasiektais rezultatais, o tuo pačiu suaktyvinti platesnį vietos gyventojų ratą. Pačioje strategijoje jau yra užfiksuota gerosios patirties sklaida (II prioriteto 2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ugdymas, dalijimais gerąją patirtimi). Įgyvendinant šią priemonę, vietos projektų vykdytojai skatinami bendradarbiauti su kitomis organizacijomis, kartu spręsti jiems rūpimus klausimus, dalintis sukaupta veiklos patirtimi. Šios priemonės įgyvendinimu VVG siekia išspręsti vietos organizacijų izoliacijos problemą, sudaryti palankesnes sąlygas gauti aktualios informacijos.

Įgyvendinant I prioriteto 1.1 priemonę „Kaimo atnaujinimas ir plėtra“, vykdant viešųjų pastatų pritaikymo visuomenės poreikiams projektus, bus skatinama padidinti vietos gyventojams galimybes naudotis internetu, nes VVG teritorijoje interneto prieigų klausimas aktualus iki šiol.

Regioninė plėtra

Sūduvos VVG teritorijai, esančiai ganėtinai silpnai išsivysčiusioje Marijampolės apskrityje, lyginant su kitomis šalies apskritimis, yra svarbus ilgalaikis siekis, sumažinti šį skirtumą. Todėl ir naudojant ES paramą VVG parengtos strategijos įgyvendinimui, svarbiu tampa pagerinti vietos gyvenimo sąlygas, gyvenimo kokybę siekiant priartinti prie šalies išsivystymo vidurkio.

Regioninės plėtros sampratoje svarbu išlaikyti ir regionų skirtingumo – tapatumo aspektą. Sūduvos VVG strategijoje numatė atskirą priemonę (II prioriteto 2.2 priemonė „Krašto tradicijų puoselėjimas“), skirtą Sūduvos krašto tradicijų išsaugojimui ir jų perdavimui jaunajai kartai.

Strategijoje akcentuojamas ne tiek ekonomikos skatinimas, kiek priemonės, užtikrinančios kaimo vietovių gyvybingumą, sprendžiant įvairias kitas plėtros problemas. VVG prisiima svarbią funkciją – koordinuoti visos teritorijos mastu įgyvendinamus projektus, konsultuoti vietos projektų teikėjus ir vykdytojus. Taip siekiama užtikrinti bendradarbiavimą tarp atskirų organizacijų ir veikėjų, siekiant kaip galima geriau panaudoti paramą ir regiono galimybes, užtikrinant ilgalaikę plėtrą.

Lygios galimybės

ES lygių galimybių politikos gairės apima lyčių skirtumų įveikimą, šeimos gyvenimo ir darbo suderinimą, (re)integracijos į darbo rinką palengvinimą, paramą įvairių socialinės atskirties grupių integracijai.

Sūduvos VVG rengdama strategiją numatė finansuoti tas priemones, kurios apima keletą veiklos bei gyvenimo sričių, kurių pridėtinė vertė – įvairių atskirties formų mažinimas.

Strategijos II prioriteto priemonė „Bendruomeniškumo ugdymas, dalijimais gerą patirtimi“ orientuoja potencialius vietos projektų teikėjus ir vykdytojus tarpusavio bendradarbiavimo, partnerystės kūrimo linkme. Ši veiklos kryptis tiesiogiai neužtikrina lygių galimybių, tačiau sudaromos sąlygos plačiai švietėjiškai veiklai kaimo vietovėse vykdyti. Tokia veikla svarbi ne tiesiogiai lygių galimybių problemai spręsti, bet vietos gyventojams ir ypač moterims, daugiau sužinoti apie nelygybės apraiškas, jos formas bei susipažinti su kitų regionų, o gal net šalių patirtimi, vykdant veiklą nelygybei mažinti.

Kadangi jaunimas yra tikslinė grupė, rengiant strategiją buvo ne tik diskutuota su jaunimu apie jų problemas, apie jų indėlį saugant tradicijas, tačiau ir apie jų užimtumo didinimą. Įgyvendinant viešosios infrastruktūros kaimo vietovėse plėtros projektus, bus sudarytos sąlygos turiningam laisvalaikio užimtumui organizuoti.

Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos keliami tikslai orientuoti į visų gyventojų lygias galimybes dalyvauti sprendžiant vietos problemas bei priimant krašto plėtrai svarbius sprendimus.

V. STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO PLANAS

5.1. Strategijos įgyvendinimo etapai ir jų pagrindimas

5.1 lentelėje pateikti Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etapai. Strategijos įgyvendinimą galima suskirstyti į parengiamąjį etapą ir vietos projektų teikimo, vertinimo ir įgyvendinimo organizavimo etapą. Kiekvienas jų susideda iš jam būdingų darbų, kuriuos turi atlikti strategijos vykdytoja – VVG.

Parengiamajam etapui priskiriami tie darbai, kuriuos reikia atlikti iki pagrindinio etapo pradžios. Tam reikalinga sutvarkyti visus formalumus, susijusius su Strategijos įgyvendinimui reikalingų darbo vietų įrengimu, darbuotojų priėmimu ir visos įgyvendinimo dokumentacijos parengimu bei suderinimu su Nacionaline mokėjimo agentūra prie ŽŪM.

Vietos projektų teikimo, vertinimo ir įgyvendinimo organizavimo etape VVG, pagal su Nacionaline mokėjimo agentūra suderintą tvarką bei grafiką organizuoja Strategijos įgyvendinimą. Įgyvendinimas susideda iš vietos projektų teikimo, jų vertinimo bei įgyvendinimo organizavimo, o taip pat finansinio atsiskaitymo.

Visu strategijos įgyvendinimo laikotarpiu taip pat bus vykdomas VVG veiklos viešinimas, kuris yra numatytas strategijos įgyvendinimo plane.

Strategijos administravimą vykdys VVG įdarbinti asmenys – VVG administracija, kuri vadovausis 5.1 lentelėje pateiktais Strategijos įgyvendinimo etapais ir „Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonę „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ administravimo taisyklėmis“ (toliau tekste – Strategijos įgyvendinimo taisyklės), kurios reglamentuoja bendras lėšų vietos projektams įgyvendinti skyrimo nuostatas, vietos projektų paraiškų pildymo, teikimo ir registravimo tvarką, vietos projektų paraiškų vertinimo organizavimą, vietos projektų vykdymo sutarčių sudarymą ir jų vykdymą, atsiskaitymą už vietos projektų įgyvendinimą, vietos projektų patikrų vykdymą. Taip pat VVG administracija bus atsakinga už paramos sutartyje numatytų įsipareigojimų vykdymą.

Kvietimus teikti vietos projektų paraiškas planuojama organizuoti kasmet, kvietimus organizuojant atskiroms priemonėms, atsižvelgiant į potencialių projektų teikėjų pasirengimą, bei reikalingos dokumentacijos vietos projektams įgyvendinti, įforminimą. Kvietimus teikti vietos projektų paraiškas Sūduvos VVG skelbs vietos spaudoje ir interneto svetainėse www.suduvosvvg.lt, www.kazluruda.lt.

5.1 lentelē. Sūduvos VVG vietas plētros stratēģijas īgyvendinimo plāns

Veikla	2008	2009				2010				2011				2012				2013				2014				2015				
	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
Parengiamais etaps																														
Banko saskaitas atidarymas																														
Paramos stratēģijai īgyvendinti sutarties pasirašymas																														
Viešūjū pirkimū organizavimas																														
Darbo vietū VVG darbuotojams īrengimas																														
Stratēģijas īgyvendinimā administruojančū asmenū atranka ir īdarbinimas																														
Kvietimū teikti vietos projektū paraiškas dokumentacijos rengimas ir suderinimas su NMA																														
Vietos projektū teikimas, vertinimas ir īgyvendinimo organizavimas																														
Kvietimū teikti vietos projektū paraiškas skelbimas																														
1 kvietimas: 1 prioriteto 1.1 priemonės ir 2 prioriteto 2.1, 2.2 priemonės																														
2 kvietimas: 1 prioriteto 1.1 priemonės ir 2 prioriteto 2.1, 2.2 priemonės																														
3 kvietimas: 1 prioriteto 1.1 priemonės ir 2 prioriteto 2.1, 2.2 priemonės																														
4 kvietimas: 1 prioriteto 1.1, 1.2 priemonės ir 2 prioriteto 2.1, 2.2 priemonės																														
5 kvietimas: 1 prioriteto 1.1, 1.2 priemonės ir 2 prioriteto 2.1, 2.2 priemonės																														
6 kvietimas: 1 prioriteto 1.1 priemonės ir 2 prioriteto 2.1, 2.2 priemonės																														
Vietos projektū teikėjū konsultavimas																														
Vietos projektū vertinimas																														
Vietos projektū vykdytojų mokėjimo prašymū administracinės atitikties vertinimas																														
Vietos projektū patikrū organizavimas																														
Ataskaitū rengimas ir teikimas NMA																														
Mokėjimo prašymū rengimas ir teikimas NMA																														
Tarpinis stratēģijas vertinimas ir koregavimas																														
Stratēģijas īgyvendinimo viešinimas																														
Aiškinamojo stendo īrengimas																														
Skelbimai, straipsniai spaudoje																														
Bukletū ir plakatū leidimas																														
Informaciniai renginiai																														

Vietos projektų atrankos procedūros ir kriterijai yra svarbi Strategijos įgyvendinimo dalis, kuri padės VVG valdybai sklandžiai ir skaidriai atlikti vietos projektų vertinimą bei atranką. Vietos projektų paraiškas vertins VVG valdybos paskirti vietos projektų paraiškų vertintojai pagal iš anksto su Nacionaline mokėjimo agentūra prie ŽŪM suderintą vietos projektų paraiškų registravimo, vertinimo, vertinimo ataskaitų rengimo ir teikimo VVG valdybai tvarką. Jeigu vietos projektų vertinimas reikalaus specialiųjų žinių, VVG pasitelks nepriklausomus ekspertus. Visos kvietimo teikti vietos projektų paraiškas metu pateiktos vietos projektų paraiškos bus vertinamos pagal specialiosiose taisyklėse pareiškėjams nustatytus reikalavimus, kurie vietos projektų paraiškų vertinimo metu nebus keičiami. Paskelbus kvietimą teikti paraiškas, VVG teiks konsultacijas potencialiems projektų teikėjams.

Numatytos vietos projektų atrankos kriterijai ir procedūros sudarys prielaidas sėkmingam parengtos Strategijos įgyvendinimui.

Strategijos įgyvendinimo viešinimas. VVG, vadovaudamasi reikalavimais, nurodytais teikiamos ES paramos viešinimo taisyklėse, planuoja viešinti įgyvendinamą vietos plėtros strategiją ir jai teikiamą paramą. VVG įsipareigoja vykdyti visus nurodymus, kurie bus įrašyti paramos sutartyje.

Numatoma, kad prasidėjus projektui bus pagamintas aiškinamasis stendas, kuriame bus nurodyti Sūduvos vietos veiklos grupės kontaktiniai duomenys, integruotos vietos plėtros strategijos įgyvendinimo etapai, finansavimo šaltiniai, partneriai ir rėmėjai. Aiškinamasis stendas bus įrengtas prie Sūduvos VVG administracinių patalpų.

Plačiau numatomi strategijos įgyvendinimo veiksmai aprašyti strategijos 1.10. skyriuje.

5.2. Strategijos įgyvendinimo finansinis planas ir jo pagrindimas

Sūduvos VVG teritorijos strategijos finansinis planas pateiktas 5.2 lentelėje. Sudarant finansinį planą buvo atsižvelgta į vietos plėtros strategijų, rengiamų LEADER metodo įgyvendinimui, atrankos taisyklėse esančius reikalavimus. Bendra paramos strategijai įgyvendinamą suma apskaičiuota vadovaujantis LR žemės ūkio ministro 2007 m. gruodžio 11 d. įsakymu Nr.3D-544 Paramos skyrimo vietos plėtros strategijoms įgyvendinti tvarka ir paramos dydžio skaičiavimo metodika pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programą.

Šio įsakymo 6 punkte patvirtinta paramos suma Kazlų Rūdos kaimiškajai teritorijai – 5,00 mln. Lt. Sūduvos VVG teritorija apima dar ir Marijampolės sav. Sasnavos seniūniją, kurioje Statistikos departamento prie LRV duomenimis, 2007 m. sausio 1 d. gyveno 3500 gyventojų. Vadovaujantis to paties įsakymo patvirtinta parama 1-am Marijampolės sav. gyventojui (380,80 Lt),

apskaičiuojant bendrą paramos strategijai įgyvendinti sumą pridėta 1,33 mln. Lt. Todėl Sūduvos VVG strategijos finansiniame plane skirstoma 6,33 mln. Lt paramos suma strategijai įgyvendinti.

Vietos projektų įgyvendinimui skirta 80 proc. visos paskirtos paramos sumos. Likusi – 20 proc. – dalis skirta strategijos įgyvendinimo administravimui. Pagal reikalavimus strategijoje numatyta „Kaimo atnaujinimo ir plėtros“ priemonė, kuriai skirta 81 proc. vietos projektams įgyvendinti skirtos sumos (ne mažiau kaip 73 proc., kaip nurodyta Atrankos taisyklėse).

Finansai strategijai įgyvendinti paskirstyti metais, pagal esamas tiek savivaldybių, tiek kitų potencialių vietos projektų vykdytojų finansines galimybes. Taip pat atsižvelgiant šias galimybes planuojami ir kvietimai teikti vietos projektų paraiškas (5.1 lentelė).

Strategijos administravimo išlaidos paskirstytos metams, kad jų pakaktų visoms VVG, kaip strategijos vykdytojo, funkcijoms atlikti. Didžiąją strategijai administruoti skirtų lėšų dalį sudaro planuojamas atlygis administratoriams ir vietos projektų vertintojams. Administravimo išlaidos apima ir strategijos įgyvendinimo viešinimui numatytas išlaidas.

5.2 lentelė. Sūduvos VVG vietos plėtros strategijos įgyvendinimo finansinis planas

Prioritetai, priemonės	Bendra suma, mln. Lt	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
I prioritetas. KAIMO VIETŲ INFRASTRUKTŪROS GERINIMAS IR AMATŲ PLĖTROS SKATINIMAS	4,20	0,85	0,85	0,91	0,79	0,55	0,15	0,10
1.1 priemonė. Kaimo atnaujinimas ir plėtra	4,10	0,85	0,85	0,85	0,75	0,55	0,15	0,10
1.2 priemonė. Kaimo turizmo veiklos skatinimas	0,10	0,00	0,00	0,06	0,04	0,00	0,00	0,00
II prioritetas. KULTŪROS TRADICIJŲ PUOSELĖJIMAS IR BENDRUOMENIŠKUMO SKATINIMAS	0,86	0,14	0,14	0,12	0,12	0,12	0,12	0,10
2.1 priemonė. Bendruomeniškumo ugdymas, dalijimasis gerąja veiklos patirtimi	0,43	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,06	0,05
2.2 priemonė. Krašto tradicijų puoselėjimas	0,43	0,07	0,07	0,06	0,06	0,06	0,06	0,05
Strategijos administravimas	1,27	0,2	0,2	0,2	0,17	0,17	0,17	0,16
PARAMA STRATEGIJAI ĮGYVENDINTI	6,33	1,19	1,19	1,23	1,08	0,84	0,44	0,36

5.3. Strategijos įgyvendinimo priežiūros bei vertinimo sistema

5.3.1. Strategijos įgyvendinimo priežiūra

Integruotos vietos plėtros strategijos įgyvendinimo priežiūrą vykdys 3 paskirti VVG valdybos nariai – Strategijos įgyvendinimo priežiūros grupė (Priežiūros grupė). Šios grupės darbai vadovaus VVG valdybos narys, atsakingas už strategijos įgyvendinimo priežiūrą, grupės veiklos nuostatus tvirtins VVG valdyba. Strategijos įgyvendinimo priežiūra bus vykdoma atsižvelgiant į strategijos įgyvendinimo planą (žr. 5.1 skyrių) bei numatytus strategijos įgyvendinimo priežiūros rodiklius. Priežiūros grupei techninę pagalbą teiks VVG administracija, pateikdama jai reikalingą informaciją apie Strategijos įgyvendinimo eigą, spręstinus klausimus, iškilusias problemas ir pan.

Priežiūros grupė nuolat vykdys strategijos įgyvendinimo priežiūrą bei periodiškai teiks išvadas apie įgyvendinimo rezultatus VVG valdybai. VVG pirmininkas ir valdybos nariai turi teisę dalyvauti Priežiūros grupės posėdžiuose.

Vietos projekto įgyvendinimo laikotarpiu projektų vykdytojai teikia vietos veiklos grupei mokėjimo prašymus bei tarpines ir galutinę ataskaitas. Tarpinė ataskaita teikiama kas ketvirtį, galutinė vietos projekto įgyvendinimo ataskaita teikiama po galutinio mokėjimo prašymo pateikimo.

Vietos veiklos grupės administracija, vadovaudamasi vietos projektų vykdytojų pateiktomis vietos projektų įgyvendinimo ataskaitomis, rengia informaciją apie strategijos įgyvendinimo eigą, bei galutinę strategijos įgyvendinimo ataskaitą. Ataskaitas svarsto Priežiūros grupė ir teikia VVG valdybai išvadas bei rekomendacijas dėl strategijos įgyvendinimo. Tarpinės bei galutinės ataskaitos nustatyta tvarka yra teikiamos Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie ŽŪM.

Vietos projektų patikra jų įgyvendinimo vietoje vykdoma pagal VVG valdybos patvirtintą planą mažiausiai vieną kartą per projekto įgyvendinimo laikotarpį. Pagal poreikį (itarus, kad pareiškėjo arba vietos projekto vykdytojo teikiama informacija yra netiksli, neišsami arba klaidinanti ir pan.) gali būti atliekama ir neplaninė projekto patikra vietoje. Priežiūros grupės nariai gali dalyvauti vykdant vietos projektų patikras.

5.3 lentelė. Strategijos įgyvendinimo priežiūros priemonių planas

Priemonės	Rezultatai	Atsakingi vykdytojai	Vykdomo terminai
Vietos projektų teikėjų konsultavimas	Planuotas vietos projektų paraiškų surinkimas, numatytų įgyvendinimo etapų vykdymas	VVG administracija	Prieš kiekvieną kvietimą teikti paraiškas

Vietos projektų vykdytojų konsultavimas	Sklandus vietos projektų įgyvendinimas, tvarkingas ataskaitų ir mokėjimo prašymų pildymas	VVG administracija	Nuolat
Vietos projektų įgyvendinimo problemų sprendimas	Sklandus vietos projektų įgyvendinimas	Strategijos įgyvendinimo priežiūros grupė	Pagal poreikį
Bendradarbiavimas su NMA, tarpininkavimas tarp NMA ir vietos projektų vykdytojų	Sėkmingas atsiskaitymas su NMA už strategijos ir vietos projektų įgyvendinimą	VVG administracija	Nuolat
Strategijos rodiklių pasiekimo vertinimas	Laiku ir operatyviai pastebimi neatitikimai tarp planuotų ir pasiektų rezultatų, adekvati reakcija	VVG administracija	Kas ketvirtį
Strategijos įgyvendinimo eigos analizė, reikalingų priemonių numatymas	Sėkmingas strategijos įgyvendinimas	VVG valdyba Strategijos įgyvendinimo priežiūros grupė	Nuolat

5.3.2. Strategijos įgyvendinimo vertinimas

VVG valdyba parengė Strategijos įgyvendinimo vertinimo rodiklius, kuriais vadovaujantis bus analizuojamas ir vertinama Strategijos įgyvendinimo eiga.

5.4 lentelė. Strategijos įgyvendinimo vertinimo rodikliai

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Mato vnt.
1.	Paskelbti kvietimai teikti paraiškas strategijai įgyvendinti	Kartai
2.	Pateikta paraiškų strategijai įgyvendinti:	Vnt.
2.1	– pelno projektai	Vnt./proc.
2.2	– ne pelno projektai	Vnt./proc.
3.	Pateiktų paraiškų pasiskirstymas pagal Strategijos prioritetus, priemones ir veiklos sritis	Vnt./ proc.
4.	Pateiktų paraiškų strategijai įgyvendinti finansinė vertė	Tūkst.Lt
5.	Įvertinta vietos projektų paraiškų	Vnt.
6.	Pasirašyta sutarčių su projektų įgyvendintojais:	Vnt.
6.1	– pelno projektai	Vnt./proc.
6.2	– ne pelno projektai	Vnt./proc.
7.	Atmesta paraiškų strategijai įgyvendinti	Vnt./proc.
8.	Atmestų paraiškų strategijai įgyvendinti finansinė vertė	Tūkst. Lt
9.	Pasirašytų sutarčių vertė	Tūkst.Lt
10.	Paramos gavėjai: – kaimo bendruomenės – kaimo bendruomenių sąjunga – kitos nevyriausybinės organizacijos – projektai, vykdomi su partneriu(iais) – viešosios įstaigos – verslininkai ir jų organizacijos – savivaldybė ir jos institucijos – ūkininkai – kaimo gyventojai	Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc. Skaičius/proc.

11.	Projektų ko-finansavimas	Tūkst.Lt
12.	Projektų ko-finansavimas savanorišku darbu	Tūkst.Lt/Žm.val.
13.	Pasiektas strategijos/projektų įgyvendinimo laipsnis, pagal įsisavintų lėšų dalį	Lt/proc.
14.	Suorganizuota projektų vykdytojų konsultacijų	Skaičius
15.	Konsultacijose dalyvavo vietos projektų vykdytojų	Skaičius
16.	Suorganizuoti VVG valdybos posėdžiai	Skaičius
17.	Suorganizuoti Strategijos įgyvendinimo priežiūros grupės posėdžiai	Skaičius

VVG taip pat bus atsakinga ir už Strategijoje numatytų jos įgyvendinimo priežiūros rodiklių pasiekimą.

5.5 lentelė. Strategijos įgyvendinimo priežiūros rodikliai

Eil. Nr.	Rodikliai	Matavimo vnt.	Skaičius
1.	Parengta ir įgyvendinta projektų	Skaičius	60
2.	Paramos gavėjai	Skaičius	28
3.	Kaimai (kaimo vietovės), kuriuose vykdomi projektai	Skaičius	20
4.	Paremta kaimo atnaujinimo projektų	Skaičius	11
5.	Paremta kaimo turizmo plėtros projektų	Skaičius	2
6.	Sukurta darbo vietų:	Skaičius	2
6.1	vyrams	Skaičius/proc.	1
6.2	moterims	Skaičius/proc.	1
6.3	asmenims iki 30 m.	Skaičius/proc.	1
7.	Atnaujinta ir įrengta visuomeninės paskirties patalpų/namų	Skaičius	7
8.	Įrengta sporto/poilsio zonų	Skaičius	12
9.	Atnaujinta ir išsaugota kaimo paveldo objektų	Skaičius	2
10.	Atnaujinta ir išsaugota kaimo kraštovaizdžio komponentų	Skaičius	12
11.	Kaimo gyventojai, kurie naudosis projektų rezultatais	Proc.	70

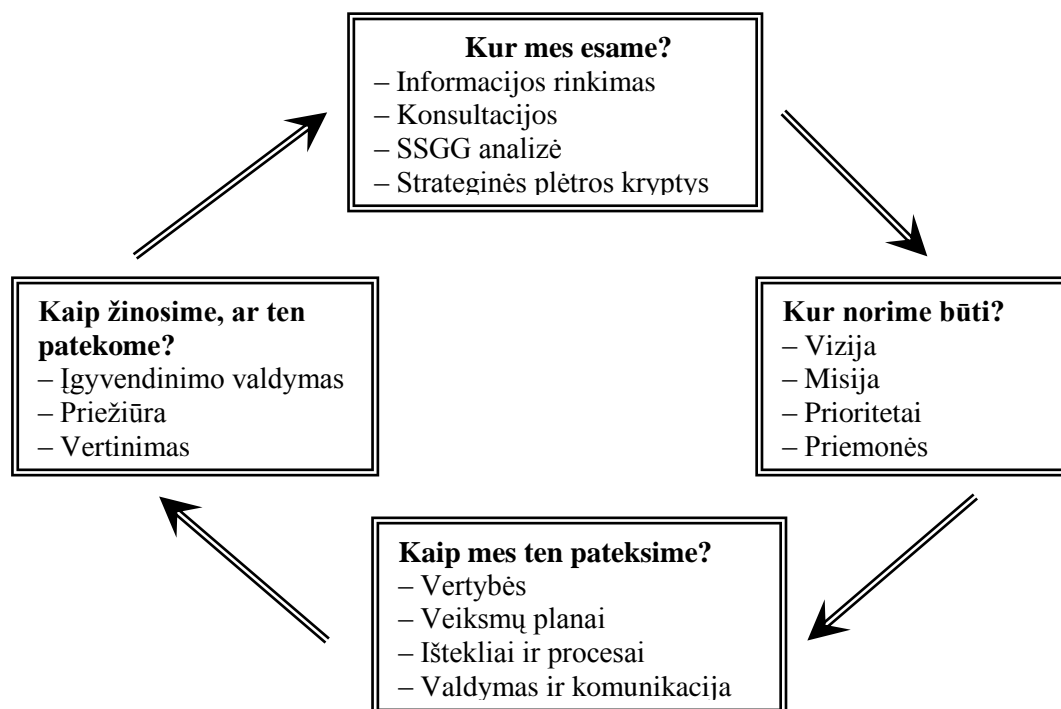
Periodiškai stebimi ir fiksuojami rodikliai leis VVG vertinti strategijos įgyvendinimo pažangą ir kryptingai siekti rezultatų.

. Sudarant strategijos rodiklių sąrašą VVG nusimatė rodiklius priemonių lygiu, o kur yra ir veiklos sričių lygiu. Tačiau atsižvelgiant į „Strategijų atrankos taisyklių“ reikalavimą finansinį planą pateikti bent prioritetų lygiu, šie rodikliai strategijos 5.5 lentelėje buvo pateikti susumuoti. Tai darydama VVG vadovavosi ir bandomąsias strategijas įgyvendinusių Lietuvos VVG patirtimi, kurioms teko ne kartą prašyti NMA prie ŽŪM keisti strategijas, nes jose numatytus pernelyg detalius rodiklius buvo sunku pasiekti.

VI. SŪDUVOS VVG TERITORIJOS VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS RENGIMO METODIKA

Sūduvos VVG vietos plėtros strategiją rengė vadovaudamiesi LEADER programos pagrindiniais principais, juos derindami su įprasta strateginio planavimo praktika. Taip pat rengiant strategiją buvo vadovaujama pagrindinėmis Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos III krypties „Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas“ ir IV krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ nuostatomis. Parengta Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategija atitinka „Vietos plėtros strategijų atrankos taisyklių“, patvirtintų Žemės ūkio ministro 2007 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr.3D-549, reikalavimus.

Bendra strategijos rengimo schema pateikta 6.1 paveiksle. Šią schemą naudoja Airijos vietos veiklos grupės, rengdamos strategijas, atitinkančias LEADER metodo principus. Taip pat schema buvo išbandyta Lietuvos sąlygomis, 2000 – 2003 m. įgyvendinant Baltijos šalių kaimo bendruomenių partnerystės programos projektą.

6.1 pav. Bendroji Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijos rengimo schema

Strategija buvo nuosekliai rengiama nuo 2007 m. gegužės iki 2008 m. liepos mėnesio.

Be pagrindinių strategijos rengimo darbų, nemažai dėmesio skirta pačios VVG, kaip organizacijos, stiprinimui. Darbiniuose susitikimuose buvo suformuluotos pagrindinės VVG veiklos sritys, parengta organizacinė struktūra, pasiskirstyta funkcijomis, parengti pirminiai

darbų planai. Taip pat rengdama strategiją VVG ieškojo ryšių tarptertoriniam ir tarptautiniam bendradarbiavimui.

Strategijos rengimas vyko etapais. Toliau apibūdinami visi vietos plėtros strategijos rengimo etapai.

1. Parengiamasis etapas. VVG vertybių, bendro darbo taisyklių aptarimas; susitarimas su vietos valdžia dėl strategijos rengimo principinių nuostatų. Prieš imantis visos teritorijos integruotos vietos plėtros strategijos rengimo, VVG aptarė bendruosius dalykus, kurie svarbūs dirbant kartu. Tam buvo įvardintos VVG veiklos vertybės. Jos aktualios ne tik rengiant, bet ir įgyvendinant parengtą strategiją.

Dar vienas svarbus žingsnis – partnerystės tarp sektorių stiprinimas. VVG atstovai susitiko su savivaldybių vadovais, kurie buvo informuoti apie esamą situaciją ir reikalingą paramą. Susitikimuose užsitikrinusi reikiamą pagalbą, vietos veiklos grupė atsakingai ėmėsi strategijos rengimo darbų.

2. Vietos gyventojų ir organizacijų įtraukimas į strategijos rengimą. Rengimo procese buvo akcentuojamas LEADER metodas „iš apačios į viršų“, kuris ne tik suteikia galimybes vietos gyventojams dalyvauti planuojant jų krašto ateitį, tačiau ir įpareigoja būti aktyviais šio proceso dalyviais. Informacijos sklaida strategijos rengimo laikotarpiu vyko naudojantis tampriais kaimo bendruomenių tarpusavio ryšiais ir geranorišku bendradarbiavimu su VVG. Minėtas principas reikalavo atrasti būdus, kurie leistų operatyviai pateikti ir gauti informaciją iš vietų.

Rengiant strategiją VVG organizavo susitikimus su vietos gyventojais. Susitikimų metu gyventojai buvo kviečiami išsakyti savo mintis, klausimus, teikti pasiūlymus. Atlikta vietos gyventojų anketinė apklausa leido surinkti aktualią informaciją strategijos rengimui. Pildydami anketas gyventojai vertino savo gyvenamųjų vietovių esamą būklę bei tendencijas, išsakė pagrindines problemas, siūlė būdus problemoms spręsti. Taip pat kaimo bendruomenės, kartu su seniūnijomis atliko „namų darbus“ (plačiau žr. 2.8 skyriuje).

Pagrindiniai gyventojų įtraukimo tikslai – demokratijos ir pilietiškumo ugdymas, sprendimų priėmimo priartinimas prie vietos gyventojų.

3. Teritorijos socialinės ekonominės situacijos ir gyventojų poreikių analizė. Tai etapas, pareikalavęs pakankamai daug laiko ir pastangų. Atliktos analizės realumas ir išsamumas turi įtakos parinktų prioritetų ir priemonių efektyvumui. Įvertinant tai reikalinga informacija buvo renkama keletu būdų:

– *oficialių statistinių duomenų analizė*, kuri buvo atlikta naudojantis Statistikos departamento prie LRV duomenų baze, o trūkstamus duomenis surenkant vietos ir valstybės

institucijose. Statistiniai duomenys buvo renkami pagal iš anksto parengtą duomenų rinkimo schemą;

– *anketinė vietos gyventojų apklausa*. Kaimo gyventojų poreikių, nuomonių bei vertinimų tyrimas buvo atliekamas vykdant vietos gyventojų apklausą. Apklausei kartu su konsultantais buvo parengta anketa, kurią pildė vietos gyventojai iš visos VVG teritorijos. Anketavimo tikslas buvo išsiaiškinti opiausias vietos problemas, sužinoti gyventojų nuomonę, kokias sritis reikia finansuoti pirmiausiai, surinkti pasiūlymus problemoms spręsti. Sudarant anketą buvo panaudotas vienas iš LEADER metodų – teritorijos profilio nustatymas (teritorijos profilis buvo išryškintas apibendrinus gyventojų atliktus aštuonių teritorinio kapitalo komponentų bei atskirų jų elementų būklės ir tendencijų vertinimus);

– *bendruomenių ir seniūnijų „namų darbai“*. Kaimo bendruomenės, susitelkdamos seniūnijų ribose rengė suinteresuotų šalių analizę, SSGG analizę bei rašė savo gyvenamosios vietovės trumpus pristatymus apie esamą situaciją ir numatomą perspektyvą (plačiau žr. 2.8 dalyje);

– *focus grupių interviu*. Vadovaujantis iš anksto paruoštais interviu klausimynais, vyko susitikimai ir pokalbiai su dviem pagrindinėmis tikslinėmis grupėmis – moterimis ir jaunimu. Susitikimų dalyviai vertino situaciją, išsakė savo mintis, turėjo galimybę diskutuoti tarpusavyje ir išryškinti svarbiausius akcentus;

– *esamų teritorijos ir nacionalinių strateginių dokumentų analizė* padėjo VVG valdybai apsispręsti dėl strategijos prioritetų ir priemonių. Buvo ieškota tokių prioritetų, priemonių ir veiklos sričių, kurie papildytų esamus savivaldybės strateginius dokumentus bei juose numatytas konkrečias priemones. Taip pat atkreiptas dėmesys į strategijos prioritetų ir priemonių apibrėžtų tikslų derėjimą su nacionaliniuose dokumentuose esančiomis Lietuvos strateginės plėtros nuostatomis;

– *surinktos kiekybinės ir kokybinės informacijos sisteminimas ir analizė*. Skirtingais metodais surinktą pakankamai įvairią informaciją apie teritoriją, reikėjo apibendrinti, siekiant gauti išsamų esamos situacijos vaizdą. Todėl turima kiekybinė informacija buvo apjungta su kokybine pagal konkrečias temas.

4. Teritorijos SSGG analizė. Remiantis teritorijos socialinės ekonominės situacijos ir gyventojų poreikių analize buvo atlikta stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizė. Teritorijos stiprybės ir silpnybės buvo išskiriamos pagal darnios kaimo plėtros sudedamąsias dalis: ekonomika, socialiniai veiksniai, kultūra ir aplinkosauga. Galimybėms ir grėsmėms identifikuoti buvo panaudota PESTLEE ir SEPTEMBER metodų kombinacija, t.y. buvo bandoma išskirti veiksnius politiniu, ekonominiu, socialiniu, technologiniu, teisiniu,

aplinkosaugos, lygių galimybių, švietimo ir mokymo, rinkos, verslo pokyčių, taisyklių ir etiniu aspektais, galinčiais turėti įtakos vietovės plėtros procesams.

Identifikavus kiek galima daugiau teritorijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių, VVG nariai įvertino kiekvieno iš jų svarbą VVG teritorijai. Apibendrinus VVG narių vertinimus, buvo atrinkta po 5 svarbiausias stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes, kurių pagrindu vėliau buvo modeliuojami galimi strateginiai scenarijai.

5. Strateginių teritorijos plėtros kryptių (strateginių scenarijų) modeliavimas. Tam buvo naudojamas SWOT/TOWS analizės metodas (tai viena iš SSGG metodo modifikacijų, panaudojanti nustatytas teritorijos stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes strateginių kryptių pasirinkimui). Šio metodo esmė – nagrinėjamos penkių svarbiausių teritorijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių sąveikos: 1) ar grėsmės susilpnina stiprybes? 2) ar grėsmės pagilins silpnybes? 3) ar galimybės sustiprina stiprybes? 4) ar galimybės leidžia įveikti silpnybes? 5) ar stiprybės leidžia išnaudoti galimybes? 6) ar stiprybės leidžia atsispirti prieš grėsmes? 7) ar silpnybės neleidžia išnaudoti galimybių? 8) ar silpnybės stiprina nepalankių grėsmių poveikį?

Tolimesniam strategijos rengimui reikšmingiausias buvo etapas, kuriame VVG nariai, nagrinėdami SSGG punktų sąveikas generavo potencialius strateginius sprendimus dėl ateities. Buvo išskirtos 4 sąsajų grupės: stiprybės ir galimybės; stiprybės ir grėsmės; silpnybės ir galimybės; silpnybės ir grėsmės.

Apibendrinus sugeneruotas idėjas, buvo galima preliminariai išskirti strategijos prioritetus, priemones ir veiklos sritis.

6. Teritorijos vizijos ir VVG misijos formulavimas. Teritorijos viziją, taip pat ir savo organizacijos misiją VVG nariai formulavo po situacijos analizės. Formuluojuant viziją kiekvienas iš VVG darbo grupės narių atsakė į klausimus: Kokiam laikotarpiui formuluojama vizija? Į ką daugiausia bus kreipiamas dėmesys? Kaip pagerės situacija? Analizuojant visų VVG narių atsakymus į šiuos klausimus „gimė“ bendra teritorijos vizijos formulė.

Apsibrėžiant VVG misiją, VVG nariai galvojo, kokią vizijos dalį jie įsipareigoja įgyvendinti 2007-2013 m. laikotarpiu, įgyvendinant parengtą strategiją, kokia šios organizacijos paskirtis ir funkcija kaimo plėtros procesuose. Misijos formuluotojė buvo svarbu, kad ji būtų aiški, tikroviška, priimtina ir motyvuojanti.

7. Strategijos prioritetų, priemonių ir veiklos sričių nustatymas, finansinio plano sudarymas. Rengiant strategiją buvo orientuojamasi į tokius prioritetus ir priemones, kurie padėtų siekti vizijos ir kurių įgyvendinimas duotų didžiausią pridėtinę vertę. Po susitikimų ir konsultacijų su kaimo bendruomenėmis VVG pasitikrino, ar teisingai interpretavo situacijos analizės metu surinktą informaciją. Taip pat vietos gyventojai ir organizacijos turėjo apsispręsti,

kuriuose viešojo gyvenimo srityse labiausiai reikalingos permainos bei investicijos, ar jie yra pasirengę inicijuoti numatytus pokyčius.

Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategija susideda iš: dviejų prioritetų, 4 priemonių ir 3 veiklos sričių. Pirmajam prioritetui, kurio numatytos priemonės yra investicinio pobūdžio, skirta didžioji dalis (83 proc.) paramos lėšų. Šis prioritetas apima ir privalomąją „Kaimo atnaujinimo ir plėtros“ priemonę, kuriai skirta 79,25 proc. vietos projektams finansuoti skirtos sumos. Antrasis prioritetas susideda iš dviejų priemonių ir jam numatyta paramos suma sudaro 17 proc. vietos projektams skirtos paramos sumos. Finansiniame plane išdėliota planuojama įsisavinti paramos suma kiekvienai priemonei pagal metus. Vadovaujantis galiojančiomis vietos plėtros strategijų tinkamumo nuostatomis, VVG strategijos įgyvendinimo administravimui paskyrė 20 proc. visos Sūduvos VVG teritorijai skirtos paramos sumos.

8. Strategijos įgyvendinimo plano, priežiūros bei vertinimo sistemos parengimas.

Sūduvos VVG nemažą dėmesį skyrė Strategijos įgyvendinimo planavimui. VVG yra numachiui įkurti savo būstinę, priimti darbuotojus bei konsultuoti vietos projektų teikėjus ir vykdytojus. Pradžioje, pagal finansinį strategijos planą buvo planuojami kvietimai teikti vietos projektus, numatant kuriais metais pagal kurias priemones bus renkami vietos projektai. Taip pat numatytas laikas projektų vertinimui, kurį turės organizuoti VVG.

Strategijoje yra numatyta ir priežiūros sistema, parengtas priežiūros priemonių planas. Taip pat parengtas strategijos įgyvendinimo rodiklių sąrašas, kurių pasiekimas bus nuolat stebimas.

Strategijos įgyvendinimas bus organizuojamas vadovaujantis „Vietos plėtros strategijų, įgyvendinamų pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007 – 2013 m. programos 4 krypties „LEADER metodo įgyvendinimas“ priemonės „Vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ administravimo taisyklių nuostatomis.

9. Viešas strategijos pristatymas. Parengus strategiją buvo suorganizuota konferencija, kurioje pristatyta parengta strategija. Konferencijoje dalyvavo aplinkinių rajonų vietos veiklos grupės, taip pat partneriai iš Lenkijos. Konferencijos metu įformintas kaimo bendruomenių pritarimas parengtai Sūduvos VVG teritorijos vietos plėtros strategijai.